

Urmărirea penală a infracțiunii motivate de ură la intersecția dintre infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat

GHID PRACTIC

osce
ODIHR

Urmărirea penală a infracțiunii motivate de ură la intersecția dintre infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat

GHID PRACTIC

*Urmărirea penală a infracțiunii motivate de ură la
intersecția dintre infracțiunea motivată de ură și
„discursul instigator la ură” incriminat: Ghid practic*

Varșovia, 2025
OSCE/ODIHR

Publicat de Biroul OSCE pentru Instituții Democratice
și Drepturile Omului (ODIHR)
Strada Miodowa, nr. 10,
00-251 Varșovia,
Polonia

www.osce.org/odihr

© OSCE/ODIHR 2025 Toate drepturile sunt rezervate.

Conținutul acestei publicații poate fi utilizat și copiat în scopuri educaționale și necomerciale, cu condiția ca orice astfel de reproducere să fie însoțită de menționarea OSCE/ODIHR ca sursă.

ISBN: 978-92-9271-445-1

Design: Homework

Mulțumiri

Joanna Perry, consultant internațional pe teme legate de infracțiuni motivate de ură și redactor-șef, a sprijinit conceperea acestui ghid, în baza interviurilor individuale desfășurate în 2023 și a ședințelor de consultare organizate în februarie și iunie 2024 la Varșovia, precum și prin evaluarea *inter pares* a textului redactat. ODIHR dorește să le mulțumească următoarelor persoane pentru participare și contribuție: **Edo Sujoldžić**, ofițer juridic național, Misiunea OSCE în Bosnia-Herțegovina; **Alexandre François**, procuror-general adjunct și magistrat referent pe probleme de discriminare, Parchetul general din Liège, Belgia; **Aleš Gião Hanek**, expert internațional în infracțiuni motivate de ură; **Eszter Polgári**, director al programului juridic CSO Háttér Society, Ungaria; **Michael Wiener**, ofițer pentru drepturile omului, Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului; **Juha-Mikko Hämäläinen**, procuror districtual pensionat, Finlanda; **Eleanor Farrow**, consultant principal pe politici, Direcția pentru infracțiunile motivate de ură, strategie și politici, Ministerul public, Marea Britanie; **Kalliopi Theologitou**, procuror general adjunct al Curții de Apel, Atena, Grecia; **Maciej Młynarczyk**, procuror, Parchetul regional din Varșovia, Polonia; **Lasha Mchedlishvili**, procuror, Parchetul general din Georgia; **Aleksandar Markoski**, procuror public, Parchetul din Republica Macedoniei de Nord; **Maria Teresa Verdugo Moreno**, procuror specializat în infracțiuni motivate de ură, Parchetul din Malaga, Spania; **Marta Marquina Bertrán**, Unitatea pentru infracțiuni motivate de ură și discriminare a Parchetului general de stat, Spania; **Melissa Sonnino**, directorul Rețelei „Facing Facts”, CEJI; **Klára Kalibová**, director „In Iustitia”, Republica Cehă.

Acest ghid a fost evaluat *inter pares* și de reprezentanți ai Comisiei Europene, ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, ai Consiliului Europei, ai Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței, ai Oficiului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului și ai Biroului Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate.

Cuprins

Introducere	7
CONTEXT	11
DE CE ESTE IMPORTANT ACEST GHID	11
CUM SE UTILIZEAZĂ ACEST GHID	15

1. Infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat: diferențe conceptuale	17
1.1 INFRACTIUNEA MOTIVATĂ DE URĂ	17
1.2 „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT	18
1.3 IMPLICAȚII PRACTICE	19

2. Prevederi legale referitoare la infracțiunea motivată de ură și la „discursul instigator la ură” incriminat	28
2.1 URMĂRIRI PENALE ALE INFRACTIUNII MOTIVATE DE URĂ	28
2.2 PREVEDERI LEGALE REFERITOARE LA „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT	32
2.3 INFRACTIUNILE LA INTERSECȚIE	40

3. Arborele decizional al procurorului	47
---	-----------

4. Exemple de urmărire penală din practică	58
4.1 PUNEREA ÎN APLICARE A PREVEDERILOR REFERITOARE LA „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ” ÎN VEDEREA URMĂRIRII PENALE A INFRACTIUNILOR MOTIVATE DE URĂ	58
4.1.1 Speța 1	58
4.1.2 Speța 2	62

4.2	UTILIZAREA PREVEDERILOR REFERITOARE LA „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT ÎN ABSENȚA PREVEDERILOR RELEVANTE REFERITOARE LA INFRAȚIUNEA MOTIVATĂ DE URĂ	66
4.2.1	Speța 3	66
4.3	SPEȚE MIXTE: INCIDENTE CARE INCLUD INFRAȚIUNE MOTIVATĂ DE URĂ ȘI DELICTE LEGATE DE „DISCURS INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT	69
4.3.1	Speța 4	69
4.4	ABORDAREA ABUZULUI VERBAL ȘI A ACTELOR REFERITOARE LA DISCURS LA GRANIȚA DINTRE INFRAȚIUNE MOTIVATĂ DE URĂ ȘI „DISCURS INSTIGATOR LA URĂ”	73
4.4.1	Speța 5	73
4.4.2	Speța 6	75
<hr/>		
5.	Accesul la justiție și implicațiile sprijinului oferit victimelor	81
5.1	DREPTUL LA O ANCHETĂ EFICIENTĂ	82
5.2	ACCES LA SPRIJIN	83
5.3	ACCES LA DREPTURILE DE PARTICIPARE	83
<hr/>		
6.	Date și dezvoltarea politicii	85
<hr/>		
7.	Recomandări	87
<hr/>		
Anexă: Standardele internaționale și resursele referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat		90

Link-urile au fost accesate ultima dată pe 30 octombrie 2024.

Introducere

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) este principala instituție din cadrul OSCE care răspunde pentru dimensiunea umană și este mandatată să ofere asistență statelor participante, în eforturile lor de a pune în aplicare angajamentele pe care și le-au luat pe tema infracțiunilor motivate de ură¹. În acest sens, ODIHR a conceput și a implementat programe de consolidare a capacității și asistență practică și resurse destinate organelor de aplicare a legii, procurorilor și societății civile. Acestea vin în sprijinul unei abordări exhaustive a reacției la infracțiunea motivată de ură în beneficiul victimelor și al comunităților din întreaga regiune OSCE².

În cursul activității³ sale legate de infracțiuni motivate de ură, ODIHR a constatat lacune semnificative la nivelul înțelegerii practicienilor cu privire la punerea corectă în aplicare a legislației în materie de infracțiuni motivate de ură, după cum reiese din punerea eronată în aplicare a legilor cu privire la „discursul instigator la ură” în cadrul urmăririi penale în cazul infracțiunilor motivate de ură.

Prezentul ghid aduce completări ghidurilor existente ale ODIHR, referitoare la urmărirea penală în cazurile de infracțiune motivată de ură prin faptul că:

- Evidențiază diferențele legale și conceptuale dintre infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat;
- Evidențiază consecințele punerii eronate în aplicare a prevederilor referitoare la „discursul instigator la ură” în cadrul urmăririi penale în cazul infracțiunii motivate de ură și oferă orientări practice referitoare la cum se poate evita acest lucru; și

- 1 Consiliul Ministerial al OSCE, Decizia Nr. 9/09, „Combaterea infracțiunilor motivate de ură”, Atena, 2 decembrie 2009; Consiliul Ministerial al OSCE, Decizia nr.4/03, „Toleranță și Nediscriminare”, Maastricht, 2 decembrie 2003. Puteți regăsi descrierea integrală a mandatului ODIHR și Angajamentelor OSCE relevante aici.
- 2 Curs de formare cu privire la infracțiunile motivate de ură destinat organelor de aplicare a legii (TAHCLE), OSCE/ODIHR, 4 octombrie 2012, Procurorii și formarea privind infracțiunile motivate de ură (PAHCT), OSCE/ODIHR, 29 septembrie 2014, Curs de formare cu privire la infracțiunile motivate de ură pentru societatea civilă, pagina de internet a Raportului OSCE/ODIHR referitor la infracțiuni motivate de ură, Setul de instrumente informative contra infracțiunilor motivate de ură (INFAHCT), OSCE/ODIHR, 29 august 2018, Proiectul „Îmbunătățirea sprijinului acordat victimelor infracțiunilor motivate de ură” (ESTAR), OSCE/ODIHR, între 1 ianuarie 2020 și 30 aprilie 2022.
- 3 Cel mai notabil, Raportul anual al ODIHR cu privire la infracțiunile motivate de ură, programele TAHCLE, PAHCT, INFAHCT și ESTAR.

- Face recomandări despre cum se poate îmbunătăți practica la nivel național.

Publicația nu oferă orientări cu privire la modul de gestionare a spețelor individuale sau a oricăror forme de „discurs instigator la ură” incriminat și nici nu sugerează ce tipuri de comportament ar trebui incriminate.

Infracțiunile motivate de ură reprezintă infracțiuni de natură penală comise cu mobil bazat pe prejudecată⁴. O infracțiune motivată de ură are loc în cazul în care un agresor a vizat intenționat o persoană sau bunurile unei persoane, din cauza uneia sau mai multor trăsături de identitate, cum ar fi „rasa”⁵, limba, religia sau credința, etnia, naționalitatea, sexul, genul, orientarea sexuală, identitatea de gen, dizabilitatea sau orice altă trăsătură obișnuită care este fundamentală pentru identitate sau a arătat ostilitate față de aceste trăsături de identitate pe durata săvârșirii infracțiunii. Persoanele sau bunurile asociate cu – sau percepute ca membri într-un grup care împărtășește o trăsătură de identitate pot fi și ele ținte ale infracțiunilor motivate de ură, cum ar fi, de exemplu, activiștii pentru drepturile omului, organizațiile societății civile care lucrează cu sau reprezintă un anumit grup, centrele comunitare sau lăcașele de cult⁶.

Nu există o definiție agreată la nivel internațional pentru „**discurs instigator la ură**”, însă organizațiile interguvernamentale au oferit orientări cu privire la elementele fundamentale ale fenomenului, care poate cuprinde o gamă largă de fapte de natură penală și nepenală⁷. Statele membre ale OSCE au condamnat „discursul instigator la ură” și discursul intolerant⁸, inclusiv discursul public rasist, xenofob

4 Consiliul Ministerial al OSCE, [Decizia Nr. 9/09](#).

5 Utilizarea termenului „rasă” în acest ghid nu sugerează că OSCE/ODIHR susține oricare dintre teoriile bazate pe existența diverselor rase. Este un termen utilizat la scară largă în standardele internaționale cu privire la drepturile omului, precum și în dreptul intern. Acest ghid utilizează termenul pentru a se asigura că persoanele care sunt eronat percepute ca aparținând unei alte „rase” sunt apărate de infracțiuni motivate de ură.

6 Pagina de internet cu [Raportul anual al ODIHR cu privire la infracțiunile motivate de ură](#).

7 A se vedea, de exemplu, „[Strategia și Planul de Acțiune ale ONU împotriva discursului de incitare la ură](#)” (18 iunie 2019), care definește discursul instigator la ură drept „**orice tip de comunicare** orală, scrisă sau comportamentală care **atacă** sau utilizează limbaj **peiorativ** sau **discriminatoriu** în legătură cu o persoană sau cu un grup de persoane, în baza a **cine este/sunt aceștia**, cu alte cuvinte, în baza religiei, etniei, naționalității, rasei, culorii pielii, descendenței, genului sau a oricărui alt factor de identitate” [**ODIHR**]; și Recomandarea Consiliului Europei [CM/Rec\(2022\)16](#) privind Combaterea discursului de ură din 22 mai 2022, Anexa la Recomandare, alineatul 2: „În sensul prezentei recomandări, discursul instigator la ură se înțelege drept toate tipurile de exprimare care incită, promovează, diseminează sau justifică violența, ura sau discriminarea față de o persoană sau un grup de persoane, sau care o/il denigrează, pe motiv legat de caracteristicile ei/lor personale, reale sau atribuite, sau de statut – de exemplu rasă, culoarea pielii, limba, religia, naționalitatea, originea națională sau etnică, vârsta, dizabilitatea, sexul, identitatea de gen sau orientarea sexuală”.

8 [Consiliul Ministerial al OSCE, Decizia nr.6/02, „Toleranță și Nediscriminare”](#), OSCE, Porto, 7 decembrie 2022.

și discriminatoriu⁹ și au subliniat nevoia de a denunța aceste fapte și manifestări ale urii¹⁰.

Mai mult, în dreptul internațional al drepturilor omului (DIDO) nu se stipulează o definiție universală, juridică a „discursului instigator la ură”. Incriminarea „discursului instigator la ură” este strict limitată de obligația de a menține echilibrul între dreptul la egalitate și nediscriminare și dreptul la liberă exprimare, așa cum garantează Articolul 19 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politic (PIDCP)¹¹ și Articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)¹². Incitarea la discriminare, ostilitate sau violență pe motive care țin de naționalitate, rasă sau religie este interzisă prin Articolul 20(2) al PIDCP¹³, prin Articolul 4(a) al Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD)¹⁴, Articolul 1 al Deciziei-cadru 2008/913/JAI a Consiliului European privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal (Decizie-cadru UE)¹⁵ și prin Recomandarea Consiliului European (CoE) privind Combaterea „discursului instigator la ură”¹⁶. Textele acestor standarde sunt incluse în [Anexă](#).

Atât infracțiunea motivată de ură, cât și „discursul instigator la ură” aduc atingere demnității persoanelor vizate și creează un mediu ostil și degradant pentru grupurile marginalizate. Prezentul ghid își propune să vină în sprijinul procurorilor, pentru a face distincția între infracțiunea motivată de ură și forme incriminate ale „discursului instigator la ură”, astfel încât aceștia să poată selecta o încadrare corectă a faptei. Acesta este un principiu fundamental pentru a proteja atât dreptul la o cale de atac eficientă pentru victime, cât și dreptul la securitate juridică al inculpaților.

Prezentul ghid este foarte important pentru că, față de „discursul instigator la ură” incriminat, infracțiunile motivate de ură (și instrumentele legale disponibile pentru abordarea lor) sunt mai puțin vizibile pentru polițiști și procurori. Iată trei motive-cheie în acest sens:

- În primul rând, în numeroase țări, delictele care incriminează „discursul instigator la ură” – cum ar fi incitarea la violență și ură – sunt bine definite și înțelese ca declarații de bază împotriva unora dintre cele mai grave

9 Consiliul Ministerial al OSCE, Decizia nr.13/06, „Combaterea Intoleranței și a Discriminării și Promovarea Respectului și a Înțelegerii Reciproce”, OSCE, Bruxelles, 5 decembrie 2006.

10 Consiliul Ministerial al OSCE, Decizia nr.10/05, „Toleranță și Nediscriminare: Promovarea Respectului și a Înțelegerii Reciproce”, OSCE, Ljubljana, 6 decembrie 2005.

11 Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politic (PIDCP), A.G. ONU Rez. 2200 A(XXI), 16 decembrie 1966.

12 Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), Consiliul European, 4 noiembrie 1950.

13 ONU, PIDCP.

14 Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD), A.G. ONU Rez. 2107(xx), 21 decembrie 1965.

15 Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului European privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, 28 noiembrie 2008.

16 Recomandarea privind combaterea discursului de ură, Consiliul European, C/Rec (2022) 16, 20 mai 2022.

amenințări la adresa regimurilor democratice pluraliste, precum și a păcii și securității. Aceste delikte sunt de obicei relativ vizibile în codurile penale și definite de mai mult timp decât cele care abordează infracțiunile motivate de ură. Sunt înțelese și ca parte integrantă din conceptele naționale legate de infracțiune motivată de ură ale multor țări; totodată, nu se face distincție între ele și infracțiunile motivate de ură propriu-zise în politicile și planurile de acțiune naționale.

- În al doilea rând, infracțiunile motivate de ură ca fenomen sunt mai puțin vizibile pentru că există o probabilitate mai mare ca acestea să vizeze persoane, care, după cum arată dovezile, sunt sceptice să raporteze experiențele suferite la poliție¹⁷. În schimb, „discursul instigator la ură”, în general, este public și prin urmare există șanse mai mari să fie identificat și raportat.
- În al treilea rând, la nivel practic, cele mai comune legi în materie de infracțiuni motivate de ură – circumstanțele agravante generale – sunt mai puțin vizibile pentru practicieni, dat fiind că deseori sunt incluse în partea generală a codurilor penale și nu fac obiectul unei dispoziții de fond privind delictul. Așadar, nu sunt incluse în punerea sub acuzare și sunt invocate la etapa de pronunțare a sentinței. Acest lucru reduce șansele ca ele să fie puse în aplicare de instanțe¹⁸. Cele mai comune legi în materie de „discurs instigator la ură” incriminat îmbracă forma mai vizibilă a delictelor specifice sau de fond în codurile penale și, prin urmare, polițiștii și procurorii sunt mai familiarizați cu ele.

Mai mult, în unele jurisdicții, distincțiile conceptuale dintre infracțiunile motivate de ură și „discursul instigator la ură” incriminat pot fi percepute drept neimportante, pentru că ambele sunt forme incriminate de ură în legislația internă și, prin urmare, ambele sunt înțelese ca infracțiune motivată de ură. În alte state, distincția este fundamental importantă pentru că protecția constituțională a libertății de exprimare interzice incriminarea exprimării pure în aproape orice formă.

Pe baza exemplurilor de legi și practici din întreaga regiune OSCE, prezentul ghid caută să vină în sprijinul unei urmăriri penale eficiente, echitabile și calificate a faptelor care țin de domeniul infracțiunilor motivate de ură, mai ales în situațiile în care acestea se intersectează cu „discursul instigator la ură” incriminat; scopul este ca, în cele din urmă, să se îmbunătățească accesul la justiție, siguranța și sprijinul victimelor și securitatea juridică a inculpaților. Ghidul vine în completarea publicațiilor ODIHR existente, la care se face trimitere în text.

17 A se vedea, de exemplu, „Înregistrarea infracțiunilor motivate de ură și practica de colectare a datelor în UE”, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), 21 iunie 2018.

18 În situația în care circumstanțele agravante sunt utilizate pentru pedepsirea infracțiunilor motivate de ură, problema mobilului bazat pe prejudecată este luat în considerare, de obicei, la momentul la care agresorul este condamnat. Pentru o explicație și o discuție referitoare la circumstanțele agravante generale a se vedea Secțiunea 2.1.3 din prezentul ghid și „Legile privind infracțiunile motivate de ură: Ghid practic, ediție revizuită”, OSCE/ODIHR, 23 septembrie 2022, p. 59.

CONTEXT

În 2023, ODIHR a efectuat un exercițiu de cartografiere care a implicat procurori, factori de decizie și juriști care lucrează direct cu victimele infracțiunilor motivate de ură, documentând provocările comune ale acestora și identificând nevoia presantă de orientări practice și formare. În cadrul unui seminar organizat în februarie 2024, procurorii și juriștii cu experiență în reprezentarea victimelor infracțiunilor motivate de ură au prezentat studii de caz care detaliau considerațiile practice și conceptuale pe care ar trebui să le abordeze acest ghid.

În iunie 2024, ODIHR a organizat o consultare finală cu reprezentanții organizațiilor și agențiilor interguvernamentale și ai organizațiilor non-guvernamentale (*IGO*, *INGO*) ca recunoaștere a cooperării sporite în acest domeniu și a importanței alinierii abordărilor la nivel internațional. Pe parcursul seminarului, s-au strâns impresii și participanții au discutat și s-au pus de acord cum să construiască sinergii și să coordoneze activități de consolidare a capacității și de monitorizare în domeniul abordării infracțiunilor motivate de ură.

DE CE ESTE IMPORTANT ACEST GHID

Deși rolul și statutul procurorilor variază foarte mult între statele membre ale OSCE, în toate jurisdicțiile, procurorii ocupă o poziție-cheie în sistemul de justiție penală și exercită prerogative și responsabilități considerabile¹⁹. Procurorii sunt esențiali pentru menținerea statului de drept și apărarea drepturilor omului. La momentul stabilirii dacă ar trebui să înceapă urmărirea penală și pe ce capete de acuzare, procurorii trebuie să ia în considerare probele care califică gravitatea unui delict. Identificarea și strângerea probelor mobilului bazat pe prejudecată sunt cruciale pentru aceste decizii, iar reacționarea asupra unor astfel de probe s-a stabilit că încalcă standardele privind drepturile omului²⁰. De exemplu, în speța *Lakatošová și Lakatoš împotriva Slovaciei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a stabilit că este sarcina procurorului să dispună ca în cadrul anchetei să se strângă probe referitoare la mobilul bazat pe prejudecată și să se asigure de încadrarea juridică corespunzătoare. CEDO a concluzionat că nerespectarea acestei sarcini reprezintă încălcarea Articolului 2 coroborat cu Articolul 14 ale Convenției europene a drepturilor omului²¹. În plus, Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale (CEDR) a statuat că sancțiunea penală care nu ia în calcul

19 Statutul și rolul procurorilor, un ghid elaborat de Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate și Asociația internațională a procurorilor, UNODC, New York, 2014.

20 *Nachova și alții împotriva Bulgariei*, capete de cerere nr. 43577/98 și 43579/98, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), 6 iulie 2005, §§ 160 și urm.; *Demascarea mobilului bazat pe prejudecată în infracțiuni: spețe selectate de pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului*, FRA, 27 noiembrie 2018.

21 *Lakatošová și Lakatoš împotriva Slovaciei*, capăt de cerere nr. 655/16, CEDO, 11 decembrie 2018.

explicit mobilul bazat pe prejudecată al inculpatului încâlca dreptul la apărare și căi de atac eficiente împotriva discriminării²².

Procurorii mai joacă un rol-cheie și în coordonarea cu poliția, în vederea asigurării unei anchete eficiente și sprijinirii instanțelor să ia în considerare natura delictului asupra căruia se pronunță și factorii, cum ar fi mobilul bazat pe prejudecată, care pot agrava sentința. Pentru victime, procurorii au un rol esențial în identificarea nevoilor derivate din starea de a fi vizat de ură sau ostilitate, cum ar fi sprijinul emoțional, psihologic sau practic, precum și demersurile specifice la accesarea drepturilor lor de participare.

Urmărirea penală eficientă a infracțiunii motivate de ură și a „discursului instigator la ură” incriminat necesită cunoștințe aprofundate de legislație națională și consecvență în încadrarea faptelor săvârșite pe bază de ură. Claritatea conceptuală referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat și infracțiunea motivată de ură consolidează și este consolidată de consecvența reacțiilor la nivel național. Prin prisma poziției pe care o ocupă în procesul de justiție penală – între etapele de anchetă și pronunțarea sentinței – procurorii pot îndeplini un rol determinant în a asigura această consecvență prin informarea anchetei și încadrarea corectă și – după caz- reîncadrarea acuzațiilor. Totodată, această abordare sporește și vizibilitatea importanței unei reacții exhaustive la infracțiuni motivate de ură la nivel național și sprijină consecvența conceptuală și sinergiile la nivelul cooperării internaționale.

Prevederile referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat pot fi puse în aplicare eronat în cadrul urmăririi penale a spețelor care implică infracțiuni motivate de ură, în cazurile în care legislația națională în materie de infracțiuni motivate de ură este incompletă sau relativ slabă, de exemplu, în situațiile în care există o singură prevedere generală de circumstanță agravantă pentru recunoașterea mobilului bazat pe prejudecată, în care formularea prevederilor legale este neclară sau în cazurile în care sunt incluse numai anumite caracteristici protejate limitate. Mai multe state participante ale OSCE au lacune semnificative la nivelul prevederilor legale referitoare la infracțiuni motivate de ură și, astfel, se reduce gama de instrumente disponibile procurorului pentru a gestiona spețele de infracțiuni motivate de ură²³. Anumite prevederi, cum ar fi circumstanțele agravante generale²⁴, pot fi ignorate pentru că procurorii nu știu de ele sau poate nu știu cum și când să le invoce sau pentru că nu dispun de cunoștințele și competențele necesare pentru a demonstra instanței cum se aplică aceste prevederi în cazul respectiv.

22 [Belevire împotriva Republicii Moldova](#), CEDR/C/94/D/57/2015, Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale, 36 octombrie 2018, §§7.3-8.

23 De exemplu, în ciclul de raportare a infracțiunilor motivate de ură al ODIHR în 2022, pentru zece state a fost atribuită o Observare Cheie referitoare la îmbunătățirea legislației în materie de infracțiuni motivate de ură.

24 Circumstanțele agravante generale reprezintă prevederi legate de sentință care se aplică tuturor faptelor de natură penală care nu implică deja prejudecată ca unul dintre elementele constitutive. A se vedea Secțiune 2.1.3 din prezentul ghid.

Totodată, este posibil ca judecătorii să nu fie la curent cu existența unor circumstanțe agravante aplicabile și, prin urmare, ar fi posibil să nu le aplice în cauzele relevante. În aceste contexte, prevederile referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat care cuprind delict de fond, cum ar fi delictele legate de incitarea la ură sau violență, sunt semnificativ mai „vizibile” și accesibile procurorilor și judecătorilor, prin urmare, probabilitatea ca ele să fie puse în aplicare este mai ridicată.

Cu toate acestea, neaplicarea corectă a legii înseamnă neacordarea de forță juridică scopurilor specifice intenționate ale legiuitorilor naționali pentru incriminarea unor delict specific. Diverse seturi de prevederi penale sunt menite să apere diverse drepturi, interese și valori, care sunt reflectate în elementele unei infracțiuni ce necesită să fie demonstrate. De exemplu, delictul de incitare la violență îndreptată împotriva unui grup protejat intenționează să apere segmentele societății de violență și să prevină escaladarea unei tulburări a liniștii publice pe scară mai largă și chiar posibile acte de genocid. În schimb, delictul de atac motivat rasial intenționează să apere integritatea fizică a victimei vizate care este prejudiciată și mai mult, în mod unic, prin mobilul bazat pe prejudecată.

Încadrarea corectă și pedepsirea unui delict necesită analizarea cu atenție a intenției legiuitorului la adoptarea prevederilor de natură penală. În situațiile în care există o lipsă de conexiune între intenția legislativă și practica juridică, scopul acordării sancțiunii – care ar trebui să corespundă cu faptele prejudiciabile ale agresorului – poate fi subminat. Alegând o încadrare incorectă, de exemplu, prin aducerea unei acuzații de incitare la ură sau violență, în loc de încadrarea corectă a unei fapte ca infracțiune motivată de ură, procurorii se pot confrunta cu dificultăți în a demonstra elementele cerute ale faptei, care poate duce la o achitare cu privire la toate capetele de acuzare. În cazul în care capetele de acuzare nepotrivite supraviețuiesc controlului judiciar, jurisprudența rămâne stabilită pe baza unor descrieri factuale care nu corespund cu elementele presupusei infracțiuni. Acest aspect aduce în discuție problema legalității și a echității procesului, care are implicații în ceea ce privește încrederea în sistemul de justiție penală ca întreg.

Experiența victimei poate varia între infracțiuni motivate de ură și delict legate de „discurs instigator la ură”, în funcție de incriminarea lor sub incidența legislației naționale. Încadrarea infracțiunilor motivate de ură ca „discurs instigator la ură” poate avea impact asupra rolului victimei în procesul penal, în unele situații lăsând-o fără sprijin sau acces la drepturile sale de participare.

Încadrarea incorectă a delictelor generează date din anchetă și urmărirea penală care pot crea o imagine înșelătoare asupra naturii și dimensiunii delictelor motivate de ură, fapt care generează, la rândul său, o politică dezinformată și reacții juridice dezinformate. În schimb, încadrarea corectă a delictelor motivate de ură de către procurori sprijină o vizibilitate mai bună a infracțiunilor motivate de ură

În statistici, politici și arhive ale poliției, inclusiv în datele raportate la ODIHR²⁵, precum și răspunsuri strategice îmbunătățite din partea autorităților naționale, în special a parchetelor.

CONSECINȚE ALE ÎNCADRĂRII ERONATE A INFRAȚIUNII MOTIVATE DE URĂ

ÎNCADRARE INCORECTĂ

Nu reușește să dea forță juridică scopului specific vizat de legiuitorul național în legătură cu incriminarea anumitor delictе

Subminează securitatea juridică pentru inculpați

Diminuează accesul la drepturi de participare la procesul penal pentru victime

Riscă să limiteze accesul la sprijin de specialitate și protecție pentru victime

Oferă o evaluare înșelătoare a naturii și dimensiunii infracțiunilor motivate de ură

Produce o politică dezinformată și reacții juridice dezinformate

ÎNCADRARE CORECTĂ

Asigură **securitate juridică** pentru inculpați

Îmbunătățește accesul la drepturi de participare la procesul penal și accesul la sprijin de specialitate și protecție pentru victime

Îmbunătățește vizibilitatea infracțiunilor motivate de ură în arhivele poliției, statisticile oficiale cu privire la infracțiuni, politicile naționale și în datele internaționale cum ar fi Raportul anual al ODIHR despre infracțiuni motivate de ură

Servește ca bază informativă reacțiilor strategice eficiente ale autorităților naționale, inclusiv ale parchetelor

Îmbunătățește vizibilitatea unei reacții exhaustive la infracțiunile motivate de ură la nivel național, precum și coerența conceptuală și sinergiile la nivel internațional

25 Pagina de internet a Raportului OSCE/ODIHR cu privire la infracțiunile motivate de ură.

CUM SE UTILIZEAZĂ ACEST GHID

Prezentul ghid este destinat, în primul rând, procurorilor care își desfășoară activitatea la nivel național. Vine în completarea ghidurilor ODIHR existente, referitoare la modul de desfășurare a urmăririi penale în cazurile de infracțiune motivată de ură²⁶ și demonstrează diferențele-cheie dintre infracțiunile motivate de ură și „discursul instigator la ură” incriminat, cu accent pe delictele de incitare la violență sau ură.

Ghidul va mai fi de folos și factorilor de decizie, inclusiv celor care elaborează politici și legi, pentru că îi ajută să evalueze eficiența politicii, practicii și legislației actuale și să decidă dacă sunt necesare noi linii directe operaționale la nivel național pentru procurori. Ghidul asistă și organizațiile societății civile în activitățile lor de susținere și promovare (*advocacy*).

Capitolul 1 se axează pe **distincțiile** juridice și **conceptuale dintre infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat**, în contextul standardelor internaționale, cu accent pe „incitarea la discriminare, ostilitate sau violență”, conform definiției din Articolul 20 al PIDCP²⁷, și pe implicațiile pentru strategiile de urmărire penală.

Capitolul 2 oferă o **privire de ansamblu asupra prevederilor legale comune referitoare la infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat**, cu exemple.

Capitolul 3 prezintă **Arborele decizional al procurorului**, care arată cum ar trebui aplicate prevederile legate de infracțiunea motivată de ură și cum se disting acestea de „discursul instigator la ură” incriminat; totodată, cartografiază alte delict relevante, aflate la intersecția dintre infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat.

Capitolul 4 prezintă **studii de caz ilustrative pentru această zonă complexă din practica urmăririi penale**. Aceste exemple sunt extrase din diverse contexte naționale din regiunea OSCE și acoperă practicile de aplicare a prevederilor referitoare la „discursul instigator la ură” în urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură (inclusiv în contexte în care nu există legislație aplicabilă în materie de infracțiuni motivate de ură) și încadrarea eronată a gravității infracțiunilor motivate de ură. Acest capitol mai prezintă și spețe aflate la intersecția dintre infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat.

26 Urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură – Ghid practic, OSCE/ODIHR, 29 septembrie 2014.

27 ONU, PIDCP.

Capitolul 5 se axează pe accesul la justiție și implicațiile asupra sprijinului acordat victimelor, mai ales **dreptul la o anchetă eficientă** și accesul la drepturile de participare și sprijin.

Capitolul 6 trece în revistă importanța **înregistrării corespunzătoare a urmăririi penale în cazurile de infracțiuni motivate de ură** și prezintă implicațiile mai vaste la nivel de politică și oportunitățile privind îmbunătățirea urmăririi penale și a relațiilor din comunitate în această zonă.

Capitolul 7 **face recomandări** cu privire la modul de implementare al acestor recomandări la nivel național.

1 Infrațiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat: diferențe conceptuale

Acest capitol definește infrațiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat în baza standardelor internaționale. Subliniază implicațiile practice ale diferențelor dintre cele două concepte pentru procurori și explică de ce necesită reacții instituționale diferite, inclusiv în ceea ce privește abordările față de formare și consolidarea capacității.

1.1 INFRAȚIUNEA MOTIVATĂ DE URĂ

Infrațiunile motivate de ură au întotdeauna două elemente: o faptă de natură penală și un mobil bazat pe prejudecată. Primul element este fapta de natură penală: acțiunea trebuie să fie încadrată ca infrațiune în codul penal²⁸. În ghidurile sale, ODIHR se referă la această faptă de natură penală ca „infrațiunea de bază”²⁹. Pe fondul variațiilor de la țară la țară la nivel de prevederi legale, există o oarecare divergență referitoare la tipul de conduită care constituie o infrațiune. Cu toate acestea, în general, majoritatea țărilor incriminează același tip de acte de violență. Aproape orice infrațiune stipulată într-un cod penal poate fi o infrațiune motivată de ură; în lipsa unei infrațiuni de bază, nu există infrațiunea motivată de ură.

Al doilea element este motivația: fapta penală trebuie să fie comisă cu un anumit mobil, pe care ODIHR, în ghidurile sale, îl numește „prejudecată”³⁰. Mobilul se manifestă fie în *selectarea țintei* sau în ostilitatea *exprimată* pe durata săvârșirii infrațiunii. Pentru a se încadra ca atare, infrațiunile motivate de ură trebuie să fie îndreptate împotriva unuia sau mai multor membri ai – sau împotriva persoanelor sau bunurilor asociate cu – unui grup care are în comun o trăsătură comună. Acestea se numesc trăsături protejate. O trăsătură protejată este o caracteristică împărtășită în cadrul unui grup, cum ar fi „rasa”, culoarea pielii, limba, religia sau credința, naționalitatea, originea națională sau etnică, vârsta, dizabilitatea, sexul, identitatea de gen și orientarea sexuală sau o altă trăsătură comună care este

28 Numeroase țări fac distincție între infrațiuni și încălcări ale legii mai puțin grave, cum ar fi „contravențiile”, deși acestea sunt descrise într-o varietate de moduri. În ghidurile ODIHR, „infrațiuni” se referă la toate prevederile din codul penal – încălcările de natură administrativă ale legii sunt, prin urmare, excluse.

29 Pentru alte exemple de model de selecție discriminatorie ale legislației în materie de infrațiuni motivate de ură, a se vedea *Urmărirea penală a infrațiunilor motivate de ură*, Secțiunea 3, OSCE/ODIHR.

30 *Ibid.*, p.15 a se vedea *Decizia-cadru 2008/913/JAI* a Consiliului European, Articolul 4.

fundamentală pentru identitatea lor. Infracțiunile motivate de ură au, de obicei, o victimă directă³¹.

1.2 „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT

Articolul 20, alineatul 2 din PIDCP statuează: „Orice îndemn la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență este interzis prin lege”³². Acest standard, descris ca „discurs instigator”³³, este inclus și în prevederile Articolului 4(a) al ICERD, Articolului 1 din Decizia-cadru a Consiliului European și în două standarde ale Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei: Recomandarea cu privire la combaterea „discursului instigator la ură” și Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă săvârșite prin intermediul sistemelor informatice³⁴ (a se consulta Anexa pentru textele relevante). În plus, Decizia-cadru a UE dă instrucțiuni statelor membre să se asigure că difuzarea publică sau distribuirea de înscrisuri, imagini sau alte materiale care instigă la ură sau violență, precum și apologia, negarea și minimalizarea vădită a crimelor internaționale de genocid, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război sunt incriminate „atunci când comportamentul respectiv este de natură să incite la violență sau ură împotriva unui astfel de grup sau membru al unui astfel de grup”³⁵.

Procurorii din numeroase jurisdicții vor fi conștienți că dreptul penal intern din țara lor conține prevederi suplimentare referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat, cum ar fi defăimarea (penală) care vizează persoane sau grupuri care împărtășesc caracteristici protejate și insultele motivate de prejudecăți, precum și infracțiunile de difuzare a materialelor incitatoare la ură și delictelor de negare sau minimalizare vădită care nu necesită condiția că există probabilitate mare să incite la violență și ură. Aceste prevederi și aplicarea lor sunt cartografiate mai detaliat în Secțiunea 2.2 și în studiile de caz care urmează în prezentul ghid.

Totodată, este important de observat că „discursul instigator la ură” care nu atinge pragul penal poate fi foarte dăunător pentru victime, poate crea și alimenta un mediu ostil pentru comunitățile marginalizate și poate amenința pacea și securitatea din societate. Un cadru clar și solid de căi de atac administrative și civile este esențial pentru a combate aceste efecte dăunătoare și pentru a oferi

31 Urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură, p.1, OSCE/ODIHR.

32 ONU, PIDCP.

33 Fișă rezumativă de o pagină despre „instigarea la ură”, OHCHR (fără dată).

34 A se consulta Anexa 1 pentru citate relevante din aceste standarde. ICERD, ONU, Consiliul European – UE, Decizia-cadru a Consiliului European 2008/913/JAI; Recomandarea cu privire la combaterea „discursului instigator la ură”; Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă săvârșite prin intermediul sistemelor informatice, Consiliul European, 28 ianuarie 2003.

35 Consiliul European – UE, Decizia-cadru a Consiliului European 2008/913/JAI.

măsuri reparatorii pentru victime. Aceste aspecte sunt discutate mai pe larg în următoarele secțiuni.

Prezenta publicație nu oferă orientări despre urmărirea penală a „discursului instigator la ură” incriminat și nici nu susține incriminarea exprimării de ură, dincolo de definiția stipulată în Articolul 20(2) al PIDCP. La nivel național, există o diversitate imensă a abordărilor cu privire la incriminarea discursului care nu se aliniază întotdeauna cu standardele internaționale. În urma unui studiu recent referitor la legislația în materie de defăimare și insulte aplicabilă în regiunea OSCE s-a constatat că „legislația penală referitoare la defăimare continuă să se aplice cu un anumit grad de regularitate în cadrul regiunii OSCE, inclusiv împotriva presei”³⁶. Este totodată important să luăm act de îngrijorări, de exemplu cele exprimate de raportorul special al ONU pentru libertatea de religie sau de convingere în legătură cu formularea vagă a unora dintre prevederile legale interne menite să combată instigarea la ură, discordie și intoleranță³⁷.

Această secțiune analizează diferențele-cheie de natură conceptuală și practică între infrațiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” din două motive. În primul rând, standardele internaționale sunt aliniată în cerința sau recomandarea de incriminare a discursului care incită la ură sau violență. Acest lucru nu se aplică pentru alte forme incriminate comune de „discurs instigator la ură” care nu necesită condiția de incitare la ură sau violență care se regăsește în codurile penale naționale. Printre acestea se numără fapte precum defăimarea, difuzarea publică a materialelor instigatoare la ură și ignorarea, negarea și minimalizarea vădită a crimelor internaționale de genocid, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război. În al doilea rând, ODIHR a constatat că tocmai la această intersecție există o probabilitate mai mare ca procurorii să aplice eronat prevederile referitoare la instigarea la ură sau violență în urmărirea penală a infrațiunilor motivate de ură.

1.3 IMPLICAȚII PRACTICE

Graficul de mai jos arată importanța diferențelor dintre infrațiunile motivate de ură și infrațiunile de incitare la violență sau ură („discurs instigator”), din perspectiva practicianului.

De obicei, punctul de plecare pentru o infrațiune motivată de ură este faptul că s-a stabilit, în baza unei anchete complete și a probelor obținute, că s-a comis

³⁶ Scott Griffen, *Legislația în materie de defăimare și insulte din regiunea OSCE: Studiu comparativ*, OSCE RFOM, martie 2017, p.5.

³⁷ A se vedea, de exemplu, Raportul întocmit de raportorul special ONU pentru libertate religioasă sau de convingere referitor la Republica Macedonia de Nord, în care raportorul special a consemnat că au existat acuzații că Articolul 319 din codul penal național a fost utilizat eronat împotriva unui anumit lider religios. A se vedea [A/HRC/13/40/Add.2](#), alin. 47.

o faptă de natură penală de bază, cum ar fi amenințare, agresiune, omucidere sau distrugerea bunurilor. Întrebarea tehnică cheie – și provocarea- este dovedirea faptului că infracțiunea a fost motivată de prejudecată.

Punctul obișnuit de plecare pentru o infracțiune de tip „discurs instigator” este faptul că prezența unei prejudecăți sau a urii față de o caracteristică protejată reiese clar din conținut sau exprimare. Întrebarea tehnică pentru procurori este dacă s-a săvârșit o infracțiune; cu alte cuvinte, dacă exprimarea urii transcede protecțiile aferente libertății de exprimare – piatra de temelie a societăților democratice – și depășește pragul penal.

Un motiv pentru care poate exista confuzie pentru procurori cu privire la tratarea unui incident ca infracțiune referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat sau infracțiune motivată de ură rezidă în răspunsul la întrebarea dacă **discursul sau exprimarea în sine reprezintă, de facto, dovadă a mobilului bazat pe prejudecată sau discriminare**. De exemplu, cazul în care un agresor proferează injurii rasiale înainte, în timpul sau după ce atacă fizic o victimă. Acest punct este explorat în cele ce urmează, în studiile de caz.

Nu numai că libertatea de exprimare este văzută în mod corect ca drept fundamental care trebuie apărat în orice regim democratic sănătos, însă există o **provocare suplimentară în situațiile în care potențialii inculpați sunt politicieni sau persoane publice**³⁸. Va fi nevoie ca procurorii să participe la formări și să se familiarizeze cu jurisprudența internațională și națională relevante și, după caz, cu jurisprudența CEDO și mecanismele Organizației Națiunilor Unite pentru drepturile omului. Alte provocări de ordin tehnic sunt legate de răspunsul la întrebarea dacă se pot obține dovezi, mai ales în legătură cu infracțiunile în mediul virtual și/sau dacă este necesară aplicarea sau cooperarea transfrontalieră.

38 *Ibid.*, anexă, alin. 36: „Liderii politici și religioși trebuie să evite să utilizeze mesaje de intoleranță sau exprimări care ar putea instiga la violență, ostilitate sau discriminare; însă, aceștia trebuie să îndeplinească și un rol crucial în a vorbi ferm și prompt împotriva intoleranței, a stereotipizării discriminatorii și a exemplelor de discurs instigator la ură. Trebuie clarificat că violența nu poate fi tolerată niciodată ca răspuns la instigarea la ură”. A se vedea și [Declarația de la Beirut și cele 18 Angajamente referitoare la „Credință pentru Drepturi”](#) A/HRC/40/58, Anexele I și II.

ASPECTE CONCEPTUALE LA INTERSECȚIA DINTRE INFRAȚIUNEA MOTIVATĂ DE URĂ ȘI „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ”

INFRAȚIUNEA MOTIVATĂ DE URĂ

?	✓
DOVADA PREJUDECĂȚII	FAPTA PENALĂ

Provocarea de bază în practică: dovedirea mobilului bazat pe prejudecată

Ținta specifică: Vizează persoane specifice sau bunuri ale/asociate cu o anumită comunitate/persoană care aparține unei anumite comunități (prejudiciul provocat poate fi mai amplu)

Infracțiune de bază: Procurorii trebuie să probeze elementele infracțiunii de bază (ex.: agresiune, tâlhărie, amenințare, etc.)

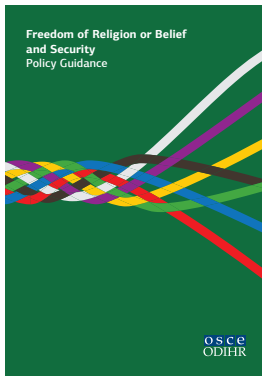
DISCURS INSTIGATOR LA URĂ

✓	?
DOVADA PREJUDECĂȚII	FAPTA PENALĂ

Provocarea de bază în practică: Stabilirea concluziei dacă discursul/exprimarea intră sub incidența protecțiilor aferente libertății de exprimare și este legal sau dacă nu este protejat și, prin urmare, este de natură penală

Are natură publică: Scopul este mobilizarea/instigarea altora la ură sau violență îndreptată împotriva unui grup specific/unei persoane specifice, în baza unei caracteristici protejate

Infracțiune incipientă : Procurorii trebuie să dovedească probabilitatea rezonabilă că discursul sau exprimarea ar reuși să instige la violență sau ură, chiar dacă fapta/faptele) în sine nu se săvârșește/săvârșesc.

Publicația ODHR „Ghid privind politica referitoare la libertatea de religie sau de convingere și la securitate”³⁹ **încurajează statele să organizeze cursuri de formare pentru organele de aplicare a legii și autoritățile judiciare, pentru ca acestea să înțeleagă și să aplice testul în șase părți stabilit prin Planul de acțiune de la Rabat**⁴⁰, în vederea stabilirii dacă pragul de instigare la violență sau ură a fost atins. Când stabilesc răspunsul la această întrebare în cazuri de infracțiune pe bază de „discurs instigator la ură”, testul în șase părți îi ghidează pe procurori să stabilească: (1) contextul în care s-a făcut declarația/exprimarea; (2) poziția sau statutul vorbitorului; (3) intenția de a instiga publicul împotriva unui grup-țintă; (4) conținutul și forma declarației sau exprimării; (5) amploarea difuzării mesajului și (6) probabilitatea producerii prejudiciului, inclusiv caracterul iminent.

Definițiile diferite pentru ură se utilizează pentru a defini infracțiunile motivate de ură comparativ cu infracțiunile referitoare la „discursul instigator la ură”, așa cum se demonstrează în graficul următor.

În cazul în care termenii „ură” sau „ostilitate” sunt stipulați în dreptul intern în materie de infracțiuni motivate de ură, asupra semnificației lor rămâne să se pronunțe instanțele. Cu toate acestea, având în vedere protecțiile solide ale libertății de exprimare la incriminarea exprimării urii, semnificația termenului „ură” sau „ostilitate” de obicei ar transmite un nivel mai ridicat de gravitate în ceea ce privește „discursul instigator la ură”, comparativ cu infracțiunile motivate de ură. De exemplu, ghidurile OSCE explică [i] „În multe cazuri de infracțiune motivată de ură, agresorul nu simte nici „ură” față de ținta sa și nici nu este motivat de experiența pe care a trăit-o cu victima. Ci, mai degrabă, agresorul este motivat de propriile stereotipuri, idei preconcepute sau intoleranță față de un anumit grup de oameni și față de caracteristica protejată comună/caracteristicile protejate comune”⁴¹. În schimb, ghidurile OHCHR care fac referire la Articolul 20 din PIDCP definesc „ura” și

39 Ghid privind Politica referitoare la libertatea de religie sau de convingere și la securitate, OSCE/ODIHR, 9 septembrie 2019; a se vedea și OHCHR Fișă rezumativă de o pagină despre „instigarea la ură”; Memorandum explicativ către CM/Rec(2022)16 privind Combaterea Discursului Instigator la Ură, Consiliul European, § 32; Fișă informativă – Discursul instigator la ură, CEDO, noiembrie 2023.

40 Planul de acțiune de la Rabat, 4 octombrie 2012, ONU OHCHR, A/HRC/22/17/Add.4.

41 OSCE/ODIHR Legislația în materie de infracțiuni motivate de ură.

DEFINIȚII DIFERITE PENTRU „URĂ”

„DISCURS INSTIGATOR LA URĂ”

Articolul 20 din PIDCP definește „ură” și „ostilitatea” drept **„emoții intense și iraționale de oprobriu, dușmănie și detestare îndreptate împotriva unui grup vizat”**

INFRAȚIUNE MOTIVATĂ DE URĂ

Ghiduri OSCE: „În multe cazuri de infracțiune motivată de ură, agresorul **nu simte nici „ură” față de ținta sa** și nici nu este motivat de experiența pe care a trăit-o cu victima. Ci, mai degrabă, agresorul este motivat de propriile stereotipuri, idei preconcepute sau intoleranță față de un anumit grup de oameni și față de caracteristica protejată comună/ caracteristicile protejate comune”.

„ostilitatea” drept „emoții intense și iraționale de oprobriu, dușmănie și detestare îndreptate împotriva unui grup vizat”⁴².

Diferențierea definițiilor termenilor „ură” din sintagma infracțiune motivată de ură și infracțiune referitoare la „discurs instigator la ură” este prezentă și în codurile penale naționale care utilizează și modelul „selecției discriminatorii”, și modelul „animus” al legislației în materie de infracțiune motivată de ură.

42 OHCHR, Fișă informativă rezumativă de o pagină despre „instigarea la ură”; Principiile referitoare la libertatea de exprimare și egalitate de la Camden, Articolul 19, aprilie 2009, Principiul 12.1(i).

Exemple de definiții diferite pentru termenul „ură”⁴³ din prevederile dreptului penal intern⁴⁴

Definiții diferite pentru termenul „ură” se pot remarca în Codul Penal al Sloveniei⁴⁵, unde prevederea referitoare la infracțiunea motivată de ură, sub forma unei circumstanțe agravante generale, necesită dovedirea „înclinației” de a săvârși o infracțiune bazată pe o caracteristică protejată.

Articolul 49: Norme generale pentru evaluarea pedepselor

„[...] (3) În cazul în care **înclinația de a săvârși infracțiunea**⁴⁶ a fost naționalitatea, rasa, religia sau etnia, genul, culoarea pielii, originea, situația financiară, educația, statutul social, credințele politice sau de altă natură, dizabilitatea, orientarea sexuală sau orice alte circumstanțe personale ale victimei – se va considera circumstanță agravantă”.

În schimb, prevederea Sloveniei privind instigarea la ură stipulează că „ura”, etc., este instigată „public” și conține un prag mai înalt al urii.

Articolul 297: Instigarea publică la ură, violență sau intoleranță

Persoana care instigă sau generează ură, violență sau intoleranță cu privire la naționalitate, rasă, religie, etnie, gen, culoarea pielii, origine, situație financiară, educație, statut social, credințe politice sau de altă natură, dizabilitate, orientare sexuală sau orice alte circumstanțe personale și săvârșește o faptă de natură să pună în pericol sau să tulbure legea și ordinea sau care se prevalează de amenințări, abuz verbal sau insulte va fi condamnat la pedeapsă cu închisoarea de până la doi ani.

Și Macedonia de Nord utilizează modelul „selecției discriminatorii” a legislației în materie de infracțiune motivată de ură, conform prevederilor Articolului 122(42) din Codul Penal⁴⁷.

„Se consideră infracțiune motivată de ură prevăzută explicit în prezentul Cod infracțiunea săvârșită împotriva unei persoane fizice sau juridice și a persoanelor sau bunurilor asociate **comisă integral sau parțial din cauza unei caracteristici sau asocieri reale sau speculative (imaginare,**

43 Pentru alte exemple de model al „selecției discriminatorii” al legislației în materie de infracțiune motivată de ură, va se vedea Capitolul 2; Marea Britanie: [Secțiunea 29 din Legea privind infracțiunile și tulburarea ordinii publice \(Crime and Disorder Act\) 1998](#), Cazuri de agresiune cu circumstanțe agravante pe motive rasiale sau religioase, Ministerul public al Marii Britanii (*Crown Prosecution Service*), [Infracțiunea motivată de ură pe motive rasiste și religioase – Ghid pentru urmărirea penală](#), 2022.

44 Vă rugăm să țineți cont de faptul că toate trimerile la codurile penale din acest capitol se referă la codurile penale în vigoare la data publicării prezentului ghid.

45 [Codul Penal al Sloveniei](#) (în limba slovenă, traducere neoficială în limba engleză).

46 Vă rugăm să țineți cont de faptul că utilizarea caracterelor aldine în prezentul document și în toate citatele din prezentul ghid a fost adăugată de ODHR și nu face parte din textele inițiale.

47 [Codul Penal al Macedoniei de Nord](#) (în limba macedoneană, traducere neoficială în limba engleză).

presupuse) a persoanei și referitoare la rasă, culoarea pielii, naționalitate, origine etnică, religie sau convingere, dizabilitate mintală sau fizică, sex, identitate de gen, orientare sexuală și convingeri politice.”

Desigur că abordările diferă în regiune. Unele țări au adoptat un model de tip „ostilitate” sau „animus” la elaborarea legislației în materie de infracțiuni motivate de ură, care stipulează necesitatea administrării probelor de ostilitate pentru a dovedi săvârșirea infracțiunilor motivate de ură. De exemplu, în cadrul urmăririi penale referitoare la o infracțiune motivată de ură în Anglia sau Țara Galilor, procurorii trebuie să dovedească fie că infracțiunea a fost motivată de ostilitatea față de o caracteristică protejată, fie că s-a demonstrat ostilitate și anterior, în timpul sau imediat după săvârșirea infracțiunii. Cu toate acestea, chiar și referitor la acest model juridic, este important de reținut că orientarea pentru procurori legată de semnificația termenului „ostilitate” implică un prag redus pentru acest termen, explicând: „Ostilitatea nu este definită în legislație. Ar trebui să se ia în considerare definițiile din dicționarele obișnuite, care includ rea-voință, animozitate, dispreț, prejudecată, inimicizie, antagonism, resentiment, antipatie”⁴⁸.

O altă diferență-cheie are legătură cu **elementul public al „discursului instigator la ură” comparativ cu infracțiunea motivată de ură, care vizează o anumită persoană, un anumit grup de persoane sau bunuri**. În exemplul agresiunii motivate rasial, victima individuală este ținta directă a mesajului de ură, în timp ce grupul pe care îl „reprezintă” este victima indirectă. În schimb, „discursul instigator la ură” urmărește să mobilizeze sau să îi incite pe alții împotriva unui anumit grup, astfel având un potențial impact asupra comunității extinse la care aparține respectivul grup⁴⁹. Natura „țintită” a infracțiunii motivate de ură antrenează și **considerații specifice referitoare la sprijinul acordat victimei**.

La elaborarea legislației în materiei de infracțiuni motivate de ură și „discurs instigator la ură” trebuie luată în considerare și intenția legiuitorului, pentru că **subiectul care necesită protecție în legile referitoare la infracțiune motivată de ură și „discurs instigator la ură” sunt diferite**. Această întrebare, la fel ca luarea în considerare a principiilor juridice generale, inclusiv legalitatea și proporționalitatea, este importantă la selectarea încadrării corecte a faptei penale. De exemplu, când se ia în considerare dacă o faptă intră sub incidența limitelor infracțiunii motivate de ură, procurorii vor ține cont dacă inculpatul a intenționat

48 Ministerul public al Marii Britanii (*Crown Prosecution Service*), *Infracțiunea motivată de ură pe motive rasiste și religioase – Ghid pentru urmărirea penală*, 2022. Pentru alte exemple de model al „selecției discriminatorii” al legislației în materie de infracțiune motivată de ură, va se vedea Secțiunea 3 din prezentul ghid.

49 Aceste trăsături-cheie ale „discursului instigator la ură” și abordări ale incriminării, anchetării și urmăririi penale aferente lor sunt discutate exhaustiv în ghidurile OHCHR și în testele cu șase praguri stabilite în *Planul de acțiune de la Rabat*, pe care se bazează și hotărârile CEDO.

să vătămeze persoana/persoanele, să o/le amenințe viața sau să îi/le distrugă bunurile, cu prejudiciul adăugat al motivului discriminatoriu. La stabilirea concluziei dacă o faptă intră sub incidența limitelor instigării, procurorii vor ține seama dacă inculpatul a intenționat să incite public la violență sau ură împotriva unor anumite grupuri sau persoane care au în comun o caracteristică protejată.

Totuși, mai este importantă și recunoașterea faptului că și alte prevederi referitoare la „discursul instigator” și „discursul instigator la ură” care incriminează conduita dincolo de ceea ce stipulează standardele internaționale pot fi regăsite în aceleași capitole ale codului penal⁵⁰. Acest lucru se întâmplă pentru că legiuitorii înțeleg că astfel de prevederi includ exprimarea publică a ideilor care sunt extrem de ofensatoare și dureroase pentru o parte din populație, într-un mod care poate contribui la sporirea urii și violenței și care amenință pacea și securitatea în societate, chiar în lipsa unei legături cu o exprimare clară de provocare sau instigare. Faptul că gama de infracțiuni referitoare la infracțiuni motivate de ură și „discurs instigator la ură” este reunită, laolaltă, în codurile penale naționale, indică faptul că legiuitorii le înțeleg ca pe instrumente conectate într-un răspuns general pentru prevenirea violenței de grup, discordie socială și fapte care subminează incluziunea și coeziunea socială.

Exemple de diferențiere a infracțiunii motivate de ură și a infracțiunilor referitoare la „discurs motivat de ură” incriminat într-un cod penal național

În Codul Penal al Republicii Cehă⁵¹, la titlul „Fapte penale care perturbă co-existența” sunt incluse trei prevederi separate care abordează „violența împotriva unui grup” (infracțiunea motivată de ură) (Articolul 352), „defăimarea grupului” („discurs instigator” incriminat) (Articolul 355) și „instigarea la ură” („discurs instigator la ură” incriminat) (Articolul 356).

În situațiile în care diverse forme ale „discursului instigator la ură” sunt incluse în același articol al codului penal, se poate dovedi dificilă încadrarea cu precizie a conduitei implicate într-un anumit incident. Ceea ce este vital pentru procurori este să ia în considerare cu atenție conduita implicată în incident și să vizeze să selecteze prevederea penală cea mai potrivită, gândindu-se tot timpul la subiectul care necesită protecție, conform intenției legiuitorului, în contextul standardelor internaționale.

50 A se vedea Secțiunea 2.2.2 din prezentul ghid.

51 Republica Cehă, *Zákon trestní zákoník* [Cod Penal] (în limba cehă, traducere neoficială în limba engleză).

În cele din urmă, **„discursul instigator la ură” reprezintă o infracțiune incipientă**, care necesită o strategie specifică de urmărire penală.

Conform explicației din ghidul elaborat de Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (OHCHR),

„Incitarea, prin definiție, este o infracțiune incipientă. Nu este nevoie ca acțiunea promovată prin „discursul instigator la ură” să fie dusă la îndeplinire pentru ca respectivul discurs să se califice drept infracțiune. Cu toate acestea, trebuie să se identifice un anumit prag al riscului de prejudiciere. **Înseamnă că instanțele vor trebui să stabilească faptul că a existat o probabilitate rezonabilă ca discursul să aibă succes în a instiga acțiunea respectivă îndreptată împotriva grupului-țintă, recunoscând că o astfel de legătură de cauzalitate ar trebui să fie cât mai directă.**”⁵².

52 OHCHR, Fișă informativă rezumativă de o pagină despre „instigarea la ură”.

2 Prevederi legale referitoare la infracțiunea motivată de ură și la „discursul instigator la ură” incriminat

Acest capitol cuprinde trei secțiuni. În Secțiunea 1, se explică elementele-cheie ale urmării penale a infracțiunii motivate de ură și tipurile de prevederi legislative corespunzătoare, cu exemple. În Secțiunea 2 se evidențiază două tipuri principale de prevederi referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat: „discurs instigator” și alte forme de „discurs instigator la ură” incriminat. Secțiunea 3 discută despre faptele penale care intră sub incidența limitei dintre infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat.

2.1 URMĂRIRI PENALE ALE INFRAȚIUNII MOTIVATE DE URĂ

Procurorii vor trebui să fie conștienți de prevederile legislative naționale care sprijină **ambele** elemente ale urmării penale a infracțiunilor motivate de ură: 1) probarea infracțiunii de bază (penale) și 2) probarea mobilului bazat pe prejudecată. Rolul procurorului de a cere polițiștilor să dezvăluie toate probele disponibile referitoare la mobilul bazat pe prejudecată de la etapele incipiente ale anchetei nu poate fi subestimat. În lipsa probelor legate de mobilul bazat pe prejudecată, adunate de la indicatorii de prejudecată⁵³, scad semnificativ șansele de a finaliza urmărirea penală cu succes.

Aceste prevederi îmbracă trei forme principale: o infracțiune de fond, o circumstanță agravantă specifică și o circumstanță agravantă generală. Este important de reținut de la bun început că procurorii au mai multe sarcini importante față de potențialele victime ale infracțiunilor motivate de ură, în special în ceea ce privește stabilirea și asigurarea corespunzătoare a protecției și a sprijinului. Acest subiect se discută în Capitolul 5 al prezentului ghid și în alte publicații ale ODHR⁵⁴.

53 Indicatorii de prejudecată sunt „fapte, circumstanțe sau tipare obiective, care caracterizează fapta penală/faptele penale, care, separat sau împreună cu alte fapte sau circumstanțe, sugerează că acțiunile inculpatului au fost motivate – integral sau parțial- de orice formă de prejudecată”. Pentru informații suplimentare, a se consulta arborele decizional al procurorului din Capitolul 3.

54 A se consulta resursele din [Proiectul „Îmbunătățirea sprijinului acordat victimelor infracțiunilor motivate de ură” \(ESTAR\)](#), OSCE/ODIHR; a se vedea în special „[Victimele infracțiunilor motivate de ură în sistemul de justiție penală – Ghid practic](#)”, OSCE/ODIHR, 9 aprilie 2022.

2.1.1 INFRAȚIUNI DE FOND

Infracțiunile de fond sunt infracțiuni separate care includ mobilul bazat pe prejudecată ca element integrant din definiția juridică a infracțiunii. Sunt cele mai rar întâlnite forme de prevedere legislativă în materie de infracțiuni motivate de ură din regiunea OSCE⁵⁵.

Exemplu de prevedere referitoare la o infracțiune de fond

Articolul 119(1) al Codului Penal al Poloniei⁵⁶ stipulează: „Persoana care utilizează violența sau face amenințări ilicite față de un grup de persoane sau o anumită persoană **pe fondul afilierii naționale, etnice, rasiale, politice sau religioase, sau pe fondul lipsei de credințe religioase** este pasibilă de pedeapsă privativă de libertate, pe o perioadă între trei luni și cinci ani.”

În aceste tipuri de prevederi legislative, primul element pentru urmărirea penală aferentă unei infracțiuni motivate de ură, infracțiunea de bază („violență” sau „amenințări ilicite”) și cel de-al doilea element, mobilul bazat pe prejudecată („pe fondul afilierii naționale, etnice, rasiale, politice sau religioase, sau pe fondul lipsei de credințe religioase”) sunt incluse în aceeași prevedere. Din perspectiva urmării penale, infracțiunile de fond prezintă anumite avantaje. Probabilitatea ca polițiștii să fie conștienți de infracțiuni și, prin urmare, să caute probe ale mobilului, este mai ridicată; inculpatul înțelege cu claritate care sunt acuzațiile care i se aduc; și, dacă se administrează probele cu succes, inculpatul este găsit vinovat pentru ambele elemente ale infracțiunii, permițând astfel transparență pentru victime și comunitățile afectate. Totodată, infracțiunile de fond sunt mult mai ușor de identificat în datele referitoare la infracțiune și urmărirea penală, ceea ce asigură o monitorizare mai facilă în procesul de justiție penală.

2.1.2 CIRCUMSTANȚE AGRAVANTE SPECIFICE

Circumstanțele penale agravante specifice sunt prevederi aplicate infracțiunilor de bază specifice. De obicei, acestea ar fi infracțiuni grave comise împotriva persoanei, precum omuciderea sau vătămarea corporală. În codurile penale, circumstanțele agravante specifice sunt adesea interpretate ca sub-secțiuni la prevederi referitoare la infracțiunile de bază și necesită impunerea unei pedepse

55 OSCE/ODIHR, *Legislația în materie de infracțiuni motivate de ură*.

56 *Codului Penal al Poloniei* (în limba polonă, traducere neoficială în limba engleză).

mai severe – de exemplu, prin creșterea directă a gradelor de pedeapsă pentru infracțiunea de bază cu mobil bazat pe prejudecată.

Exemplu de prevedere referitoare la circumstanță agravantă specifică

Codul Penal al Ucrainei, Articolul 115⁵⁷

1. Omorul, care este cu premeditare, ilicit și provoacă moartea unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la șapte la cincisprezece ani.

2. Omorul:

(14) pe baza intoleranței rasiale, naționale sau religioase, se pedepsește cu închisoare de la zece la cincisprezece ani sau încarcerare pe viață cu confiscarea bunurilor, în situația stipulată în sub-alineatul 6 din alineatul 2 al prezentului Articol.

Primul element pentru urmărirea penală a infracțiunii motivate de ură, infracțiunea de bază „omor”, este stipulată în Articolul 115(1), iar cel de-al doilea element, mobilul bazat pe prejudecată, este stipulat în Articolul de încadrare 115(2).

Din perspectiva urmăririi penale, în astfel de prevederi legislative există avantajul că prevederea este ușor de găsit și seamănă cu prevederile referitoare la infracțiunea de fond, în sensul că mobilul bazat pe prejudecată reprezintă un element constitutiv al infracțiunii. Procurorul trebuie să depună toate eforturile să se asigure că polițiștii sunt conștienți de necesitatea de a strânge probe legate de prejudecată, pentru a veni în sprijinul unei urmăririi penale reușite a infracțiunii motivate de ură.

2.1.3 CIRCUMSTANȚE AGRAVANTE GENERALE

În principiu, circumstanțele agravante generale se aplică oricărei infracțiuni stipulate în codul penal, care nu înglobează deja prejudecata drept unul dintre elementele sale constitutive.

57 Codul Penal al Ucrainei (în limba ucraineană, traducere neoficială).

Exemplu de prevedere referitoare la o circumstanță agravantă generală

Articolul 22 (Circumstanțe agravante) din Codul Penal al Spaniei⁵⁸

Constituie circumstanțe agravante următoarele:

(...)

(4) Săvârșirea unei infracțiuni pe motive rasiste, antisemite, anti-rome, sau de orice tip de discriminare referitoare la ideologie, religie sau credințe ale victimei, de grup etnic, rasă sau națiune căreia victima aparține, pe motive legate de sexul, vârsta, orientarea sau identitatea sexuală sau de gen, motive legate de gen, aporofobie⁵⁹ sau excluziune socială, de boală sau dizabilitate de care suferă victima, indiferent dacă astfel de condiții și circumstanțe sunt efectiv prezente în cazul persoanei asupra căreia este îndreptat acest comportament.

În astfel de prevederi legislative, în funcție de tipul de infracțiune (de exemplu, agresiune, tâlhărie, omor, agresiune sexuală, etc.), primul element al urmăririi penale referitoare la infracțiunea motivată de ură – infracțiunea de bază – se regăsește în partea relevantă din cod. De exemplu, dacă infracțiunea este agresiune pe motive rasiale, primul element pentru urmărirea penală a infracțiunii motivate de ură va fi prevederea care definește lovirea sau alte violențe în codul penal național. Cel de-al doilea element – mobilul bazat pe prejudecată – este cuprins în prevederea referitoare la circumstanțe agravante generale, în acest caz, Articolul 22 din Codul Penal al Spaniei.

În situațiile în care circumstanțele agravante se utilizează pentru a sancționa infracțiuni motivate de ură, chestiunea mobilului bazat pe prejudecată este de obicei luată în considerare la momentul condamnării agresorului. Cu alte cuvinte, trebuie ca un agresor să fie mai întâi găsit vinovat pentru comiterea infracțiunii de bază, iar ulterior instanța ia în considerare dacă există suficiente probe ale prejudecății pentru a aplica o circumstanță agravantă. În jurisdicțiile unde se aplică dreptul cutumiar, stabilirea vinovăției și condamnarea nu sunt etape separate, iar judecătorul consideră probele referitoare la mobil care afectează sentința ca parte din același proces.

Există numeroase limitări ale circumstanțelor agravante generale care le reduc eficiența ca instrument pentru a face vizibilă urmărirea penală a infracțiunii motivate de ură și a pedepsi inculpații corespunzător. În primul rând, procurorii

⁵⁸ Codul Penal al Spaniei (în limba spaniolă, traducere neoficială).

⁵⁹ Aporofobie – atitudini și sentimente negative legate de sărăcie și oameni săraci.

trebuie să fie conștienți de existența lor, pentru a atrage atenția instanței către ele. În al doilea rând, spre deosebire de circumstanțele agravante specifice care reîncadrează infracțiunea inițială și îi sporesc gravitatea, circumstanțele agravante generale agravează pedeapsa agresorului la momentul condamnării. În al treilea rând, este posibil ca decizia finală a instanței să nu cuprindă întreaga motivare pentru pedeapsa dispusă, deoarece probele referitoare la mobilul bazat pe prejudecată se iau în considerare împreună cu alte circumstanțe agravante și atenuante implicate în respectiva cauză. În al patrulea rând, datele instanței tind să consemneze decizii în concordanță cu prevederea din codul penal pentru care inculpatul a fost găsit vinovat, omițând astfel date specifice cu privire la aplicarea circumstanțelor agravante generale.

2.2 PREVEDERI LEGALE REFERITOARE LA „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT

Această secțiune evidențiază două tipuri principale de prevederi referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat: „discursul instigator” și alte forme de „discurs instigator la ură”. Această secțiune nu își propune să ofere îndrumare cu privire la definirea și aplicarea prevederilor referitoare la „discursul instigator”. Scopul este să ajute procurorii să identifice și să cartografieze instrumentele legale relevante de la nivel național pentru urmărirea penală a infracțiunilor care implică „discurs instigator la ură” incriminat în contextul standardelor internaționale și să fie capabili să facă diferența între acestea și prevederile referitoare la infracțiune motivată de ură⁶⁰.

2.2.1 INFRAȚIUNI CARE IMPLICĂ „DISCURS INSTIGATOR”

„Discursul instigator” este cel care incită public la discriminare, ură, ostilitate sau violență împotriva unui grup de oameni sau a membrilor unui grup definit printr-o serie de caracteristici protejate. Această conduită este tratată în numeroase standarde internaționale explicate în Secțiunea 1.2 și enumerate în Anexă.

Așa cum s-a explicat în Secțiunea 1.2, infracțiunile care implică „discurs instigator” le pun procurorilor provocări tehnice comune, diferite de cele aferente infracțiunilor motivate de ură. Acestea includ demonstrarea unei infracțiuni incipiente, stabilirea concluziei dacă discursul este protejat și a răspunsului la întrebarea dacă infracțiunea incită public. Aceste aspecte tehnice sunt discutate pe larg în testul din șase părți stipulat în Planul de la Rabat⁶¹ și în Principiile de la Camden⁶².

60 Așa cum s-a explicat anterior, această publicație nu oferă îndrumare cu privire la urmărirea penală a „discursului instigator la ură” incriminat. Și nici nu sprijină incriminarea exprimării urii, dincolo de definiția stipulată în Articolul 20(2) al PIDCP.

61 Planul de acțiune de la Rabat, ONU OHCHR.

62 Principiile referitoare la libertatea de exprimare și egalitate de la Camden, Articolul 19; A se consulta Anexa pentru detalii suplimentare.

Exemplu de prevedere referitoare la „discursul instigator”

Articolul 1 (Incitarea la ură, violență și distrugerea bunurilor) din Legea 927/1979 a Greciei, modificată ulterior prin Legea 1419/1984, 2910/2001 și 4285/2014 și 4491/2017⁶³.

1. Persoana care incită, publică sau tulbură public, fie verbal, fie prin intermediul presei, Internetului, sau prin alte mijloace, acte de violență sau ură împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup definit prin referire la rasă, culoarea pielii, religie, descendență sau origine națională sau etnică, orientare sexuală, identitate de gen, caracteristică de gen sau dizabilitate, într-o manieră care pune în pericol ordinea publică și pune în pericol viața, integritatea fizică și libertatea persoanelor ante-menționate se sancționează cu pedeapsă privativă de libertate, între trei luni și trei ani și amendă între 5.000 Euro și 20.000 Euro.
2. Persoana care incită, publică sau tulbură public, fie verbal, fie prin intermediul presei, Internetului, sau prin alte mijloace, acte de distrugere a bunurilor unei persoane sau a unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup definit prin referire la rasă, culoare a pielii, religie, descendență sau origine națională sau etnică, orientare sexuală, identitate de gen, caracteristică de gen sau dizabilitate, într-o manieră care pune în pericol ordinea publică și pune în pericol viața, integritatea fizică și libertatea persoanelor ante-menționate se sancționează cu pedeapsă privativă de libertate, între trei luni și trei ani și amendă între 5.000 Euro și 20.000 Euro.

Este important ca procurorii să conștientizeze faptul că există variații foarte mari la nivel național în privința modului în care infracțiunilor legate de „discurs instigator” li se dă efect juridic în codurile penale naționale și în care sunt abordate în timpul etapelor de anchetă și justiție penală. De exemplu, Planul de la Rabat a constatat „o dihotomie generalizată” în care (1) agresorii autori ai incidentelor care ating pragul stipulat în Articolul 20 din PIDCP „nu sunt urmăriți penal și pedepsiți” și (2) „persecuția minorităților sub pretextul legii naționale în materie de instigare” poate fi excesiv de vagă⁶⁴.

63 A se vedea [Grecia: noua lege incriminează negarea genocidului, discursul instigator la ură și alte acte de rasism](#), Biblioteca Congresului, 24 septembrie 2014.

64 [Planul de acțiune de la Rabat](#) cu privire la interzicerea promovării urii pe motive naționale, rasiale sau religioase care constituie instigare la discriminare, ostilitate sau violență, Concluziile și recomandările emaneate din patru seminare cu experți regionali organizate de OHCHR în 2011, A/HRC/22/17/Add.4, p. 7, Maroc, 5 octombrie 2012.

De exemplu, în raportul Consiliului pentru Drepturile Omului din 2009 referitor la fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei⁶⁵, raportorul special a remarcat faptul că Articolul 319 din Codul Penal⁶⁶, în opinia sa, fusese aplicat eronat împotriva unui anumit lider religios, episcopul Jovan (Zoran Vraniskovski)⁶⁷. În 2004, instanțele naționale au reținut că prin separarea de Biserica Ortodoxă Macedoneană și înființarea Arhiepiscopiei Ortodoxe de Ohrid, acuzatul a generat o schismă **cauzatoare de ură religioasă, discordie și intoleranță**⁶⁸. Cu toate acestea, faptul că a fost condamnat pentru că a instigat la ură îndreptată împotriva sa din partea celor cu credințe diferite a fost comentat drept „stupefiant”⁶⁹, având în vedere că „discursul instigator” impune intenția vorbitorului de a promova public ura față de grupul vizat (Principiile Camden 12.1), adică o relație de triumfi⁷⁰ între vorbitor, public și țintă. ODIHR, cu contribuția de specialitate a grupului de experți în libertate religioasă sau de convingere, și-a exprimat îngrijorarea pe marginea abordării instanței⁷¹.

Conform raportului special al ONU pentru libertatea religioasă sau de convingere: „riscul ca prevederile legale prin care se interzice „discursul instigator” să fie interpretate superficial și aplicate selectiv de către autorități subliniază importanța de a avea formulări neechivoce și a concepe garanții eficiente împotriva abuzurilor de lege. [...] Incertitudinea juridică generată de formulări vagi ale prevederilor cu privire la instigare pot avea un efect înspăimântător asupra dorinței persoanelor de a-și exercita libertatea de exprimare, precum și libertatea religioasă sau a credinței, de exemplu afectând abilitatea lor de a-și schimba religia, de a stabili noi organizații religioase sau de cult, sau de a-și manifesta religia sau credința

- 65 [Raport al raportului special pentru libertatea religioasă sau de convingere](#), Asma Jahangir, ONU HRC, A/HRC/13/40/Add.2, 28 decembrie 2009, alin. 47.
- 66 Codul Penal al Macedoniei de Nord, „Articolul 319 (Provocarea de ură, discordie sau intoleranță pe motive de naționalitate, rasă, religie sau orice alt tip de discriminare). 1. Persoana care, prin forță, rele tratamente, punere în pericol a siguranței, batjocură a simbolurilor naționale, etnice, religioase sau de altă natură, prin incendiere, distrugere sau stricare în orice alt mod a drapelului Republicii Macedonia sau a drapelurilor altor state, prin distrugerea bunurilor altor persoane, prin profanarea monumentelor, mormintelor sau prin orice altă modalitate discriminatorie, cauzează sau exultă – direct sau indirect – ură, discordie sau intoleranță pe motive de gen, rasă, culoare a pielii, apartenența la un grup marginalizat, apartenența etnică, limbă, naționalitate, context social, credință religioasă, alte credințe, familie sau stare civilă, avere, stare de sănătate, sau pe orice alt motiv prevăzut de legea de ratificare a unui acord internațional va fi condamnată la servirea unei pedepse privative de libertate, între unu și cinci ani” (în limba macedoneană, traducere neoficială).
- 67 [Raport al raportului special pentru libertatea religioasă sau de convingere](#), Asma Jahangir, act adițional, Misiunea în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, A/HRC/13/40/Add.2, alineatele 47-48.
- 68 Tribunalul de primă instanță din Bitolia a statuat că Episcopul Jovan „a instigat la ură îndreptată împotriva sa și a adeptilor săi. Revolta și intoleranță care au urmat au fost derivate din încălcarea sensibilităților religioase ale oamenilor, care au cerut autorităților statale să intervină. Chiar a fost amenințat cu lovirea”. A se vedea *Vraniskoski v. Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei*”, Cauza nr. 37973/05, 26 mai 2009.
- 69 Heiner Bielefeldt, Nazila Ghanea și Michael Wiener, *Libertatea religioasă sau de convingere: Comentariu asupra dreptului internațional*, Oxford University Press, 2016, p. 497.
- 70 [Planul de acțiune de la Rabat](#), anexă, alin. 29; [Strategia și Planul de acțiune ale Organizației Națiunilor Unite împotriva discursului de incitare la ură](#), Ghid detaliat de implementare pentru prezențele în teren ale Organizației Națiunilor Unite, ONU, 2020, p.13.
- 71 [Opinie asupra Speței Episcopului Jovan \(Zoran Vraniskovski\)](#), Opinie-Nr: FORB-MK/035/2005, Corpul de Experți în libertate religioasă sau de convingere (FORB)/IU, 27 iulie 2005, alin. 8.

prin rugăciune, respectarea rânduielilor, practică și predare în conformitate cu convingerile lor”⁷².

2.2.2 ALTE INFRAȚIUNI REFERITOARE LA „DISCURS INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT

Suplimentar prevederilor care sprijină urmărirea penală a infracțiunilor referitoare la „discurs de instigare”, unele coduri penale naționale pot conține prevederi legate de urmărirea penală a altor infracțiuni referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat. În această secțiune se oferă exemple de astfel de prevederi, împreună cu trimiteri selectate la cadrul internațional, pentru a veni în sprijinul procurorilor, în ceea ce privește cartografierea prevederilor naționale legate de „discursul instigator la ură” incriminat și diferențierea acestora de prevederile referitoare la infracțiunea motivată de ură⁷³.

Infracțiunile de negare a genocidului, crimelor împotriva umanității și minimalizare vădită

Numeroase țări incriminează infracțiunea de negare a Holocaustului⁷⁴, fără cerința ca acest lucru să ducă la incitare la ură sau violență. Acest lucru se remarcă, de exemplu, spre deosebire de Decizia-cadru UE, care prevede doar incriminarea acelor tipuri de infracțiuni în care conduita se realizează într-un mod care incită la violență sau ură împotriva unui grup de oameni sau a unui membru al unui astfel de grup definit prin trimitere la „rasă”, culoarea pielii, religie, descendență sau origine națională sau etnică”⁷⁵.

Exemple de prevederi referitoare la negarea genocidului, crimelor împotriva umanității și minimalizare vădită⁷⁶

Articolul 6 din Ordonanța de Urgență nr. 31 din România⁷⁷ stipulează:

„Negarea, contestarea, aprobarea, justificarea sau minimalizarea în mod evident, prin orice mijloace, în public, a holocaustului ori a efectelor acestuia

72 Raport al raportului special pentru libertatea religioasă sau de convingere, Asma Jahangir, anexă, Misiunea în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, A/HRC/13/40/Add.2, alin. 48 și 60.

73 Așa cum s-a explicat anterior, nici prezenta secțiune, nici ghidul integral nu oferă orientări cu privire la urmărirea „discursului instigator la ură” incriminat. Și nici nu sprijină incriminarea exprimării urii, în afara definiției stipulate în Articolul 20(2) din PIDCP.

74 Definiția de lucru a negării și distorsionării Holocaustului, IHRA.

75 A se vedea Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului European, Articolul 1(c) și Articolul 1(d).

76 Negarea Holocaustului în Dreptul Penal, Briefing la Parlamentul European, ianuarie 2022.

77 România, ORDONANȚA DE URGENȚĂ NR. 31, 13 martie 2002, Articolul 6, modificată ulterior prin Legea nr. 217 din 23 iulie 2015 (în limba română, traducere neoficială).

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă”. Aceeași pedeapsă se aplică pentru genocid, crime împotriva umanității și crime de război. Dacă se utilizează un sistem informatic pentru săvârșirea infracțiunii amintite, se aplică o pedeapsă cu închisoarea de la șase luni la cinci ani.

În Franța, Legea Gayssot⁷⁸ incriminează acțiunea de „contestare” a crimele împotriva umanității definite prin Articolul 6 al Cartei Tribunalului Militar Internațional anexat la Acordul de la Londra, din 1945. În Austria, conform §3h din Legea interdicțiilor (*Verbotsgesetz*)⁷⁹, persoana care „neagă public, minimalizează, aprobă sau caută să justifice genocidul Național-Socialist sau alte crime Național Socialiste împotriva umanității” va primi pedeapsă cu închisoarea între șase luni și cinci ani. În cazul în care infracțiunea se săvârșește într-o lucrare tipărită, la radio sau în orice alt mediu sau într-un mod prin care rezultatul devine accesibil publicului larg, pedeapsa cu închisoarea este de la unu la zece ani. În cazurile cele mai grave, pedeapsa cu închisoarea poate fi între zece și douăzeci de ani.

Infracțiuni cu difuzare publică

Decizia-cadru a UE dă instrucțiuni statelor membre să interzică prin lege difuzarea publică sau distribuirea de înscrisuri, imagini sau alte materiale care instigă la ură sau violență. Cu toate acestea, codurile penale aplicabile în statele membre ale UE nu dispun întotdeauna condiția conform căreia conduita referitoare la difuzare să incite la ură sau violență. De exemplu, codul penal al Danemarcei include o infracțiune referitoare la distribuire care nu este legată explicit de incitarea la violență sau ură.

Exemple de prevederi din dreptul intern care incriminează difuzarea publică a comunicărilor sau a declarațiilor rasiste (etc.)

Secțiunea 266 b din Codul Penal al Danemarcei⁸⁰

Persoana care **difuzează public sau cu intenție orice declarație sau comunicare** prin care este amenințat, insultat sau înjosit un grup de persoane

78 Franța, *Legea nr. 90-615 din 13 iulie 1990 privind reprimarea acțiunilor rasiste, antisemite sau xenofobe* (în limba franceză, traducere neoficială).

79 Austria, *Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Verbotsgesetz 1947, Fassung vom 17.10.2024* (Legea Interdicțiilor/Prohibition Act 1947, Legea federală consolidată, versiunea din 13.10.2024 – în limba germană, traducere neoficială).

80 Danemarca, *Bekendtgørelse af straffeloven* (Codul Penal – în daneză, traducere neoficială).

din motive legate de **rasă, culoare a pielii, origine națională sau etnică sau credință religioasă, sau dizabilitate, sau de orientare sexuală, identitate de gen, exprimare a genului sau caracteristici sexuale** ale respectivului grup, se pedepsește cu amendă sau închisoare până la doi ani.

Infracțiuni referitoare la defăimare

Defăimarea sancționată penal împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane pe baza unor caracteristici specifice se poate regăsi în codurile penale naționale. Cu toate acestea, standardele internaționale nu recomandă și nu stipulează incriminarea acesteia⁸¹.

Exemplu de prevedere referitoare la defăimare

Articolul 355 din Codul Penal al Republicii Ceha⁸²:

(1) Persoana care defăimează public

- a) O națiune, limba vorbită a acesteia, o rasă sau un grup etnic, sau
- b) Un grup de persoane pe motive care țin de realitate sau de modul în care este perceput ca rasă, ca apartenență la un grup etnic, naționalitate, credință politică, religie sau pe motiv că nu practică sau se presupune că nu practică o religie,

Se pedepsește cu închisoarea până la doi ani.

Infracțiuni care implică insulte motivate de prejudecată

La nivel național, pot exista diverse forme de prevederi care incriminează insultele motivate de prejudecată. Mai este posibil și ca prevederile respective, referitoare la insulte, să existe numai în dreptul civil sau chiar deloc.

81 Pentru o trecere în revistă și o analiză a abordărilor actuale referitoare la criminalizarea defăimării și insultării în regiunea OSCE a se consulta Scott Griffen [Legile în materie de defăimare și insultare în regiunea OSCE](#).

82 Republica Cehă, *Zákon trestní zákoník* (Codul Penal, în limba cehă, traducere neoficială).

Articolul 5 din Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică⁸³ stipulează: „1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri considerate necesare pentru a incrimina ca infracțiuni, potrivit dreptului său intern, atunci când sunt comise cu intenție și fără drept, următoarele fapte: – insultarea în public, prin intermediul unui sistem informatic, (i) a unor persoane, pe motivul apartenenței la un grup care se identifică prin rasă, culoare, descendență, naționalitate ori origine etnică, precum și religie, dacă este folosită ca pretext pentru oricare dintre aceste motive, sau (ii) a unui grup de persoane care se distinge prin una dintre aceste caracteristici. 2. O parte poate: a) fie să solicite ca infracțiunea prevăzută la paragraful 1 să aibă ca efect **expunerea la ură, dispreț sau ridicol** a persoanei ori a grupului de persoane menționat la paragraful 1; sau b) fie să își rezerve dreptul de a nu aplica, în totalitate sau în parte, paragraful 1 al acestui articol”.

Paragraful 11 din Recomandarea Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei către statele membre cu privire la combaterea „discursului instigator la ură”⁸⁴ recomandă ca insultele publice sexiste și care denotă fobie împotriva comunității LGBTI **în condiții similare cu cele prevăzute specific pentru insultele în mediul online** în Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică explicate mai anterior să fie și ele purtătoare de răspundere penală.

Exemplu de prevedere referitoare la insulte

Conform Articolului 448 din Codul Penal al Belgiei⁸⁵, „Persoana care **insultă o persoană** fie prin fapte, înscrisuri, imagini sau embleme, într-una din circumstanțele stipulate la Articolul 444, se pedepsește cu închisoare între opt zile și două luni și o amendă în valoare cuprinsă între douăzeci și cinci (Euro) și cinci sute (Euro), sau doar cu una dintre aceste pedepse”.

Articolul 444 din Codul Penal al Belgiei stipulează: „Partea care se face vinovată se pedepsește cu închisoare între opt zile și un an și o amendă în valoare cuprinsă între douăzeci și cinci (Euro) și două sute (Euro), în cazul în care insultele au fost proferate în întruniri sau în locuri publice; sau în prezența mai multor persoane, într-un loc care nu este public, însă deschis unui anumit număr de persoane care au dreptul să se adune acolo sau să frecventeze respectivul loc; sau în orice loc, în prezența persoanei insultate și în fața martorilor”.

83 Protocolul adițional la Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă săvârșite prin intermediul sistemelor informatice, Insulta din motive rasiale și xenofobe, Consiliul Europei, Strasbourg, 2003.

84 Recomandarea CM/Rec (2022) 16 a Comitetului de Miniștri către Statele Membre cu privire la combaterea discursului instigator la ură, Consiliul Europei, alineatul 11(d).

85 Codul Penal al Belgiei.

Conform Articolului 453bis din Codul Penal al Belgiei, „pedeapsa minimă pentru calomnie, defăimare și **insultă** poate fi **dublată dacă este motivată de ură, dispreț sau ostilitate îndreptată împotriva unor persoane pe motive care țin de presupusa lor rasă, culoare a pielii, moștenire, origine etnică sau națională, vârstă, avere, convingere religioasă sau filozofică, starea de sănătate din prezent sau din viitor, dizabilitate, limbă, convingere politică, convingere sindicală, caracteristici fizice sau genetice sau origine socială**”.

Așa cum s-a explicat într-un studiu efectuat de reprezentantul OSCE pentru libertatea presei, „termenul «insultă» nu este definit prin statut, ci, în general, este constituit dintr-o acuzație lipsită de precizie care poate aduce atingere onoarei persoanei. În practică, insulta necesită și un element de răutate”⁸⁶.

Exemplu de insultă motivată de prejudecată și urmărirea penală aferentă (Belgia)⁸⁷

„Agresorul scrie/agresorii scriu injurii rasiste și inscripții graffiti ofensatoare pe casa scării unei clădiri de apartamente cu stilou negru și cu o săgeată care indică apartamentul victimei.

Această infracțiune a fost supusă urmării penale ca insultă sub incidența Articolelor 448 și 444 din Codul Penal, săvârșită cu mobil bazat pe prejudecată, recunoscută prin prevederile Articolului 453 bis. În situația în care nu este posibilă urmărirea penală ca insultă motivată de prejudecată, procurorii ar trebui să aibă ca obiectiv să selecteze o infracțiune care ține cont de vizarea directă din cadrul acestei infracțiuni – indicată de săgeata care arată către apartamentul victimei și, cel mai probabil, are impact asupra victimei. De exemplu, procurorii ar putea lua în considerare să aplice o infracțiune de distrugere a bunurilor, agravată, motivată rasial, sau în funcție de circumstanțe, amenințare sau hărțuire agravată, motivată rasial”.

⁸⁶ Scott Griffen, *Legislația în materie de defăimare și insulte din Regiunea OSCE*.

⁸⁷ Acest exemplu este publicat pe [pagina de internet](#) a organismului belgian pentru egalitate.

Notă către procurori – infracțiuni de natură civilă și administrativă⁸⁸

Căile de atac de natură civilă și administrativă au relevanță specială în cazurile de „discurs instigator la ură” care nu ating pragul pentru urmărire penală. Căile de atac de natură civilă pot include plata de despăgubiri, acțiune în încetare pentru a împiedica repetarea faptei în continuare, și publicarea recunoașterii că anumite declarații au constituit „discurs instigator la ură”. Căile de atac de natură administrative implică acțiuni întreprinse de instituțiile din subordinea guvernului pentru a consolida reglementările și pot include amenzi, blocarea sau ștergerea conținutului ofensator, precum și pierderea licențelor. Aceste căi de atac pot fi urmate în paralel sau independent de procedura penală.

Procurorii pot îndeplini un rol-cheie în a atrage atenția victimelor și avocaților acestora cu privire la aceste potențiale căi de atac și a face trimiteri, după caz.

2.3 INFRAȚIUNILE LA INTERSECȚIE

Acest grup de infracțiuni include comportament de amenințare și hărțuire în loc public, cauzator de frică, alarmă sau suferință altor persoane. În cazul huli-ganismului, aceste infracțiuni pot include și violență de grup. Așa cum se indică în arborele decizional al procurorului, din Capitolul 3, în funcție de context și de circumstanțe, aceste infracțiuni pot avea loc împreună cu infracțiuni referitoare la „discurs instigator la ură”, inclusiv incitare la ură sau violență. O întrebare-cheie pentru procurori va fi dacă această conduită și instigă alte persoane la violență sau ură (sub ghidarea textului din șase părți din Planul de la Rabat), caz în care vor fi relevante considerentele referitoare la libertatea de exprimare.

Această secțiune mai include și infracțiunile care implică graffiti, pentru că, în funcție de contextul și trăsăturile lor specifice, aceste incidente pot fi incluse în infracțiuni motivate de ură, insulte, amenințări motivate rasial sau infracțiuni referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat.

⁸⁸ Memorandumul Explicativ al Recomandării CM/Rec (2022) 16 a Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre cu privire la combaterea discursului instigator la ură, Comitetul Director pentru Combaterea Discriminării, Diversitate și Incluziune (CDADI) și Comitetul Director pentru Mass-Media și Societatea Informațională (CDMSI), ce-a de-a 1434-a întrunire, 11, 13 și 17 mai 2022.

2.3.1 INFRAȚIUNI DE TULBURARE A ORDINII ȘI LINIȘTII PUBLICE MOTIVATE DE PREJUDECATĂ

Acest grup de infracțiuni include acțiuni discursive sau exprimări în care forma de bază, fără circumstanță agravantă, este stipulată în codul penal, iar conținutul discursului cuprinde întreaga infracțiune. În unele țări, tulburarea la nivel redus sau încălcarea liniștii și alte infracțiuni cu privire la tulburarea ordinii publice sunt încadrate drept contravenții și încălcări ale legii de natură administrativă.

Exemplu de prevedere referitoare la infracțiunea de încălcare a liniștii (ordinii publice) motivată de prejudecată

Legea ordinii publice din 1986, Secțiunea 5, Hărțuirea, alarmarea sau tulburarea (Marea Britanie – Anglia și Țara Galilor)⁸⁹

- (1) O persoană se face vinovată de o infracțiune dacă:
 - (a) utilizează cuvinte sau comportament de amenințare (sau abuzive), sau comportament necontrolat sau
 - (b) afișează înscrisuri, semne sau orice alte reprezentări vizibile care sunt amenințătoare (sau abuzive), care să poată fi auzite sau văzute de o persoană care probabil se va simți hărțuită, alarmată sau tulburată astfel.
- (2) Sub incidența prezentei secțiuni, o infracțiune poate fi săvârșită într-un spațiu public sau privat, cu excepția că nu se săvârșește o infracțiune atunci când respectivele cuvinte sau comportamente sunt utilizate – sau când înscrisurile, semnele sau alte reprezentări vizuale sunt afișate – de către o persoană înăuntrul unei locuințe, iar cealaltă persoană este și ea înăuntrul acelei locuințe sau al unei alte locuințe.
- (3) Constituie apărare pentru inculpat să dovedească că:
 - (a) nu avea niciun motiv să creadă că putea să audă sau să vadă faptele o persoană care probabil s-ar fi simțit hărțuită, alarmată sau tulburată astfel, sau
 - (b) se afla într-o locuință și nu avea niciun motiv să creadă că respectivele cuvinte sau comportamente utilizate – sau înscrisurile, semnele sau alte reprezentări vizuale afișate – ar urma să fie auzite sau văzute de o persoană din afară sau aflată în orice altă locuință sau
 - (c) conduita sa a fost una rezonabilă.

89 Regatul Unit al Marii Britanii, *Legea ordinii publice (Public Order Act), 1986, Secțiunea 5.*

(4) F2.....

(5) F2.....

(6) O persoană care se face vinovată de comiterea unei infracțiuni, sub incidența prezentei secțiuni, se face răspunzătoare – prin condamnare în procedură restrânsă – pentru plata unei amenzi care să nu depășească nivelul 3 pe scala standard.

Secțiunea 31 din Legea referitoare la infracțiuni și tulburări din 1998⁹⁰ stipulează formele agravante pe motive rasiale și religioase ale acestei infracțiuni și alte infracțiuni similare (infracțiuni de fond).

Exemplu de infracțiune de tulburare a liniștii (și ordinii publice) motivată de prejudecată

În timp ce se plimbă pe o stradă aglomerată, cu magazine, în mijlocul zilei, un bărbat strigă, în mod repetat, insulte rasiste și xenofobe. Nu adresează strigăturile unor persoane specifice și nu cunoaște pe nimeni în proximitate. Strigă în direcția și prezența persoanelor de care este conștient. Sunt câteva persoane pe stradă care se asigură că îl evită traversând strada.

În acest exemplu, sunt prezente câteva elemente ale infracțiunii de tulburare a liniștii publice. Limbajul este amenințător și abuziv, are loc în public și există probabilitatea să cauzeze alarmare sau tulburare persoanelor din apropiere, care îl pot auzi și vedea pe agresor. Totodată, infracțiunea este agravată pe motive rasiale.

Astfel de incidente tind să se potrivească într-un nivel mai scăzut de încadrare a infracțiunilor de tulburare a liniștii și ordinii publice. În practică, procurorii vor fi nevoiți să își calibreze abordarea, astfel încât să ia în considerare natura și impactul acestor infracțiuni și să se asigure că, în situațiile în care comportamentul este însoțit de atac fizic sau amenințare directă, conținutul comportamentului abuziv sau de insultare este și el atent considerat ca indicator de prejudecată și ca potențială dovadă a unei agresiuni motivată de prejudecată (infracțiune motivată de ură).

90 Regatul Unit al Marii Britanii, [Legea referitoare la infracțiuni și tulburări \(Crime and Disorder Act\), Secțiunea 31.](#)

Pot exista și exemple în care prevederile pot fi **utilizate eronat** în vederea urmării penale a unor infracțiuni motivate de ură mai grave, așa cum se explică în Capitolul 4.

2.3.2 INFRAȚIUNI LEGATE DE HULIGANISM MOTIVAT DE PREJUDECATĂ

De obicei, „huliganismul” implică un comportament perturbator, abuziv sau ilicit cum ar fi actele de vandalism și violență săvârșite de grupuri. Conduita este cel mai adesea asociată cu violență la evenimente sportive, de exemplu, când suporterii echipelor de fotbal se deplasează și participă la meciuri pentru a se comporta abuziv și violent. Huliganismul poate include sau poate crea contextul pentru infracțiuni motivate de prejudecată. De exemplu, violența care vizează evenimentele organizate cu ocazia Paradei „Pride”⁹¹. În anumite jurisdicții, procurorii vor avea opțiunea de a încadra o infracțiune drept huliganism motivat de prejudecată sau de a atrage atenția instanței cu privire la o circumstanță agravantă generală aplicabilă pentru a recunoaște mobilul bazat pe prejudecată la etapa de condamnare. Când iau în considerare aplicabilitatea unei acuzații de huliganism unui incident, este esențial ca procurorii să ia în considerare și dacă respectivul incident a implicat agresiuni motivate de prejudecată sau alte infracțiuni motivate de ură. Neidentificarea suplimentară și neluarea în calcul a acestor infracțiuni specifice neagă drepturile victimelor individuale la o anchetă eficientă și de participare deplină și le reduce, totodată, accesul la sprijin de specialitate.

Exemplu de prevedere referitoare la huliganism motivat de prejudecată

Articolul 287 din Codul Penal al Republicii Moldova⁹²

- (1) Huliganismul, adică acțiunile intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 1050 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

91 A se vedea, de exemplu, [Huliganii atacă marșul LGBT în Polonia](#), New York Times, 27 iulie 2019 video.

92 [Codul Penal al Republicii Moldova](#), CP985/2002 (în limba română, traducere neoficială).

- (2) Aceeași acțiune săvârșită (...): b) de două sau mai multe persoane; c) pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private; d) împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii; e) **din motive de prejudecată**, se pedepsește cu amendă în mărime de la 750 la 1350 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani.
- 3) Huliganismul agravat, adică acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), dacă au fost săvârșite cu aplicarea sau cu încercarea aplicării armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

Exemplu ilustrativ de infracțiune de huliganism motivat de prejudecată

În luna mai 2018, peste 30 de bărbați mascați au atacat casele romilor din apropiere de satul Rudno, din regiunea Liov din Ucraina. Incidentul a implicat atacuri de incendiere a caselor oamenilor și agresiuni fizice grave. Polițiștii au informat presa că atacul a fost încadrat ca „huliganism”⁹³.

În speța aceasta și alte cazuri similare, procurorul are deschisă opțiunea de a lua în considerare acuzații de atacuri de incendiere motivate de prejudecată și agresiuni motivate de prejudecată. Dacă este adecvată și acuzația de huliganism, sub incidența Codului Penal al Ucrainei, procurorul are deschisă și opțiunea de a atrage atenția instanței cu privire la aplicabilitatea unei prevederi referitoare la circumstanță agravantă generală pentru a recunoaște mobilul bazat pe prejudecată (Articolul 67 Circumstanțe care agravează pedeapsa).

Articolul 67 din Codul Penal al Ucrainei⁹⁴

1. În scopul impunerii unei pedepse, următoarele circumstanțe se consideră agravante:
 - 1), 2)
 - 3) săvârșirea unei infracțiuni penale pe motive rasiale, naționale, de ură sau discordie religioasă, sau pe motive de gen;**
 - 4)- 13)

93 Jonathan Lee, *Romi arși din casele lor de mascați, pe măsură ce violențele degeneratează în Ucraina (Roma Burned from Their Homes by Masked Men as Violence Escalates in Ukraine)* Centrul European pentru Drepturile Romilor, 12 mai 2018. La această speță se face trimitere și în Înțelegerea infracțiunilor motivate de ură comise împotriva romilor și abordarea nevoilor de securitate ale comunităților de romi și sinti (*Understanding Anti-RomaHate Crimes and Addressing the Security Needs of Roma and Sinti Communities*), OSCE/ODIHR, 18 mai 2023, p.17.

94 *Codul Penal al Ucrainei*, ultima modificare din 4 iunie 2021.

2.3.3 GRAFFITI

Deși inscripțiile graffiti nu reprezintă o infracțiune stipulată, în mod obișnuit, în codurile penale naționale, depinzând de context și de trăsăturile lor particulare, aceste incidente pot fi cuprinse în infracțiuni motivate de ură, infracțiuni care implică insulte motivate de prejudecată, amenințări sau „discurs instigator la ură” incriminat. De exemplu, inscripțiile graffiti rasiste pe un perete pot fi cel mai bine încadrate drept infracțiune motivată de ură, cum ar fi „distrugere de bunuri” în formă agravată. Pe de altă parte, conținutul inscripției graffiti, contextul și amplasarea sa, inclusiv modul în care afectează potențiala sa difuzare și probabilitatea de a produce prejudicii, ar putea sugera o încadrare drept instigare la ură sau violență. O altă posibilitate, explicată în Secțiunea 2.2.1, este cea în care inscripția graffiti rasistă pe perețele victimei apartamentului a fost încadrată ca insultă motivată de prejudecată. Astfel de inscripții graffiti care vizează o persoană anume sau un grup anume ar putea fi încadrate ca amenințare motivată de prejudecată. După cum se explică în Capitolul 3, în anumite circumstanțe, inscripția graffiti poate fi și un indicator de prejudecată pentru o infracțiune motivată de ură. Procurorii ar trebui să consulte Capitolul 5 cu privire la nevoile victimelor.

Exemplu de graffiti

În Šibenik, Croația, pe zidul unei școli a apărut o inscripție graffiti cu mesaj împotriva sârbilor, inclusiv cu svastici și îndemnuri de a ucide copiii sârbi. Limbajul includea formulări de genul „I-am ucis pe Arkan, apoi Ceca... uci-deți copiii sârbi”, „omorâți un sârb, Vukovar – niciodată ВУКОВАР”⁹⁵. Inscripția graffiti mai includea și un desen al unei svastici cu anul 1986 scris în cele patru colțuri ale crucii.

Procurorul a încadrat întâmplarea sub incidența Articolului 235 din Codul Penal al Croației drept „distrugere a bunurilor aparținând altei persoane”, săvârșită cu motiv de bază⁹⁶.

95 Arkan a fost un comandant militar sârb în timpul conflictului din Balcani. Ceca a fost soția lui Arkan. ВУКОВАР este denumirea scrisă în alfabet chirilic (scrierea sârbă) a orașului Vukovar. Vukovar este la granița cu Serbia și a fost locul unde armata sârbă a comis atrocități în 1991, în timpul conflictului din Balcani.

96 Croația, *Kazneni zakon* (Codul Penal), Articolul 235 (1): „Persoana care strică, distruge, deformează sau face inutilizabile bunurile altei persoane, se va pedepsi cu închisoare până la cel mult doi ani... (3) În cazul în care agresorul a săvârșit fapta penală la care se face trimitere în alineatul 1 sau 2 al prezentului Articol **din motive de bază**, acesta va fi pedepsit cu închisoare între șase luni și cinci ani”. (În limba croată, traducere neoficială).

Articolul 325 din Codul Penal al Croației stipulează infracțiunea: „Instigarea publică la violență și ură”⁹⁷. În astfel de cazuri, procurorul are deschisă opțiunea de a lua în considerare dacă respectiva inscripție graffiti sau act de vandalism este îndreptată împotriva unui grup vizat care deține clădirea, caz în care crește probabilitatea să fie vorba de o infracțiune motivată de ură, sau dacă exprimarea respectivă vizează publicul, în vederea instigării altor persoane la ură, discriminare sau violență. Dacă așa stau lucrurile, procurorii ar trebui să ia în considerare dreptul intern, jurisprudența disponibilă și testele de prag din Planul de la Rabat, pentru a stabili dacă acuzația de instigare la ură este corespunzătoare în această speță.

97 *Ibid.*, Articolul 325 (Instigarea publică la violență și ură): „Persoana care instigă public prin material tipărit, radio, televiziune, sistem sau rețea informatic(ă), la o adunare publică sau în alt mod public sa care pune la dispoziție publicului înscrisuri, imagini sau alte materiale care instigă la violență sau ură îndreptată împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup pe motive care țin de rasă, religie, origine națională sau etnică, limbă vorbită, descendență, culoarea pielii, gen, orientare sexuală, identitate de gen, dizabilitate sau orice alte caracteristici se va pedepsi cu închisoare de până la trei ani” (în limba croată, traducere neoficială).

3 Arborele decizional al procurorului

Acest arbore decizional este conceput pentru profesioniștii care sunt deja formați să identifice și să trimită în judecată infracțiuni motivate de ură. Își propune să evidențieze diferențele-cheie în practica urmăririi penale între infracțiunile motivate de ură și infracțiunile care implică „discurs instigator la ură” incriminat și să ofere întrebări ajutătoare de orientare pentru a veni în sprijinul procurorilor în aplicarea prevederilor din dreptul intern. Nu se poate aplica în toate situațiile, iar procurorii vor trebui să se folosească de propria lor judecată și să aplice normele de drept intern de la caz la caz. Pentru informații suplimentare cu privire la elementele de bază ale conceptului de infracțiune motivată de ură, vă rugăm să consultați Capitolul 1 de mai sus și ghidurile ODIHR existente, cu privire la infracțiunile motivate de ură⁹⁸. Această secțiune parcurge împreună cu cititorul structura arborelui decizional și se recomandă să fie citită cu graficul la îndemână.

Arborele decizional începe din punctul în care o speță ajunge la procuror. În funcție de sistemul juridic și de prerogativele și rolul procurorului, speța poate fi trimisă procurorului la un anumit punct pe durata sau către finalul anchetei sau la punctul punerii sub acuzare. Până la această etapă, este probabil ca procesul anchetei să fi identificat o potențială faptă penală care indică o potențială acuzație. Fapta penală ar putea implica orice infracțiune prevăzută în codul penal.

Infracțiunile motivate de ură sunt sub-raportate de victime și este posibil să nu fie identificate și înregistrate de anchetatorii din poliție. Pentru a contracara acest risc de sub-raportare și sub-înregistrare, instrumentul își propune să arunce „o plasă mai largă” pentru a capta potențiale infracțiuni motivate de ură, punând întrebări și încurajând utilizarea indicatorilor de prejudecată (a se vedea Întrebarea 1 de mai jos).

Întrebările 1-3 își propun să sprijine procurorii:

- să stabilească dacă sunt implicate ura, prejudecata sau ideea preconcepută; și
- să stabilească dacă dovada urii sau a prejudecății indică fie o infracțiune motivată de ură, fie o încadrare de „discurs instigator la ură” incriminat.

98 OSCE/ODIHR, *Urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură (Prosecuting Hate Crimes)*.

1. Incidentul implică ură, prejudecată sau idee preconcepută?

Scopul acestei întrebări este să arunce o plasă cât mai largă posibil, care este deosebit de importantă pentru identificarea, înregistrare și reacționarea la infracțiuni motivate de ură.

Așa cum se explică în Capitolul 1, prezența urii, a prejudecății sau a ideii preconcepute va fi mai evidentă în cazurile de „discurs instigator la ură” incriminat. În cazurile de infracțiune motivată de ură, anchetatorii și procurorii pot fi nevoiți să se coordoneze îndeaproape pentru a identifica și a capta dovezi ale mobilului bazat pe prejudecată. În cea mai incipientă etapă, se recomandă utilizarea indicatorilor de prejudecată pentru a identifica posibile dovezi de prejudecată. Aceste teste ar trebui reluate și aplicate din nou de către procurori, după caz.

Indicatori de prejudecată: prezentare generală⁹⁹

Indicatorii de prejudecată sunt „fapte obiective, circumstanțe, sau tipare aplicate unei/unor fapte penale, care – separat sau împreună cu alte fapte sau circumstanțe – sugerează că acțiunile autorului infracțiunii au fost motivate, integral sau parțial, de orice formă de prejudecată”¹⁰⁰. Ca atare, indicatorii de prejudecată sunt un instrument crucial în identificarea infracțiunilor motivate de ură.

Indicatorii de prejudecată comuni se pot stabili în opt categorii principale enumerate mai jos. Este probabil ca mai mulți indicatori de prejudecată să fie prezenți într-un caz de infracțiune motivată de ură. Raportul anual al ODIHR cu privire la infracțiunile motivate de ură include incidente care implică infracțiune motivată de ură, de natură rasistă și xenofobă, infracțiune motivată de ură împotriva romilor, infracțiune motivată de ură antisemită, infracțiune motivată de ură împotriva musulmanilor, infracțiune motivată de ură împotriva creștinilor, altă infracțiune motivată de ură bazată pe religie sau credință, infracțiune motivată de ură pe bază de gen, infracțiune motivată de ură împotriva membrilor LGBTI și infracțiune motivată de ură împotriva persoanelor cu dizabilități¹⁰¹.

99 A se vedea „Utilizarea indicatorilor de prejudecată: Instrument practic pentru forțele din poliție”, OSCE/ODIHR, 28 mai 2019.

100 Protocolul Modelului Massachusetts pentru Anchetarea infracțiunilor motivate de ură (*Massachusetts Model Protocol for Bias Crime Investigation*), citat în: *Colectarea de date și mecanismele de monitorizare referitoare la infracțiunea motivată de ură: Ghid practic*, OSCE/ODIHR, 29 septembrie 2014, p.15.

101 *Colecția de fișe informative despre infracțiuni motivate de ură*, OSCE/ODIHR, *Raportul ODIHR despre infracțiunea motivată de ură*.

Percepția victimei și a martorilor

Chiar și în absența altor indicatori de prejudecată, modul în care victima sau martorii percep infracțiunea prin care trec sau la care sunt martori este de importanță vitală. Cu toate că inițial este posibil ca aceștia să nu poată evidenția factorii care îi determină să vadă acțiunile agresorilor drept motivate de prejudecată, impresia lor cu privire la atac nu poate fi respinsă. De fapt, anchetatorii și procurorii de cele mai multe ori vor găsi alți indicatori de prejudecată care să le confirme percepția.

Comentarii, declarații scrise, gesturi sau graffiti

Cei care săvârșesc infracțiuni motivate de ură, frecvent, își exprimă prejudecățile clar anterior, în timpul sau ulterior comiterii faptei. Cei care comit infracțiuni motivate de ură, în general, vor să transmită un mesaj victimelor și altor persoane, iar aceste mesaje, de la strigăte injurioase la gesturi, graffiti și publicații pe internet, reprezintă un indicator solid de motivație bazată pe prejudecată.

Diferențe etnice, religioase sau culturale între agresor și victimă

Diferențele dintre agresori și victime pot fi un indicator de prejudecată. Acest lucru este și mai valabil în situațiile în care victimele pot fi identificate vizibil ca membri aparținând unui anumit grup. Aceste elemente de identificare pot include culoarea pielii, îmbrăcămintea religioasă – cum ar fi o femeie musulmană care poartă văl – sau alte elemente vestimentare – cum ar fi steagul-curcubeu în sprijinul mișcării pentru egalitate LGBTI.

Grupuri organizate, motivate de ură

Deși nu toate infracțiunile motivate de ură sunt comise de grupuri organizate, membrii sau asociații unor astfel de grupuri sunt adesea implicați în săvârșirea acestor infracțiuni.

Locația și ora

Unde și când a avut loc un incident poate reprezenta un indicator de prejudecată semnificativ. Acesta poate include locații și ore specifice, relevante pentru sau conectate cu o anumită comunitate vizată. Având în vedere că infractorii își pot percepe faptele drept justificate de ideologii naționaliste, date și localități semnificative, conectate cu cultura, religia dominantă sau chiar sărbătorile naționale pot oferi un context pentru săvârșirea infracțiunilor motivate de ură.

Tipare sau infracțiuni ori incidente anterioare frecvente

În cazul în care o victimă individuală a mai fost vizată de o infracțiune motivată de prejudecată, ipoteza mobilului bazat pe prejudecată ar trebui luat în considerare cu seriozitate. Dacă s-a observat un modus operandi similar într-o anumită zonă, dacă apare o creștere bruscă a incidentelor motivate de prejudecată sau dacă un anumit grup a primit amenințări, toate acestea ar trebui să declanșeze, la rândul lor, suspectarea unui mobil bazat pe prejudecată. Similar, dacă suspjecții au antecedente de implicare în infracțiuni motivate de prejudecată, acest lucru ar trebui luat în considerare ca indicator de prejudecată.

Natura atacului

Deoarece infracțiunile motivate de ură sunt infracțiuni cu mesaj, adică au ca scop să semene frica în persoanele care au aceleași caracteristici protejate ca victima/victimele, nivelul de violență, distrugere și brutalitate tinde să fie unul grav. Ca expresie a superiorității asupra grupului vizat și a respingerii acestuia, infracțiunile motivate de ură pot să implice și tratamente degradante, care își propun să aducă atingere demnității victimelor.

Lipsa altor motive

Adesea, infracțiunile motivate de ură vizează victimele ca fiind „reprezentanți” ai grupului lor. Selecția țintei poate, prin urmare, să pară întâmplătoare și, având în vedere lipsa de conexiune dintre agresor și victimă, este posibil ca motivul să nu fie evident. În astfel de cazuri, nu trebuie exclusă posibilitatea unei motivații bazate pe prejudecată.

Este important de remarcat că **percepția victimei** reprezintă un indicator de prejudecată esențial. Bunele practici recomandă înregistrarea infracțiunilor pe care victimele le percep ca implicând prejudecată, chiar dacă dovezile nu sunt suficiente pentru a include mobilul bazat pe prejudecată la momentul punerii sub acuzare sau pentru a-l prezenta ulterior, în etapa de pronunțare a condamnării. Tot bunele practici recomandă ca ofițerii de poliție și, după caz, procurorul, să admită percepția victimei că fapta a fost infracțiune motivată de ură și să se asigure că aceasta este îndrumată către o organizație care oferă sprijin specializat, dacă acest lucru este posibil. Pentru victimele și comunitățile care percep că o infracțiune a fost motivată de prejudecată, modul de reacție al ofițerilor de poliție și al procurorilor poate avea un impact de durată. O reacție slabă poate cauza prejudiciu individual în continuare, victimizare secundară, prejudiciu de încredere a comunității pe termen mai lung, ceea ce duce la o raportare mai scăzută a infracțiunilor motivate de ură.

Dacă răspunsul la Întrebarea 1 este „da”, procurorii ar trebui să verifice dacă victima a fost îndrumată/victimele au fost îndrumate către un serviciu de sprijin de specialitate și, după caz, către un avocat. În cazul în care procurorul anticipează că va fi cazul să i se ceară victimei să depună mărturie, în situația în care cazul evoluează, nu este deloc prea devreme să se ia în calcul necesitatea demersurilor procedurale și de altă natură. Se recomandă procurorilor să parcurgă Capitolul 5 pentru informații suplimentare despre nevoile victimelor.

Dacă răspunsul la Întrebarea 1 este „nu”, sau în cazul în care procurorul nu este sigur, acesta este încurajat să mai analizeze o dată, mai ales în situația în care victima sau martorul percep fapta ca fiind infracțiune motivată de ură sau de prejudecată. Se poate lua în calcul consultarea cu un coleg mai experimentat, sau, dacă se poate, cu un specialist în infracțiuni motivate de ură. Dacă, după o analiză atentă, răspunsul este în continuare „nu”, cazul nu este infracțiune motivată de ură sau „discurs instigator la ură” incriminat și ar trebui gestionat în conformitate cu normele de drept intern și procedurile aferente¹⁰².

Notă pentru procurori – reacția în dreptul civil și administrativ

Dacă sunt prezente elementele de ură sau prejudecată, iar pragul penal nu este depășit, este important să ne reamintim că faptele sub-penale (*sub-criminal offences*) pot indica risc de agravare în fapte penale mai grave și pot provoca prejudicii semnificative victimelor. Procurorii ar trebui să se coordoneze cu victimele și avocații acestora, precum și cu alte părți interesate, cum ar fi organismele pentru egalitate, entități de reglementare a mass-media sau alte autorități care pot duce mai departe o reacție sub incidența dreptului civil sau administrativ.

2. Incidentul include discurs sau exprimare cu prejudecăți?

„Exprimarea cu prejudecăți” poate fi sub formă verbală, de gesturi sau scrisă (inclusiv online sau graffiti).

Procurorii ar trebui să ia în considerare dacă este prezentă o exprimare a urii sau a prejudecății. La acest moment, nu este necesar să luăm în considerare în ce măsură conținutul exprimării în sine atinge pragul penal (acest lucru se stabilește începând cu Întrebarea 3). Dacă nu există exprimare evidentă a prejudecății sau a urii, procurorii ar putea să mai analizeze încă o dată dacă există indicatori

¹⁰² Îndrumarea sau comentariile referitoare la urmărirea penală a cazurilor care nu constituie infracțiune motivată de ură sau „discurs instigator la ură” incriminat sunt în afara domeniului de aplicare al prezentului ghid.

de prejudecată sau idee preconcepută în legătură cu infracțiunea, după cum s-a arătat la punctul 1 de mai sus.

Dacă răspunsul este „da”, treceți la Întrebarea 3.

Dacă răspunsul este „nu”, însă s-au identificat alți indicatori de prejudecată la Întrebarea 1, treceți la Întrebarea 4.

3. Incidentul este infracțiune dacă exprimarea cu prejudecăți este eliminată?

Infracțiunile motivate de ură sunt fapte penale comise cu un mobil bazat pe prejudecată. „Prejudecata” se manifestă în cazurile în care un agresor a vizat intenționat o persoană sau bunurile acesteia din cauza uneia sau mai multor trăsături de identitate sau în cazurile în care agresorul și-a exprimat ostilitatea față de aceste trăsături de identitate pe durata săvârșirii infracțiunii. Ceea ce înseamnă că, chiar dacă se elimină prejudecata, tot a avut loc o infracțiune identificabilă, stipulată în codul penal, cum ar fi agresiunea, de exemplu. În schimb, în cazul „discursului instigator la ură” incriminat, conținutul exprimării constituie infracțiunea. Cu alte cuvinte, dacă se elimină exprimarea cu prejudecăți, nu există infracțiune. Aceste puncte sunt explorate în Capitolul 1.

Dacă răspunsul este „da”, este probabil ca incidentul să fie o infracțiune motivată de ură. Dacă răspunsul este „nu”, este probabil ca incidentul să includă o anumită formă de „discurs instigator la ură” incriminat.

Pentru infracțiuni motivate de ură...

4. Despre ce infracțiune e vorba? Care este infracțiunea de bază?

4a. Infracțiunea de bază nu include discurs sau exprimare

Aceste infracțiuni tind să fie infracțiunile regăsite în mod obișnuit în codurile penale naționale, cum ar fi formele de agresiune fizică și sexuală, omuciderea și distrugerea bunurilor aflate în proprietate.

4b. Infracțiunea de bază include discurs sau exprimare

Faptele penale cum ar fi amenințările sunt comise prin discurs sau exprimare, de exemplu, amenințarea cu moartea, cu accidentarea gravă sau hărțuirea. Cu alte cuvinte, aceste fapte rămân încă infracțiuni dacă exprimarea cu prejudecăți se elimină; infracțiunea de bază în sine este și ea săvârșită prin exprimare.

5. Identificați, colectați și captați dovezi care indică mobilul bazat pe prejudecată

La această etapă, procurorii pot reveni la dovezile referitoare la indicatorii de prejudecată identificați la Întrebările 1 și 2 și pot colabora cu forțele de poliție, după caz, pentru a construi rechizitoriul legat de mobilul bazat pe prejudecată care va fi prezentat instanței. Acești pași sunt explorați integral în alte ghiduri ale ODIHR¹⁰³.

6. Selectați prevederea referitoare la mobilul bazat pe prejudecată

Se recomandă procurorilor să treacă atent în revistă Secțiunea 2.1, împreună cu codurile penale din jurisdicțiile în care își desfășoară activitatea, pentru a identifica cea mai potrivită prevedere pentru a recunoaște mobilul bazat pe prejudecată (6a, 6b, 6c): infracțiunea de fond, circumstanța agravantă specifică sau circumstanța agravantă generală.

Se poate întâmpla să nu existe o prevedere legală care să corespundă mobilului bazat pe prejudecată (6d). De exemplu, infracțiunea poate implica mobil de natură homofobă, însă dreptul intern în materie de infracțiuni motivate de ură nu include orientarea sexuală drept caracteristică protejată. În acest caz, procurorii pot admite mobilul bazat pe prejudecată față de victimă, pot verifica dacă victima are parte de sprijin și pot explica modul în care va decurge cazul, în situația în care codul penal nu conține un instrument juridic corespunzător pentru a aborda, specific, mobilul bazat pe prejudecată. Se poate întâmpla ca instanța să ia în considerare politicile de condamnare generale cu privire la circumstanțele agravante și atenuante, cum ar fi motivația inculpatului, care nu menționează în mod expres mobilul bazat pe prejudecată, însă care ar putea fi aplicabil în speță.

În absența unei prevederi corespunzătoare referitoare la infracțiunea motivată de ură, procurorii pot fi tentați să utilizeze prevederea referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat pentru a recunoaște elementul de prejudecată al infracțiunii. Așa cum s-a trecut în revistă în Secțiunea 4.2, probabilitatea ca aceasta să fie o strategie de urmărire penală este scăzută și riscă să submineze principiul legalității și al proporționalității. Procurorii sunt încurajați să identifice alte acuzații corespunzătoare și se pot baza pe Capitolul 4, mai ales exemplul din Secțiunea 4.2. Așa cum se explică în Capitolul 4, la momentul oportun în procesul de elaborare a politicilor, procurorii pot deține un rol important în sublinierea instrumentelor juridice lipsă pentru abordarea infracțiunilor motivate de ură față de decidenți și legiuitor.

103 OSCE/ODIHR *Urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură (Prosecuting Hate Crimes)*.

Pentru „discurs instigator la ură” incriminat...

Această publicație nu oferă orientări cu privire la urmărirea penală a infracțiunilor care implică „discurs instigator la ură” incriminat. Scopul acesteia este să arate că astfel de forme de infracțiune se disting de infracțiunile motivate de ură și necesită abordări tehnice diferite și raportare diferită la victime. Așadar, această parte a arborelui decizional identifică prevederile referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat în mod obișnuit pentru a veni în sprijinul procurorilor cu privire la cartografierea instrumentelor juridice de la nivel național.

Punctele 7 și 8 ale arborelui decizional tratează ținta și efectul discursului sau al exprimării. După cum s-a explicat în Introducere, infracțiunile care implică „discurs instigator la ură” incriminat au o natură publică; cu toate acestea, semnificația juridică a termenului adjectiv „public” sau adverb „public” și a țintei discursului sau exprimării pot varia foarte mult.

Infracțiuni care implică „discurs instigator”

În astfel de cazuri, discursul sau exprimarea sunt menite să instige alte persoane la ură sau violență împotriva unui grup specific (7c+8d). Așa cum s-a explicat în Capitolul 2, procurorii ar trebui să se bazeze pe testul din șase părți din Planul de la Rabat, jurisdicția națională și, după caz, hotărârile relevante ale CEDO, pentru a se ghida în evaluarea lor.

Este important de reținut că, în cazul infracțiunilor care implică „discurs instigator”, arborele decizional subliniază cerința tehnică implicată de probarea unei infracțiuni incipiente. Cu alte cuvinte, pentru a arăta că discursul ar avea succes să instige **alte persoane** la ură sau violență împotriva grupului vizat¹⁰⁴. În acest scop, se pune accent pe a arăta că discursul se adresează celor care ar fi instigați la ură sau violență împotriva grupului vizat, sau a membrilor respectivului grup, și nu se adresează direct persoanei vizate.

Este la fel de important să reținem impactul acestui discurs asupra persoanelor care sunt ținta probabilă și potențială a acestei uri sau violențe, chiar dacă ele nu sunt un element constitutiv sau prioritar din punct de vedere tehnic al acestor infracțiuni. De exemplu, în cauza *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, CEDO a analizat refuzul autorităților lituaniene de a ancheta și sancționa „discursul instigator la ură” conținut în comentarii online menite să instige la ură și violență împotriva lesbienelor, homosexualilor, persoanelor bisexuale și transgender în general, precum și personal, împotriva celor doi bărbați. Curtea a reținut că Lituania, prin autoritățile lituaniene, a încălcat Articolul 14 (interzicerea discriminării) al

104 OHCHR Fișă rezumativă de o pagină despre „instigarea la ură.”

Convenției, coroborat cu Articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) și Articolul 13 (dreptul la un remediu efectiv)¹⁰⁵.

Insulte motivate de prejudecată

În astfel de cazuri, discursul sau exprimarea este ținută către victima individuală (7a) și poate fi de natura hărțuirii, insultării, amenințării și ofensei sau expune victima la ură și/sau ridicol (8a). Procurorii ar trebui să fie conștienți că acest tip de conduită poate degenera în amenințări directe cu violență, caz în care încadrarea „amenințare” sau o altă încadrare similară poate fi mai corespunzătoare. Procurorii ar trebui să consulte Capitolul 5 cu privire la nevoile victimelor, Secțiunea 2.2.1 pentru exemple și prevederi legale și Secțiunea 4.4 pentru exemple naționale.

Pentru infracțiuni aflate la intersecție...

Infrațiuni care implică tulburarea liniștii și ordinii publice, pe motive de prejudecată

În astfel de cazuri, de obicei, discursul sau exprimarea are loc offline, în public (7c) și are menirea sau efectul de a fi abuziv(ă), alarmant(ă) sau tulburător/tulburătoare (8b). Cu toate acestea, instigarea altor persoane la ură sau la o acțiune nu reprezintă un element constitutiv al acestor infracțiuni. Exemple și aspecte care merită analizate sunt prezentate în Secțiunea 2.3 și Secțiunea 4.4.

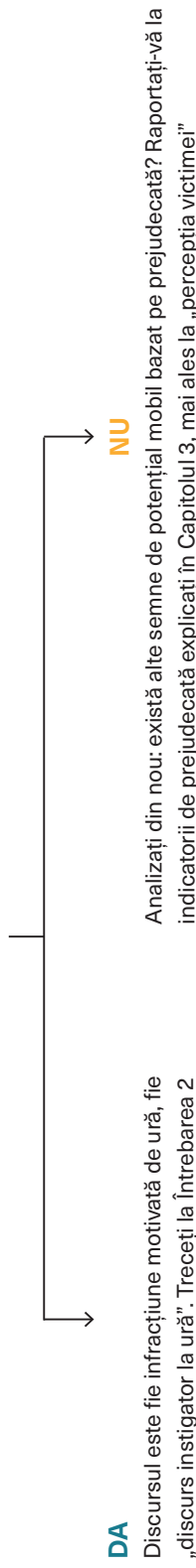
Huliganismul pe motive de prejudecată

În astfel de cazuri, conduita implică acte de violență ale unor grupuri. Accentul este pus pe încălcarea ordinii publice, însă conduita poate implica vizarea unor victime individuale. Conduita are menirea sau efectul de a fi abuziv(ă), alarmant(ă) sau tulburător/tulburătoare(8b) pentru publicul din proximitate (7c). Cu toate acestea, instigarea altor persoane la ură sau la o acțiune nu reprezintă element constitutiv al acestor infracțiuni. Exemple și aspecte care merită analizate sunt prezentate în Secțiunea 2.3.2.

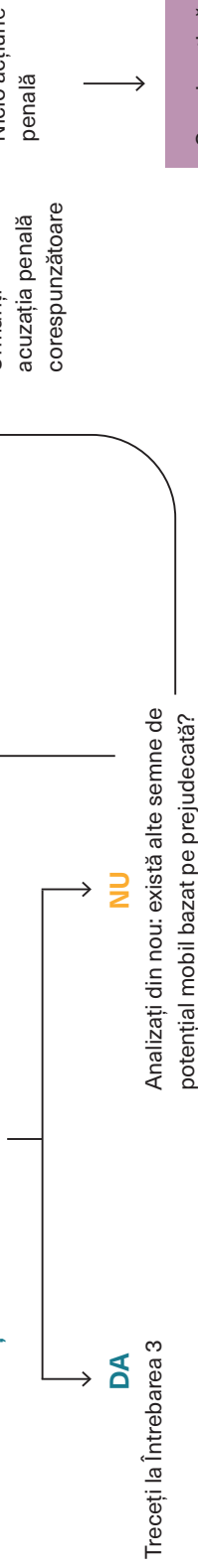
105 *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, capăt de cerere nr. 41288/15, CEDO, 14 ianuarie 2020; *Protejarea drepturilor minorităților – Ghid practic pentru elaborarea unei legislații comprehensive împotriva discriminării*, OHCHR, Equal Rights Trust, New York și Geneva, 2023, p. 178.

ARBORELE DECIZIONAL AL PROCURORULUI REFERITOR LA INFRAȚIUNEA MOTIVATĂ DE URĂ/DISCURS INSTIGATOR LA URĂ INCRIMINAT*

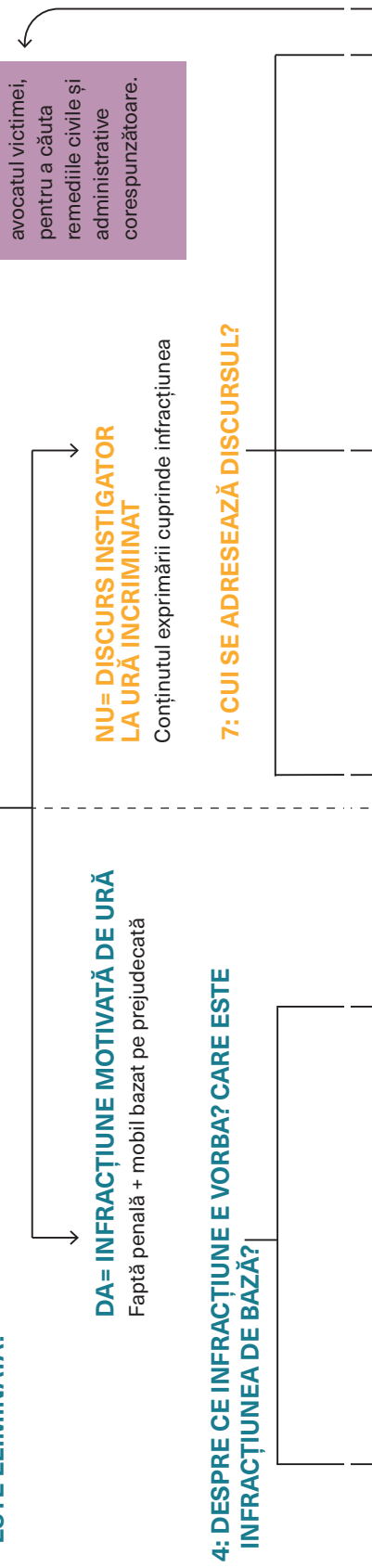
1: INCIDENTUL IMPLICĂ URĂ, PREJUDECATĂ SAU IDEE PRECONCEPUTĂ?

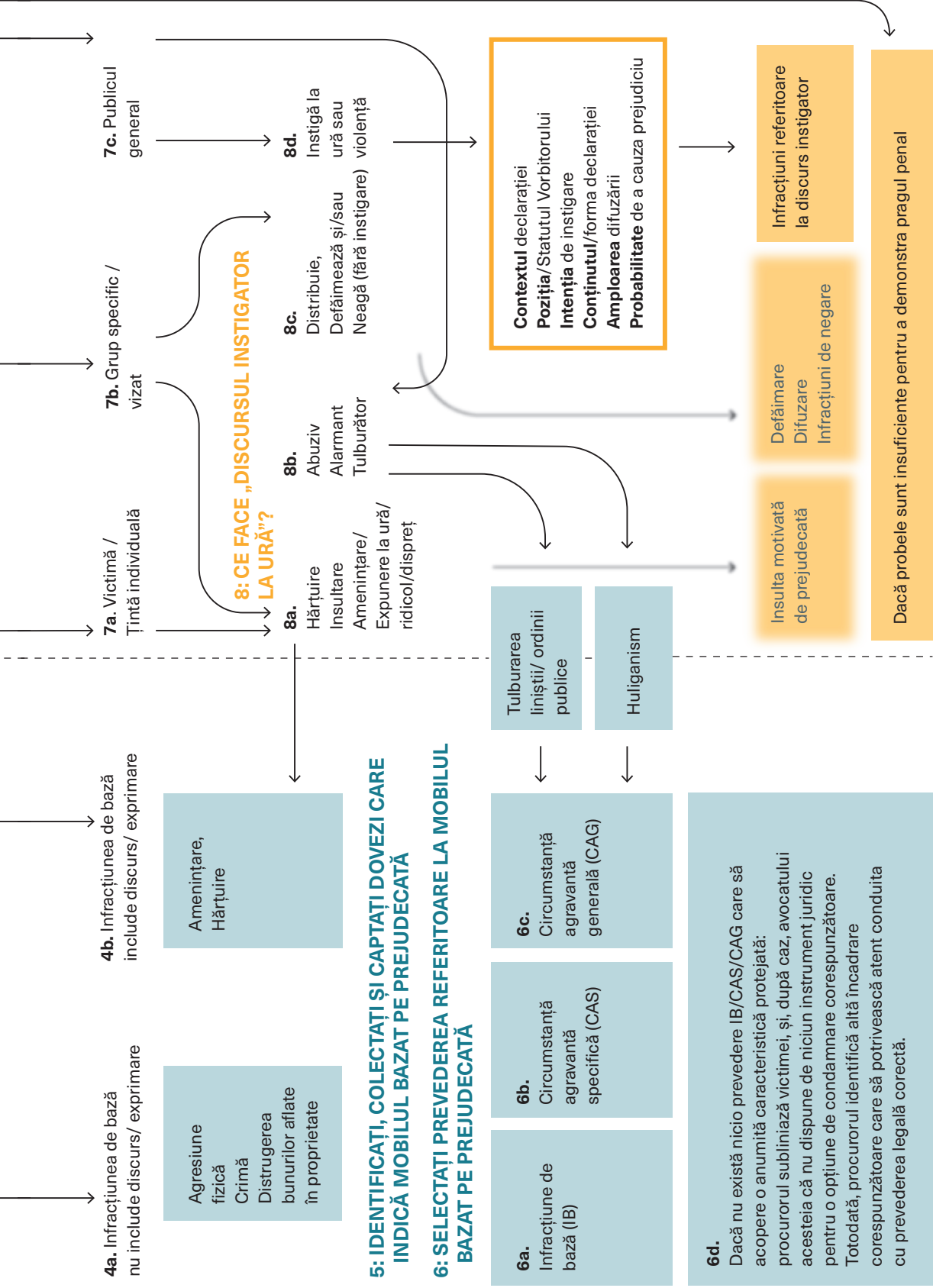
2: INCIDENTUL INCLUDE DISCURS SAU EXPRIMARE CU PREJUDECĂȚI?

3: INCIDENTUL ESTE INFRAȚIUNE DACĂ EXPRIMAREA CU PREJUDECĂȚI ESTE ELIMINATĂ?

4: DESPRE CE INFRAȚIUNE E VORBA? CARE ESTE INFRAȚIUNEA DE BAZĂ?

* Utilizați arborele decizional al procurorului coroborat cu Capitolul 3 al prezentului ghid, care explică modul în care să folosiți acest instrument.

4 Exemple de urmărire penală din practică

În acest capitol sunt prezentate studii de caz ilustrative de provocări din practică referitoare la urmărirea penală, extrapolate din contextele naționale. Acestea includ: practica aplicării prevederilor referitoare la „discurs instigator la ură” urmării penale a infracțiunilor motivate de ură, inclusiv în contexte în care nu există legislație aplicabilă în materie de infracțiune motivată de ură și încadrarea eronată a gravității faptelor penale care țin de infracțiuni motivate de ură. Acest capitol mai discută exemple de cazuri mixte, în care un singur incident include fapte penale care țin de infracțiune motivată de ură și de „discurs instigator la ură” incriminat care pot face obiectul urmăririi penale și faptele considerate „la limită”, cu incidente care sunt dificil de categorisit, deoarece conțin caracteristici atât ale infracțiunii motivate de ură, cât și ale „discursului instigator la ură” incriminat.

OBSERVAȚIE: Prevederile legale la care se face trimitere în studiile de caz din acest capitol sunt cele în vigoare la momentul la care s-a efectuat urmărirea penală aferentă respectivelor incidente. Notele de subsol se referă la textele în forma în care erau la momentul respectiv; codurile actuale pot prezenta diferențe semnificative.

4.1 PUNEREA ÎN APLICARE A PREVEDERILOR REFERITOARE LA „DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ” ÎN VEDEREA URMĂRIRII PENALE A INFRAȚIUNILOR MOTIVATE DE URĂ

Această secțiune conține două studii de caz în care prevederile referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat au fost utilizate pentru urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură.

4.1.1 SPEȚA 1

Incidentul a avut loc în 2022, în Municipiul Žepče, din Cantonul Zenica-Doboș, din Bosnia și Herțegovina, și a fost trimis în judecată sub incidența legislației în vigoare.

*Scurtă prezentare a speței*¹⁰⁶

Într-o noapte, doi bărbați s-au opus arestării și au atacat doi ofițeri de poliție, după ce au fost trași pe dreapta, pentru încălcări repetate ale codului rutier în trafic. Autorii acțiunii erau etnici croați, iar ofițerii de poliție aveau ecusoanele cu numele la vedere, pe uniforme, iar acestea le indicau identitatea de etnici bosniaci. În timp ce unul dintre ofițeri era în procesul de a emite citație scrisă șoferului, șoferul a spus „Ești șeriful local din Zavidovići¹⁰⁷ care a venit să facă ordine în Žepče” și a proferat insulte rasiale împotriva bosniacilor. Șoferul a lovit documentele oficiale din mâinile ofițerului de poliție. Ofițerul de poliție a încercat să aresteze șoferul, care a răspuns împingând ofițerul și lovind cu piciorul lanterna și cătușele din mâinile acestuia. Simultan, pasagerul a ieșit din autovehicul și a atacat la rândul său ofițerul de poliție, apucându-l de vestă și rupând-o. Șoferul a rupt cămașa ofițerului de poliție. Cel de-al doilea ofițer de poliție, cu intenția de a-și ajuta partenerul, a imobilizat mâinile pasagerului, pentru ca partenerul său să poată aresta șoferul. Pasagerul s-a opus arestării atacându-l pe cel de-al doilea ofițer de poliție, lovindu-i cu piciorul ochelarii, telefonul mobil și ecusonul. Într-un final și acesta a fost arestat. Șoferul a continuat să insulte și să amenințe primul ofițer de poliție, inclusiv proferând insulte împotriva bosniacilor și spunând „Am să te măcelăresc mai devreme sau mai târziu. Ai venit aici, pe teritoriul *ustaša*¹⁰⁸ să faci tu legea”.

În urma acestui atac, cei doi ofițeri de poliție au suferit răni ușoare.

Decizia pentru trimitere în judecată

Șoferul și pasagerul au fost acuzați de „Atacarea unui reprezentant oficial în îndeplinirea activităților legate de securitate”. Șoferul a mai fost acuzat și de „Instigare la ură, discordie sau ostilitate pe motive de natură națională, rasială sau religioasă”. Ambii inculpați au fost acuzați de complicitate la comiterea acestor fapte penale.

Comentariu

Sunt mai multe aspecte de luat în considerare când explorăm abordarea reprezentanților ministerului public. Elementele esențiale ale Articolului 163 din Codul Penal al Federației Bosnia și Herțegovina (FBiH)¹⁰⁹: a) caracterul public, b) instigarea, c) ura, discordia sau ostilitatea pe motive de natură națională, rasială sau

106 Acest caz a avut loc într-o comunitate mixtă, Municipiul Žepče, din Cantonul Zenica-Doboj, formată din etnici croați și etnici bosniaci, care are un istoric de diviziune și violență inter-etnică.

107 Orașul din proximitate era în proporție de 90% locuit de bosniaci.

108 Ustaše a fost o organizație fascistă și ultranaționalistă croată, activă ca o singură organizație, în perioada 1929-1945, cunoscută formal ca „Ustaša” – Mișcarea Revoluționară Croată. A se consulta, de exemplu, [Ustaša | Regim Fascist, Genocid și Crime de Război | Britannica](#).

109 Codul Penal al Federației Bosnia și Herțegovina, Art. 163, în vigoare în 2022: „Persoana care incită sau inflamează public la ură, discordie sau ostilitate pe motive de natură națională, rasială sau religioasă între minoritățile naționale și alte persoane care trăiesc în Federație, se pedepsește cu închisoare între unul și cinci ani”.

religioasă, d) minoritățile naționale. Elementul a) – caracterul public, presupune că fapta este comisă public, cu posibilitatea ca unele persoane să vadă, audă sau citească despre respectiva faptă, mai degrabă decât că fapta este comisă într-un loc public. Foarte important, Articolul 163 în sine stipulează că fapta penală ar trebui să fie instigarea sau inflamarea la ură (ca acțiune continuă) între „minoritățile naționale și alte persoane care locuiesc în FBiH”.

În acest caz, numai patru persoane au fost conștiente de atac la momentul comiterii infracțiunii (doi ofițeri de poliție și doi agresori), iar incidentul a avut loc la ora 4:20 dimineața, într-o zonă relativ izolată. Această faptă penală trebuie săvârșită cu intenție și, având în vedere împrejurările, ar fi dificil de demonstrat că acuzatul a atacat ofițerii de poliție pentru a instiga la ură între minoritățile naționale și alte persoane din FBiH sau în deplină cunoștință că acțiunile sale ar putea duce la un astfel de rezultat. Așadar, dacă nu există public sau conștientizare a incidentului, este dificil de argumentat că o acțiune este, cu adevărat, instigatoare la ură între populațiile specificate.

În baza celor ante-menționate, procurorul ar fi avut deschisă opțiunea punerii sub acuzare sub incidența Articolului 359 din Codul Penal, alineatul 2 „Atacarea unui reprezentant oficial în îndeplinirea activităților legate de securitate”¹¹⁰, comisă cu mobil bazat pe prejudecată. Articolul 2.11 din Codul Penal stipulează că prejudecata este circumstanță agravantă pentru orice faptă penală¹¹¹. Cu o astfel de acuzație, chiar dacă procurorul nu a putut demonstra mobilul bazat pe prejudecată, tot ar exista probabilitatea că dovezile ar fi suficiente să demonstreze că atacul – infracțiunea de bază- a avut loc. Pentru procurori este important să se observe în aceste cazuri că indicatorii de prejudecată ai insultelor rasiale care însoțesc săvârșirea unei infracțiuni motivate de ură nu ar trebui să fie „puse sub acuzare de două ori”, ca „discurs instigator la ură” și infracțiune motivată de ură. În astfel de cazuri, trimiterea în judecată pentru infracțiune motivată de ură și trimiterea în judecată pentru „discurs instigator la ură” sunt strategii alternative și nu ar trebui combinate.

Aplicarea arborelui decizional al procurorului

- Răspunsul la Întrebările 1 și 2 este „da”. Incidentul a prezentat indicatori de prejudecată puternici, inclusiv diferența de etnie între victime și acuzat, și violență neprovocată. Un indicator de prejudecată-cheie a fost limbajul specific/exprimarea specifică utilizată pe durata atacului.

110 *Ibid.* Art. 359, alineatul 2, forma în vigoare din 2022: „Persoana care atacă sau amenință serios să atace un reprezentant oficial sau o persoană care asistă un reprezentant oficial în desfășurarea activității referitoare la securitate publică sau securitate a Federației, sau a unor sarcini referitoare la menținerea ordinii publice se pedepsește cu închisoare între trei luni și trei ani”. (în limba bosniacă, traducere neoficială).

111 *Ibid.* Art. 2.11, forma în vigoare din 2022: „Infracțiunea motivată de ură este orice faptă penală săvârșită din motive care țin de rasă, culoarea pielii, credință religioasă, origine națională sau etnică, limbă, dizabilitate, sex, orientare sexuală sau identitate de gen. O astfel de acțiune va fi considerată circumstanță agravantă, cu excepția situației în care prezentul Cod stipulează explicit o pedeapsă mai gravă pentru forma agravată a infracțiunii comise din ură”. (în limba bosniacă, traducere neoficială).

- Răspunsul la Întrebarea 3 este „da”. Incidentul a implicat mai multe agresioni, care ar rămâne infracțiuni fără exprimarea prejudiciului. În acest caz, procurorul ar trebui să urmeze partea stângă a arborelui decizional pentru a stabili tipul de infracțiune motivată de ură și pentru a determina aplicabilitatea normelor relevante din dreptul intern.
- Întrebarea 4 (Despre ce infracțiune este vorba?): infracțiunea de bază ar fi putut fi identificată drept cea prevăzută în Articolul 359, alineatul 2, din Codul Penal, „Atacarea unui reprezentant oficial în îndeplinirea activităților legate de securitate” (4a).
- Punctul 5: Indicatorii de prejudiciu sunt identificați mai sus, iar dovezile ar trebui să fie disponibile prin declarațiile martorilor luate de cei doi ofițeri de poliție.
- Punctul 6: Prevederea relevantă referitoare la mobilul bazat pe prejudiciu este identificată cu Articolul 2.11, o circumstanță agravantă generală, care stabilește că prejudiciul reprezintă o circumstanță agravantă pentru orice faptă penală (6c).

Alte observații

- Dacă alege să pună sub acuzare pentru instigare la ură și nu pentru infracțiune motivată de ură, parchetul poate avea dificultăți în dovedirea elementelor necesare ale delictului, ceea ce ar putea duce la achitarea pentru toate capetele de acuzare.
- Exprimarea prejudiciului subliniat în acest caz a părut, de fapt, să fie dovada unui motiv potențial discriminatoriu pentru agresioni, mai degrabă decât să se adauge la infracțiunea de instigare la violență sau ură.
- Dacă procurorul nu reușește să demonstreze instigarea la ură, condamnarea care rezultă, mai laxă, ar contribui, în fapt, la impunitatea mobilului bazat pe prejudiciu. Acest lucru, la rândul său, nu reușește să îndeplinească scopul legal al pedepsei, conform Articolului 42 din Codul Penal, anume, de a condamna fapta penală, de a descuraja atât inculpatul respectiv, cât și alte persoane, să comită astfel de infracțiuni și de a spori conștientizarea comunității cu privire la pericolul acestei infracțiuni. Astfel de incertitudine și inconsecvență pot submina scopul condamnării, care ar trebui să fie direct proporțională cu prejudiciile provocate de inculpat și – prin individualizarea condamnării – ar trebui să ofere informații cu privire la sancțiunile cerute/aplicate.
- În situațiile în care acuzațiile necorespunzătoare trec de controlul judiciar, acestea intră în jurisprudență în baza unor descrieri factuale care nu corespund cu elementele presupusei infracțiuni. Acest lucru poate supune îndoielii legalitatea și echitatea procesului, care sunt relevante pentru considerații mai ample asupra sistemului de justiție penală ca întreg.

Mai pe larg, această speță ilustrează un tipar de practică în țările în care prevederile referitoare la „discurs instigator” pot fi supra-utilizate pentru urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură. Pentru a evita astfel de aplicări eronate ale legii, este nevoie de eforturi inter-instituționale, în vederea asigurării că se iau deciziile corecte la toate etapele procesului, de la anchetă, la urmărirea penală și la condamnare.

Impactul asupra datelor

Baza de date a sistemului judiciar ar înregistra datele acestui caz sub incidența Articolului 163 din Codul Penal ca faptă penală independentă de instigare publică la ură. Prin urmare, astfel s-ar da impresia înșelătoare a prevalenței „discursului instigator la ură” ca infracțiune, și a absenței generale a infracțiunilor motivate de ură, ceea ce ar contribui la decizii legate de politici care s-ar baza pe informații necalitative. Victimele atât ale infracțiunilor motivate de ură, cât și ale „discursului instigator la ură”, ar trebui să se poată baza pe datele disponibile, pentru a-și înțelege drepturile și a-și gestiona așteptările. Datele precise sunt totodată necesare pentru a spori conștientizarea publicului general despre natura și prevalența infracțiunii motivate de ură și a „discursului instigator la ură” incriminat.

Potențiale implicații pentru victime

Acuzațiile selectate de procuror nu recunosc ofițerii de poliție drept victime ale unei infracțiuni motivate de ură, iar ofițerii de poliție au fost audiați ca martori, nu ca părți vătămate. Este totodată important să reținem că, în timpul procesului principal, președintele instanței i-a întrebat pe ofițerii de poliție dacă doresc să ceară despăgubiri ca urmare a prejudiciului pe care l-au suferit.

4.1.2 SPEȚA 2

Această speță a fost adaptată de pe pagina de internet a Comisiei federale elvețiene împotriva rasismului¹¹². Incidentul s-a petrecut în Elveția și pronunțarea s-a făcut, conform legislației aplicabile, în 2016.

Scurtă prezentare a speței

O femeie care se folosea de un dispozitiv ajutător pentru mers a cerut unui șofer să își mute mașina pentru ca ea să poată accesa partea mai joasă a trotuarului, pentru a intra într-un magazin. Șoferul a refuzat să mute mașina și a strigat la femeie de la geam: „la pune mâna și descurcă-te singură”. O trecătoare s-a oprit să o ajute pe femeie. Șoferul a fost abuziv verbal, prin insulte rasiste și în special

112 Această speță este adaptată de pe pagina de internet a [Comisiei federale elvețiene împotriva rasismului](#), Elveția.

împotriva albanezilor, față de trecătoare și a lovit-o cu pumnul în față, cauzându-i o rană de doi centimetri.

Decizia pentru trimitere în judecată

Autoritatea responsabilă de urmărirea penală a încadrat acțiunile ca vătămare corporală simplă (Articolul 123.1, alin. 1), insultă (Articolul 177, alin. 1) și discriminare rasială (Articolul 261bis, alin. 4). A argumentat că în situațiile în care exprimările rasiste sunt utilizate pentru a prezenta albanezii ca oameni cu valoare mai scăzută, acestea constituie un atac la demnitatea umană și nu este necesar ca persoanele discriminate să aparțină „rasei”, grupului etnic sau religios căreia/căruia sunt asimilați.

Instanța a găsit inculpatul vinovat pentru cele trei capete de acuzare enumerate anterior. A fost condamnat la sancțiune pecuniară de 60 de zile-amendă la 30,00 CHF¹¹³ și plata cheltuielilor de judecată în valoare de 510,00 CHF.

Comentariu

Articolul 261bis alin. 4 din Codul Penal al Elveției¹¹⁴ este o prevedere complexă care cuprinde atât infracțiunea motivată de ură, cât și faptele penale care țin de „discursul instigator la ură” incriminat și, din acest motiv, ar putea prezenta provocări pentru urmărirea penală. Formularea este: „Persoana care degradează sau discriminează public, prin discurs, înscris, imagine, gest, prin agresiune sau în orice alt mod care aduce atingere demnității umane a unei persoane sau a unui grup de persoane din cauza rasei, afilierii etnice sau religioase sau a orientării sexuale (...) se pedepsește cu privare de libertate de până la trei ani sau sancțiune pecuniară”. Elementele care se referă la „public”, „discurs, înscris, imagine sau gest” în prima parte a prevederii corespund „discursului instigator la ură” incriminat, în timp ce „agresiune” ar putea corespunde infracțiunii de bază a infracțiunii motivate de ură.

În acest caz, o altă prevedere relevantă care nu a fost utilizată în această speță este Articolul 47 din Codul Penal al Elveției, care s-ar putea aplica acestei spețe ca circumstanță agravantă generală: (1) Instanța stabilește condamnarea proporțional cu gradul de vinovăție al inculpatului. Ține cont de conduita anterioară și de circumstanțele personale ale inculpatului, precum și de efectul pe care îl va produce condamnarea asupra vieții sale. (2) Gradul de vinovăție este evaluat în corelație cu gravitatea prejudiciului sau a pericolului la adresa interesului legal vizat, a caracterului reprobabil al conduitei, **motivele și obiectivele inculpatului,**

113 O zi-amendă („*un jour-amende*”) este echivalentul unei zile de pedeapsă privativă de libertate (Articolul 36 din Codul Penal al Elveției). În situația în care se face plata parțială a sancțiunii pecuniare, durata pedepsei privative de libertate se reduce proporțional cu contravaloarea deja plătită. Valoarea zilei de amendă este stabilită de către judecător.

114 **Codul Penal al Elveției**, SR 311.0 din 21 decembrie 1937 (Forma la 1 iulie 2024).

și, măsura în care inculpatul, în lumina circumstanțelor personale și externe, ar fi putut evita să producă respectivul pericol sau prejudiciu.

Procurorii mai au deschisă opțiunea de a face cunoscute această sau astfel de spețe factorilor de decizie, pentru a ilustra decalajele și provocările existente în cadrele legale naționale actuale. De exemplu, numeroase infracțiuni motivate de ură pot fi în afara ariei de aplicare a protecției Articolului 261bis alin.4, din cauza cerinței ca fapta să fie comisă „public”. Mai mult, opțiunea circumstanței agravante generale, oferită de Articolul 47, nu este aliniată cu standardele internaționale relevante de legislație referitoare la infracțiunea motivată de ură, care recomandă să se specifice caracteristicile protejate legate de “mobil”¹¹⁵.

Aplicarea arborelui decizional al procurorului

- În acest caz, răspunsul la Întrebarea 1 și Întrebarea 2 este „da”. Incidentul a prezentat indicatori puternici de prejudecată, violență neprovocată și utilizare de limbaj/exprimare specific(ă) în timpul agresiunii. Posibil să fi fost prezenți și alți indicatori de prejudecată – perceperea victimei și diferența de etnie între victime și inculpat.
- Răspunsul la Întrebarea 3 este tot „da”. Incidentul a implicat o agresiune, care ar rămâne infracțiune și fără exprimarea de prejudecată. În această speță, procurorul ar trebui să urmeze partea stângă a arborelui decizional, pentru a stabili tipul de infracțiune motivată de ură și a verifica aplicabilitatea normelor relevante de drept intern.
- Întrebarea 4 (Despre ce infracțiune este vorba?): Infracțiunea de bază de vătămare corporală simplă (Articolul 123.1, alin. 1) pare că se potrivește cel mai bine cu incidentul și a fost una dintre încadrările alese de procuror. Celelalte două capete de acuzare de insultă și discriminare rasială este posibil să nu fie necesare, deoarece insultele sunt strâns legate de agresiune și, prin urmare, sunt mai precis interpretate drept indicatori ai mobilului bazat pe prejudecată pentru agresiune și nu infracțiuni suplimentare, separate. Incidentul, inclusiv mobilul bazat pe prejudecată, pare să fie tratat cel mai corect ca agresiune cu circumstanțe agravante pe motive rasiale (a se vedea Punctul 6 mai jos).
- Punctul 5: Indicatorii de prejudecată sunt identificați mai sus, iar probele în acest sens ar trebui să fie disponibile prin declarațiile martorilor luate de la cele două victime: femeia care utiliza dispozitivul ajutător pentru mers și trecătoarea care a fost agresată.
- Punctul 6: Prevederea relevantă referitoare la mobilul bazat pe prejudecată este Articolul 47 din Codul Penal al Elveției, care în această

115 Pentru explicația și discutarea caracteristicilor protejate în legislația referitoare la infracțiune motivată de ură, a se consulta Secțiunea 2.1.3 din prezentul ghid și lucrarea OSCE/ODIHR „Legislația în materie de infracțiuni motivate de ură”, p. 46-56.

speță s-ar aplica drept circumstanță agravantă generală (6c). În jurisdicțiile în care legislația în materie de infracțiune motivată de ură reprezintă o prevedere de sporire a pedepsei, iar condamnarea și constatarea vinovăției sunt două etape separate în proces, judecătorul poate refuza să condamne pe baza mobilului bazat pe prejudecată, dacă elementul de prejudecată nu este inclus în probe pe durata etapei procesuale. Similar, în cazul unui acord de recunoaștere a vinovăției, motivația trebuie inclusă în faptele acceptate, pentru ca circumstanța agravantă să se poată aplica. În jurisdicțiile în care se utilizează foarte rar legile în materie de infracțiune motivată de ură poate fi de ajutor procurorilor să se asigure că la dosar este depusă o analiză clară a motivului pentru care condamnarea ar trebui să țină cont de mobilul bazat pe prejudecată. Analiza ar trebui să specifice clar prezența unui motiv rasist sau xenofob, inclusiv trimiteri la standardele internaționale, și să extrapoleze din argumente pentru a demonstra că agresorul a selectat victima pe fondul caracteristicilor protejate sau că în timpul atacului s-a demonstrat prejudecată. Acest lucru ar trebui să fie îndeajuns pentru ca instanța să considere fapta drept infracțiune motivată de ură¹¹⁶.

- Punctul 6d: Procurorii ar putea utiliza această speță și altele similare ca probă a unui potențial decalaj între legislațiile în materie de infracțiune motivată de ură, care nu recunosc în prezent mobilul specific bazat pe prejudecată ca motiv rasist sau xenofob.

Impactul asupra datelor

Așa cum s-a explicat anterior, prevederea care s-a utilizat la punerea sub acuzare a incidentului prezentat în această speță a inclus o combinație de infracțiuni motivate de ură și alte infracțiuni. Drept urmare, datele specifice referitoare la infracțiunea motivată de ură nu vor fi disponibile pentru autorități și responsabili pentru elaborarea politicilor.

Potențiale implicații pentru victime

Lipsa vizibilității infracțiunilor motivate de ură în datele și statisticile oficiale pot zădărnici eforturile de promovare a serviciilor de sprijin specializat destinate victimelor sau serviciilor de formare a organelor de aplicare a legii și a autorităților din domeniul judiciar.

116 OSCE/ODIHR Urmărirea Penală a infracțiunilor motivate de ură.

4.2 UTILIZAREA PREVEDERILOR REFERITOARE LA „DISCURS INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT ÎN ABSENȚA PREVEDERILOR RELEVANTE REFERITOARE LA INFRAȚIUNEA MOTIVATĂ DE URĂ

În contexte în care nu există legi aplicabile în materie de infracțiune motivată de ură, procurorii ar putea să tindă să aplice prevederile referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat pentru a urmări penal o infracțiune motivată de ură. Cu toate că aceasta poate fi o tactică de înțeles în eforturile de recunoaștere a urii drept infracțiune, riscă să submineze principiile legalității și proporționalității, care impun ca persoanele fizice să fie puse sub acuzare cu infracțiunea care se potrivește cu conduita lor.

4.2.1 SPEȚA 3

Speța a fost adaptată pornind de la pagina de internet a Judecătoriilor din Islanda¹¹⁷. Incidentul a avut loc la Reykjavik, în 2016, iar trimiterea în judecată s-a efectuat în conformitate cu legislația aplicabilă.

Scurtă prezentare a speței

Victima, de origine arabă și religie musulmană, era angajată ca paznic într-un magazin. În timpul unui incident extins, agresorul, un islandez, a apucat și a strâns de gât victima, blocându-i căile respiratorii, l-a lovit cu cotul în cap și la nivelul toracelui, l-a împins într-o parte, astfel încât acesta a căzut pe o scară metalică. Aceste acțiuni au fost însoțite de amenințări cu moartea. Victima a suferit fracturi la nivelul coastelor, vânătăi la nivelul pieptului, traumatisme la nivel cranian și luxație la nivelul gâtului.

În timpul desfășurării incidentului, agresorul a proferat injurii la adresa victimei și a spus că se va ocupa el ca arabii care lucrează în magazin să fie concediați. A mai spus: „voi, arabii, nu aveți ce căuta aici și ar trebui să vă duceți la casele voastre” și a insultat victima cu o combinație de injurii rasiste și homofobe.

Decizia pentru trimitere în judecată

La momentul săvârșirii faptei, în 2016, Codul Penal al Islandei¹¹⁸ nu includea o lege referitoare la infracțiunea motivată de ură. Speța a fost trimisă în judecată sub incidența Articolului 218 (Amenințare), Articolului 233 (Agresiune deliberată) și Articolului 233a (Defăimare și infracțiuni împotriva caracterului inviolabil al vieții private).

117 Pagina de internet a [Judecătoriilor din Islanda](#).

118 Codul Penal General al Islandei Nr. 19, 12 februarie 1940, 1 martie 2004, versiunea din 2016.

Comentariu

Deși incidentul s-a petrecut în public, Articolului 233a impune ca agresorul „să batjocorească, defăimeze, denigreze sau amenințe public o persoană sau grupuri de persoane prin comentarii sau o exprimare de altă natură... pe fondul originii etnice, a culorii pielii, a rasei, religiei ...”. Există o diferență de semnificație între formulările „în public” și „public”. Cea din urmă sugerează că agresorul se implică în comentarii și exprimare alături de public, care este entitatea sa țintă, vizată. În această speță, se pare că remarcile ofensatoare au fost strâns legate de agresiune și sunt mai bine înțelese ca indicatori de prejudecată, respectiv insulte și limbaj marcat de prejudecată îndreptate împotriva unei victime individuale, pe durata comiterii infracțiunii. Analizate împreună, faptele din speță par să se potrivească mai bine încadrării ca infracțiune motivată de ură, în care agresiunea este motivată de prejudecata față de „rasa” sau credința victimei. Primul element al urmăririi penale a infracțiunii motivate de ură este agresiunea (Articolul 218), iar cel de-al doilea element, mobilul bazat pe prejudecată, ar trebui abordat ca circumstanță agravantă sub forma unei infracțiuni de fond, a unei circumstanțe agravante specifice sau a unei circumstanțe agravante generale.

Acest incident a avut loc înainte de intrarea în vigoare în Islanda a instituției circumstanței agravante generale. Ca atare, nu exista un instrument disponibil pentru a demonstra și a permite pedepsirea mobilului bazat pe prejudecată. Deși poate fi tentant să se utilizeze alte infracțiuni – în acest caz Articolul 233a – pentru a căuta recunoașterea mobilului bazat pe prejudecată într-o agresiune rasistă, procurorii ar trebui să fie precauți când aleg încadrări care nu reflectă integral acțiunile inculpatului. Acuzațiile care nu se potrivesc cu infracțiunea săvârșită subminează regula mai amplă a principiilor de drept al legalității și proporționalității. În cazurile în care nu există în vigoare prevederi legislative corespunzătoare, procurorii pot lua în considerare să atragă atenția asupra acestor decalaje, pentru ca factorii de decizie să le ia în calcul în timpul dezbaterii și elaborării legislației în materie de infracțiuni motivate de ură. În această privință, este important ca procurorii să adune exemple de astfel de spețe și să împărtășească alte date care informează factorii de decizie despre tipurile de prevederi legislative necesare pentru punerea sub acuzare cât mai eficientă și mai echitabilă a infracțiunilor motivate de ură.

Aplicarea arborelui decizional al procurorului

- În această speță, răspunsul la Întrebările 1 și 2 este „da”. Incidentul prezintă indicatori puternici de prejudecată, inclusiv violență neprovocată și utilizare de limbaj/exprimare specific(ă) în timpul atacului și diferență de etnie între victime și inculpat.
- Răspunsul la Întrebarea 3 este tot „da”. Incidentul a implicat o agresiune, care ar rămâne infracțiune și fără exprimarea de prejudecată. În această speță, procurorul ar trebui să urmeze partea stângă a arborelui

decizional, pentru a stabili tipul de infracțiune motivată de ură și a verifica aplicabilitatea normelor relevante de drept intern.

- După cum s-a explicat mai sus, în legătură cu Întrebarea 4 (Despre ce infracțiune este vorba?), infracțiunile de bază s-au identificat ca fiind sub incidența Articolului 218 – Amenințare și Articolului 233- Agresiune deliberată. A fost selectată și infracțiunea „Defăimare și infracțiuni împotriva caracterului inviolabil al vieții private”; cu toate acestea, așa cum s-a explicat mai sus, faptele speței nu par să se potrivească pentru acest capăt de acuzare.
- La Punctul 5, chiar și în lipsa instrumentului juridic de abordare a mobilului bazat pe prejudecată la nivelul acestei infracțiuni, tot este important să se strângă probe ale mobilului bazat pe prejudecată și să se admită existența acestuia față de victimă¹¹⁹.
- La Punctul 6, la momentul săvârșirii infracțiunii, nu exista un instrument disponibil pentru a prezenta în instanță sau pentru ca instanța să admită mobilul bazat pe prejudecată. Cu toate acestea, procurorii au deschis opțiunea să ia în considerare punctul 6d din arborele decizional, după cum s-a explicat mai sus, pentru a utiliza aceste exemple în vederea evidențierii decalajelor din protecția juridică pentru victimele infracțiunilor motivate de ură.

Impactul asupra datelor

La momentul săvârșirii infracțiunii, Codul Penal din Islanda nu includea legislație în materie de infracțiune motivată de ură. Dat fiind că speța a fost trimisă în judecată utilizând infracțiunile de bază (Amenințare și Agresiune), împreună cu infracțiunea Defăimare, această speță nu va fi vizibilă în datele sau statisticile disponibile, referitoare la infracțiunea motivată de ură.

Potențiale implicații pentru victime

Cadrul legal limitat referitor la infracțiunile motivate de ură a interzis instanței să recunoască și să pedepsească corespunzător mobilul bazat pe prejudecată, negându-le victimelor un remediu eficient. Acest decalaj limitează și vizibilitatea infracțiunilor motivate de ură în datele și statisticile oficiale, zădărniciind eforturile de promovare a serviciilor de sprijin specializat destinate victimelor sau a serviciilor de formare a organelor de aplicare a legii și a autorităților din domeniul judiciar.

119 De atunci, Islanda a introdus în lege prevederea de circumstanță generală agravantă: [Articolul 70 \(Capitolul VIII. Factori care influențează gravitatea pedepsei\)](#): „Când se decide pedeapsa, se vor lua în considerare, în mod special, următorii factori (...) 10. Dacă infracțiunea poate fi atribuită originii etnice sau naționale, culorii pielii, rasei, religiei, dizabilității, caracteristicilor de gen, sexualității, identității de gen sau altor factori similari” (în limba islandeză, traducere neoficială).

4.3 SPEȚE MIXTE: INCIDENTE CARE INCLUD INFRAȚIUNE MOTIVATĂ DE URĂ ȘI DELICTE LEGATE DE „DISCURS INSTIGATOR LA URĂ” INCRIMINAT

4.3.1 SPEȚA 4

Incidentul a avut loc la Liège, în Belgia, în 2023 și a fost trimis în judecată conform legislației aplicabile.

Scurtă prezentare a speței

În această speță, o familie a oferit găzduire unui tânăr fără adăpost de 35 de ani, dându-i un loc în care să trăiască. Pe măsură ce s-a acomodat, comportamentul i s-a schimbat în moduri specifice. Promovând credințe „extremiste”, a luat ca țintă fiica minoră a familiei în postări pe Facebook, declarându-și intenția de a se căsători cu ea cu forța, de a o răpi și de a fi tatăl copiilor ei.

Din declarațiile făcute la poliție de către tatăl și mama victimei și din propriile postări publicate de inculpat pe rețeaua de socializare Facebook, reiese că inculpatul pretindea că a fost ales să devină Regele, iar victima (în vârstă de 17 ani) îi era predestinată, prin urmare avea să o facă Regina lui, să se căsătorească cu ea, să o convertească la Islam și să îi facă copii, în ciuda oricărei opoziții din partea părinților sau a oricui.

Victima a spus anchetatorilor: „ (...) Ieri, am aflat de la tata de prezența videoclipurilor pe rețelele de socializare în care suspectul vorbește despre identitatea mea și ce planuri are cu mine. În consecință, sunt extrem de șocată și mă tem pentru integritatea mea fizică. Mi-e frică să nu dau nas în nas cu el. În mai multe ocazii, m-am regăsit în grupuri unde era și el de față (mese cu familia mea) și am fost siderată de comportamentul lui. S-a arătat interesat de mine. O contacta pe mama, însă nu știu cum. (...) Astăzi, de frică, locuiesc cu celălalt frate al meu. (...) Cred că suspectul este nebun. Vorbea adesea singur și uneori striga lucruri incoerente (despre război, conspirație). Nu mai am nimic de adăugat, cu excepția faptului că nu vreau să îl mai văd vreodată”.

Tatăl victimei a declarat: „Când s-a simțit mai în largul său cu mine, remarcile lui au devenit de nesuportat, el a devenit agresiv. L-am dat afară din casa mea și am schimbat codul de securitate de la poartă. (...) Am reușit să înregistrez câteva videoclipuri mai puțin compromițătoare, însă tot era înfricoșător (este împotriva sistemului, etc...). Am depus plângere și am cerut ordin de restricție în regim de urgență. (...) Mă tem pentru integritatea mea fizică și pentru cea a fiicei mele. Spune cât se poate de răspicat că oricine îi stă în cale va suporta consecințele (...)”. Tatăl a confirmat tulburarea gravă a liniștii sale mintale, spunând: „Chiar m-a speriat cu cuvintele pe care le-a rostit. (...) M-a speriat cu intoleranța sa și îmi lasă impresia că ar putea face rău cuiva. Pentru mine, omul este o bombă cu ceas.

Părerile lui despre societate sunt înfricoșătoare. Sunt doar cuvinte, dar pe mine m-a speriat. (...) Mi-am pierdut încrederea și pe mine omul mă sperie”.

În timpul interogatoriului de la poliție și pe durata procesului, inculpatul a recunoscut precizia acțiunilor și declarațiilor sale raportate cu privire la victimă, însă a clarificat, la audierea din 22 septembrie 2023: „Intenția mea a fost una bună. Nu voiam să o sperii”. A mai explicat și că nu gândea limpede la vremea respectivă, lucru pe care l-a atribuit consumului său excesiv de alcool și droguri.

Prin intermediul profilelor sale de Facebook, a postat numeroase texte și videoclipuri personale în care și-a exprimat dorința să moară persoane față de care nutrea ură evidentă. Pe de o parte, pe fondul originii etnice sau naționale, vizând în special persoane de rasă caucaziană, occidentale, flamanzi, olandezi și belgieni și, pe de altă parte, pe fondul religiei, vizând în special creștini și orice persoană care nu era musulmană. Acțiunile sale s-au agravat când și-a comunicat aceste puncte de vedere, în repetate rânduri, pe un canal al televiziunii naționale și la Cabinetul Prim-ministrului.

Decizia pentru trimitere în judecată

Speța a fost alocată unui procuror specialist în infracțiuni motivate de ură/„discurs instigator la ură”, care a selectat o combinație de capete de acuzare referitoare la infracțiune motivată de ură și „discurs instigator la ură” incriminat. Strategia de trimitere în judecată ca infracțiune motivată de ură s-a bazat pe construirea unui caz pentru hărțuire motivată de prejudecată, bazându-se pe infracțiunea specifică de hărțuire și o prevedere referitoare la circumstanță agravantă generală pentru recunoașterea mobilului bazat pe prejudecată. Procurorul s-a bazat pe Articolul 78 din Codul Penal al Belgiei¹²⁰ pentru a argumenta că „unul dintre motivele agresorului a fost ura, disprețul sau ostilitatea îndreptat(ă) împotriva unei persoane pe fondul rasei, culorii pielii, descendenței, originii naționale sau etnice, naționalității, genului... credinței religioase sau filozofice... perceput(e), indiferent dacă această caracteristică a fost efectiv prezentă sau doar presupusă de agresor sau că unul dintre motivele sale a constat într-o legătură reală sau prezumată între victimă și o persoană față de care el nutrea ură, dispreț sau ostilitate pentru una sau mai multe dintre caracteristicile reale sau prezumate, ante-menționate, în detrimentul lui BF (tatăl victimei) și al RF (victimei)”¹²¹.

Strategia de trimitere în judecată ca „discurs instigator la ură” s-a bazat pe construirea unui caz pentru infracțiunea de fond de instigare la ură, sub incidența Articolului 444 din Codul Penal al Belgiei¹²². Pe baza comportamentului inculpatului de publicare a unor mesaje și videoclipuri pe rețelele de socializare „în care

120 Codul Penal al Belgiei, versiunea din 2023.

121 Oferită de contribuitorul la prezentul ghid cu titlul de speță exemplificativă, nu s-a oferit o sursă.

122 *Ibid.*

dorea moartea persoanelor de rasă caucaziană, occidentală, flamanzi, olandezi și belgieni în repetate rânduri în perioada 1 mai 2023 – 8 iunie 2023”, inculpatul a fost acuzat de instigare la ură sau violență îndreptată împotriva unui grup, a unei comunități sau a membrilor acestora, pe fondul unuia dintre criteriile protejate stipulate în Articolul 4, 4° din Legea din 30 iulie 1981¹²³.

Comentariu

Corectarea strategiei de urmărire penală s-a făcut pentru că procurorul de serviciu a avut prezența de spirit să își alerteze colegul specializat. Dacă nu s-ar fi întâmplat acest lucru, probabil că acuzațiile specifice enumerate mai sus nu ar fi fost niciodată urmărite.

Este important de reținut că acuzațiile selectate erau potențial incomplete. Suspectul a mai publicat o serie de comentarii marcate de ură împotriva comunității LGBTI, însă aceste acțiuni nu au putut fi trimise în judecată, deoarece conform Curții de Casație, fapta constituie infracțiune de presă. Articolul 150 din Constituție¹²⁴ nu permite ca o instanță de drept penal să audieze o infracțiune de presă de natură homofobă (excepția stipulată la Articolul 150 se referă exclusiv la infracțiunile de presă de natură rasistă sau xenofobă). Pentru remarcile homofobe de pe Facebook, ar fi fost necesară strămutarea cauzei în fața unei Curți cu Jurați, ceea ce nu a fost fezabil, din perspectivă pragmatică.

Aplicarea arborelui decizional al procurorului

În cazul acestei spețe, ambele ramuri ale arborelui decizional al procurorului sunt relevante. În primul rând, se ia în considerare comportamentul agresorului față de fiica familiei.

- Răspunsul la Întrebările 1 și 2 este „da”. Incidentul prezintă indicatori puternici de prejudecată, inclusiv percepția victimei, diferența de etnie între victime și inculpat și utilizare de limbaj/exprimare specific(ă) în timpul atacului.
- Răspunsul la Întrebarea 3 este tot „da”. Incidentul a implicat o formă de hărțuire, care ar rămâne infracțiune și fără exprimarea de prejudecată. În această speță, procurorul a urmat partea stângă a arborelui decizional,

123 Lege pentru suprimarea anumitor acțiuni inspirate de rasism și xenofobie (*Loi tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie*), din 30 iulie 1981 și amendamentele, Articolul 4, 4°: „criterii protejate: naționalitatea, rasa prezumată, culoarea pielii, descendența sau originea națională sau etnică”; Articolul 20 4°: „se pedepsește cu închisoarea între o lună și un an și o amendă cuprinsă între cincizeci de euro și o mie de euro, sau una dintre următoarele pedepse, dacă: o persoană, în oricare dintre circumstanțele stipulate la Articolul 444 din Codul Penal, instigă la ură sau violență împotriva unui grup, a unei comunități sau a membrilor acestora, pe fondul unuia dintre criteriile protejate...” (în limba franceză, traducere neoficială).

124 Constituția Belgiei.

pentru a stabili tipul de infracțiune motivată de ură și a verifica aplicabilitatea normelor relevante de drept intern.

- Întrebarea 4 (Despre ce infracțiune este vorba?): infracțiunea de bază include exprimarea și a fost încadrată ca hărțuire (4b).
- Punctul 5: Indicatorii de prejudecată sunt identificați mai sus, iar probele au fost puse la dispoziție prin declarațiile martorilor date de fiică și de tată.
- Punctul 6: Prevederea relevantă referitoare la mobilul bazat pe prejudecată este identificată ca circumstanță agravantă generală, Articolul 78 din Codul Penal al Belgiei, prin care se stabilește că prejudecata constituie circumstanță agravantă pentru orice faptă penală (6c).

În al doilea rând, se iau în considerare elementele incidentului care țin de „discurs instigator la ură” incriminat:

- Răspunsul la Întrebările 1 și 2 este „da”. Profilurile de Facebook ale inculpatului conțineau exprimări ale prejudecății față de grupuri etnice și religioase specifice.
- Răspunsul la Întrebarea 3 este „nu”. În cazul în care exprimarea prejudecății este eliminată din conținut, nu ar mai exista infracțiunea care poate fi încadrată. Prin urmare, conținutul exprimării constituie potențiala faptă penală. În această situație, procurorul ar trebui să urmărească partea dreaptă a arborelui decizional pentru a stabili ținta vizată de exprimare (7) – care pare să fie publicul general, precum și Prim-ministrul (7) – și scopul exprimării, care este stabilit la punctele 8a, 8b, 8c și 8d. În această speță, procurorul a încadrat exprimarea drept instigare la ură, sub incidența Articolului 444 din Codul Penal al Belgiei (8d).

Impactul asupra datelor

Având în vedere că poliția nu a înregistrat corect plângerea drept infracțiune motivată de ură și „discurs instigator la ură” incriminat, nu va apărea astfel în statisticile poliției. Cu toate acestea, corecția a fost făcută la nivel judiciar.

Potențiale implicații pentru victime

Din declarațiile victimei și ale familiei sale reiese că agresorul s-a comportat într-un mod foarte tulburător, cu un impact grav asupra bunăstării acestora. Acțiunile procurorilor și rezultatul procesului în instanță¹²⁵ le-au oferit reparație și alinare.

125 Inculpatul a fost găsit vinovat pentru toate capetele de acuzare și a primit o condamnare de 20 de luni, dintre care 10 luni pedeapsă privativă de libertate. A mai primit ordin să se trateze obligatoriu și i s-a interzis să ia contact cu victimele și să trăiască în același sat cu acestea timp de cinci ani.

4.4 ABORDAREA ABUZULUI VERBAL ȘI A ACTELOR REFERITOARE LA DISCURS LA GRANIȚA DINTRE INFRAȚIUNE MOTIVATĂ DE URĂ ȘI „DISCURS INSTIGATOR LA URĂ”

4.4.1 SPEȚA 5

Incidentul s-a petrecut la Budapesta, în Ungaria, în 2021 și a fost trimis în judecată conform legislației aplicabile.

Scurtă prezentare a speței

Într-o noapte, un cuplu gay se plimba prin centrul Budapestei. În cursul plimbării, un bărbat a urmărit cuplul, strigând la ei în limbaj homofob abuziv, spunându-le „Vă prind eu din urmă și vă bat”. Cuplul a încercat să se adăpostească într-un magazin non-stop, în care i-a prins din urmă bărbatul. Cei doi au încercat să intre în magazin, unde agresorul a vrut să îi urmeze, așa că unul dintre ei i-a blocat accesul. După un schimb scurt de vorbe, agresorul a lovit una dintre victime cu palma peste față și a apucat-o de gât. Un grup de trei oameni stăteau în afara magazinului și îl încurajau pe agresor, iar dintre ei numai unul a încercat să sară în apărarea victimelor când agresorul l-a strâns de gât pe unul dintre cei doi. Între timp, a ajuns prima patrulă de poliție, dat fiind că victimele sunaseră la numărul unic de urgență de mai multe ori. Un membru al grupului din afara magazinului a tras de păr una dintre victime în prezența patrulelor de poliție și a comentat că victima este „gay”.

Decizia pentru trimitere în judecată

Victimele au sunat de mai multe ori la numărul pentru urgențe al poliției, în timp ce erau urmărite de bărbat și când așteptau la magazinul din Piața Kolosy. La început, au fost sfătuiți să se oprească și să aștepte poliția, însă, când agresorul a continuat să se apropie agresiv, victimele au continuat să meargă. Victimele erau la telefon cu poliția în timpul agresiunii din afara magazinului. S-au demarat procedurile pe baza plângerii depuse de una dintre victime, iar poliția a anchetat cazul pentru contravenție de agresiune. Háttér Society, asociație care asigură sprijin juridic și practic victimelor infracțiunilor motivate de ură, a solicitat ca ancheta să continue pentru infracțiune de violență motivată de ură împotriva unui membru al comunității. Prin urmare, secția de poliție a districtului III din Budapesta a transferat procedurile penale către Departamentul de anchetă penală din cadrul secției de poliție din Budapesta, care are competența de a coordona procedurile. Háttér Society a fost nevoită să solicite o prezentare actualizată a măsurilor procedurale luate, având în vedere că nu s-a oferit nicio informație după ce ancheta s-a mutat la secția de poliție din Budapesta.

Inculpatul din speță a fost acuzat de tulburarea liniștii și ordinii publice (vandalism) sub incidența Secțiunii 339 din Codul Penal, versiunea din 2021¹²⁶. Inculpatul a primit o amendă (300,00 HUF, aproximativ 790 EUR).

Comentariu

Din faptele speței reiese că incidentul a constituit infracțiune de violență motivată de ură împotriva unui membru al comunității. Indicatorii de prejudecată au fost prezenți, iar secția de poliție a Districtului III din Budapesta a fost de acord cu solicitarea Háltér Society de a transfera cauza la autoritatea competentă. Pentru acuzația de „tulburare a liniștii și ordinii publice”, elementul constitutiv al infracțiunii este afișarea unei conduite capabile să genereze scandal sau alarmare a altor persoane, prin urmare nu există victime directe. Dacă infracțiunea ar fi fost încadrată sub incidența Secțiunii 216, „Violență împotriva unui membru al comunității”¹²⁷, persoanele vizate în speța aceasta ar fi avut drepturi de participare în calitate de victime.

Aplicarea arborelui decizional al procurorului

- În această speță, răspunsul la Întrebările 1 și 2 este „da”. Incidentul a prezentat indicatori puternici de prejudecată, inclusiv percepția victimei, violență neprovocată și utilizare de limbaj/exprimare specific(ă) în timpul atacului.
- Răspunsul la Întrebarea 3 este tot „da”. Incidentul a implicat o formă de agresiune, care ar rămâne infracțiune și fără exprimarea de prejudecată. În această speță, procurorul ar trebui să urmeze partea stângă a arborelui decizional, pentru a stabili tipul de infracțiune motivată de ură și a verifica aplicabilitatea normelor relevante de drept intern.

126 Secțiunea 339 (Tulburarea liniștii și ordinii publice) din Codul Penal al Ungariei, în versiunea în vigoare în 2021 (în limba maghiară, traducere neoficială):

(1) Persoana care dă dovadă de conduită aparent anti-socială și violentă menită să instige indignarea sau alarmarea altor persoane se face vinovată de contravenție care se pedepsește cu închisoare până la doi ani, atât timp cât fapta nu a avut drept rezultat comiterea unei infracțiuni mai grave, de natură penală.

(2) Pedepsa pentru infracțiune va fi închisoare de până la trei ani, dacă tulburarea liniștii și ordinii publice este săvârșită:

- a) în grup;
- b) într-un mod care perturbă grav liniștea publică;
- c) prin afișarea unei arme letale;
- d) prin purtarea unei arme letale, sau
- e) la un eveniment public.

127 Secțiunea 216 (Violență împotriva unui membru al comunității) din Codul Penal al Ungariei, în versiunea în vigoare în 2021 (în limba maghiară, traducere neoficială): „(1) Persoana care, dat fiind că altă persoană – în mod real sau prezumat – aparține unui grup național, etnic, rasial sau religios sau unui alt grup din societate, în special pe fondul dizabilității, a identității de gen sau a orientării sexuale a acesteia de pe urmă, dă dovadă de o conduită vădit anti-socială care este capabilă să genereze alarmarea membrilor respectivului grup se face vinovată de infracțiune și se pedepsește cu închisoare de până la trei ani”.

- După cum s-a explicat mai sus, referitor la Întrebarea 4 (Despre ce infracțiune este vorba?), infracțiunea de bază ar trebui încadrată sub incidența Secțiunii 216 „Violență împotriva unui membru al comunității”.
- Punctul 5: Indicatorii de prejudecată sunt identificați mai sus, iar probele ar trebui să fie puse la dispoziție prin declarațiile martorilor date de cele două victime și de martorii oculari ai agresiunii.
- Punctul 6: Procurorul are opțiunea deschisă de a pune sub acuzare forma agravată a Secțiunii 216 „Violență împotriva unui membru al comunității”, la momentul comiterii infracțiunii, care este o infracțiune de fond motivată de ură (6a).

Impactul asupra datelor

Având în vedere că speța nu a fost anchetată și trimisă în judecată drept infracțiune motivată de ură, nu a fost înregistrată ca infracțiune motivată de ură și nici nu va apărea în datele sau statisticile referitoare la infracțiunea motivată de ură.

Potențiale implicații pentru victime

În scopuri de cercetare, Hättér Society a intervievat una dintre victime în noiembrie 2022. Procedura judiciară a avut un impact grav asupra lui, provocându-i perioade de depresie. Lipsa de acțiune a poliției, lipsa de informații adecvate l-au făcut să simtă că „denunțul lui a fost pus într-un sertar și uitat acolo”. Nu a primit informații adecvate despre procedură. Ofițerii de poliție nu au dat dovadă de niciun pic de empatie față de el. A simțit că speța lui a fost „subiect trecător de interes 5 minute”, înainte ca toată lumea să își continue viața. Și-a pierdut statutul de victimă în cadrul procedurii judiciare și nu a primit niciun fel de comunicare cu privire la capetele de acuzare. El și reprezentanții săi legali au primit informații cu privire la poziția ministerului public exclusiv în timpul audierii în instanță, fără notificare. A spus că și-a pierdut încrederea în sistemul de justiție penală din această cauză. La modul mai general, încadrarea eronată a infracțiunilor motivate de ură le limitează vizibilitatea în datele și statisticile oficiale, zădărniciind eforturile de promovare a serviciilor de sprijin specializat destinate victimelor sau serviciilor de formare a organelor de aplicare a legii și a autorităților din domeniul judiciar.

4.4.2 SPEȚA 6

Această speță a fost adaptată din [Raportul privind infracțiunile motivate de ură și infracțiunile comise împotriva vârstnicilor](#)¹²⁸ în perioada 2010-2011 al ministerului

128 Raportul privind [Infracțiunile motivate de ură și infracțiunile comise împotriva vârstnicilor](#) în perioada 2010-2011 (*2010-2011 Hate Crime and Crimes Against Older People Report*), Ministerul public al Coroanei pentru Anglia și Țara Galilor (*Crown Prosecution Service for England and Wales*), 2011, p.28.

public pentru Anglia și Țara Galilor. Incidentul a avut loc în West Yorkshire, Anglia, și a fost trimis în judecată sub incidența legislației aplicabile.

Scurtă prezentare a speței

Trei bărbați cu dizabilități intelectuale și asistentul lor personal se aflau în centrul orașului când au fost abordați de un bărbat – inculpatul – care le-a cerut bani. Când au refuzat să îi dea, inculpatul a devenit foarte agresiv și a început să strige, proferând injurii înjositoare pentru persoanele cu dizabilități la adresa bărbaților. Asistentul personal i-a încurajat pe cei trei bărbați să meargă într-o biserică din apropiere, după care a sunat la poliție. Inculpatul i-a urmărit pe cei trei în biserică, unde a fost identificat de asistentul personal și arestat de poliție cu suspiciunea de „Infracțiune de tulburare a ordinii publice cu circumstanțe agravantă pe fond de dizabilitate”, sub incidența Secțiunii 4a. Poliția a luat declarație asistentului personal, în calitate de martor ocular. Celor trei bărbați nu li s-au luat declarații, deoarece erau prea tulburați.

Decizia pentru trimitere în judecată

Agresorul a fost pus sub acuzare sub incidența Secțiunii 4a din Legea liniștii publice din 1986, versiunea în vigoare la data comiterii infracțiunii. Inculpatul a pledat nevinovat, însă a fost condamnat în urma procesului la 12 luni de muncă în folosul comunității și 12 luni de supraveghere, precum și la participare obligatorie la un curs de tratament al dependenței de alcool de șase luni. La ședința în care s-a dat sentința, procurorul a urmat recomandările din ghidurile naționale, pentru a atrage atenția instanței asupra legislației relevante care permite instanței să recunoască „ura față de persoanele cu dizabilități” drept factor agravant în această speță, la momentul pronunțării condamnării.

Comentariu

Există mai multe puncte de luat în considerare în această speță. Secțiunea 4A din Legea liniștii publice din 1986¹²⁹ Hărțuirea intenționată, alarmarea sau tulburarea reprezintă o infracțiune de bază și stipulează:

„O persoană se face vinovată de comiterea unei infracțiuni dacă, cu intenția de a hărțui, alarma sau tulbura o persoană:

(a) utilizează amenințări, cuvinte sau comportamente abuzive și ofensatoare, sau comportament de tulburare a ordinii publice, sau

(b) afișează orice înscris, semn sau orice altă reprezentare vizuală care este amenințător/amenințătoare, abuziv(ă) sau ofensator/ofensatoare,

129 Marea Britanie, [Public Order Act 1986](#) (*Legea liniștii publice din 1986*), Secțiunea 4A.

astfel, reușind să hărțuiască, alarmeze sau tulbure respectiva persoană”.

În acest incident, agresorul a strigat la cei trei bărbați pentru că nu i-au dat bani. Apoi i-a urmărit în biserica în care s-au refugiat pentru a fi în siguranță.

Totodată, inculpatul a strigat injurii înjositoare pentru persoanele cu dizabilități, în timp ce comitea infracțiunea de bază de tulburare a ordinii publice. În această speță, s-au aplicat prevederile Secțiunii 66 din Legea privind Condamnările din 2020 (s. 66 SA)¹³⁰. Formularea relevantă este următoarea:

„Secțiunea 66 – Ostilitatea

Această secțiune se aplică în cazul în care instanța ia în considerare gravitatea unei infracțiuni care este agravată de –

...

(c) ostilitate referitoare la dizabilitate,

...

Aceasta intră sub incidența sub-secțiunii (3).

(2) Instanța -

trebuie să ia în considerare că infracțiunea este agravată de ostilitate de oricare dintre aceste tipuri ca factor agravant, și

trebuie să declare în ședință deschisă faptul că infracțiunea este astfel agravată.

...

În scopul prezentei secțiuni, o infracțiune este agravată de ostilitate de unul dintre tipurile stipulate în sub-secțiunea (1) dacă –

(a) la momentul săvârșirii infracțiunii, sau imediat înainte sau după, agresorul a dat dovadă față de victimă de ostilitate bazată pe -

...

130 Legea relevantă la momentul respectiv era Secțiunea 146 din Legea privind Justiția Penală din 2003 (*Criminal Justice Act 2003*), care între timp a fost încorporată în [Legea privind condamnările din 2020](#) (*Sentencing Act 2020*).

(iii) o dizabilitate (sau dizabilitate prezumată) a victimei,

...

(c) infracțiunea a fost motivată (integral sau parțial) de -

...

(iii) ostilitate față de persoanele care au dizabilități sau o anumită dizabilitate,

...

(5) În scopurile alineatelor (a) și (b) din sub-secțiunea (4), este nesemnificativ dacă ostilitatea agresorului se bazează, în orice măsură, și pe orice alt factor care nu este menționat în respectivul paragraf.

(6) În această secțiune -

...

(d) „dizabilitate” înseamnă orice deficiență de natură fizică sau mintală;

...

(f) „prezumat” înseamnă presupus de către agresor”.

În această speță, ambele elemente ale trimiterii în judecată ca infracțiune motivată de ură au fost prezente - infracțiunea de bază și mobilul bazat pe prejudecată.

Al doilea element de luat în considerare este modul în care aplică instanța creșterea pedepsei. Dacă inculpatul admite infracțiunea de bază, însă neagă elementul infracțiunii motivate de ură, datoria procurorului este să aducă probe care să demonstreze elementul infracțiunii de ură la standardul penal. Numai după ce elementul infracțiunii motivate de ură este admis de inculpat sau dovedit de ministerul public poate instanța să aplice prevederile S66 SA 2020 pentru a crește pedeapsa inculpatului.

După ce elementul infracțiunii motivate de ură este admis sau demonstrat, jurisprudența din Anglia și Țara Galilor cere instanței să adopte următoarea abordare în două etape a pronunțării condamnărilor:

- În primul rând, instanța trebuie să calculeze (folosindu-se de recomandările din ghidurile relevante) sentința potrivită dacă nu a existat mobil bazat pe prejudecată și să anunțe acest lucru în ședință deschisă;
- În al doilea rând, instanța trebuie să calculeze sentința potrivită, luând în considerare factorul agravant suplimentar al mobilului bazat pe prejudecată și să anunțe acest lucru în ședință deschisă drept sentință efectivă pe care o va primi inculpatul.

Aplicarea arborelui decizional al procurorului

- Răspunsul la Întrebările 1 și 2 este „da”. Incidentul a prezentat indicatori puternici de prejudecată, prin utilizare de limbaj/exprimare specific(ă) în timpul atacului.
- Răspunsul la Întrebarea 3 „Incidentul este infracțiune dacă exprimarea cu prejudecăți este eliminată?” plasează incidentul la granița dintre infracțiune motivată de ură și „discurs instigator la ură” incriminat. Inculpatul a strigat și a urmărit cei trei bărbați cu dizabilități intelectuale, care, de sine stătător, poate constitui „intenția de a hărțui, alarma sau tulbura o persoană”. Includerea injuriilor înjosoare pentru persoanele cu dizabilități ca parte din comportamentul lui de hărțuire este și ea relevantă pentru a stabili dacă comportamentul inculpatului se potrivește cu infracțiunea. Ca atare, procurorul are opțiunea deschisă de a lua în considerare faptul că în conținutul întregii exprimări este inclusă infracțiunea.
- Urmând partea dreaptă a arborelui decizional, în jos, răspunsul la Întrebarea 7 „Cui se adresează discursul?” este o combinație între ținte individuale (7a) și un grup specific, vizat (7b).
- Ca răspuns la Întrebarea 8, comportamentul agresorului se potrivește cel mai bine cu descrierea 8b „abuziv, alarmant, tulburător”, ducând la infracțiunile „de graniță” de „tulburare a păcii”, „tulburare a ordinii” și, în această speță, infracțiunea de „tulburare a ordinii publice”. Este important de remarcat că, în funcție de faptele și circumstanțele precise ale speței și de legislația în vigoare, procurorii pot lua în considerare acuzații cum ar fi amenințare sau hărțuire, precum și injurii, împreună cu tulburarea păcii, a liniștii publice sau alte infracțiuni similare.
- La Punctul 6, procurorul a selectat o circumstanță agravantă generală pe care a prezentat-o instanței, care s-a și aplicat ulterior.

Impactul asupra datelor

Înregistrarea recomandărilor pentru procurori în Anglia și Țara Galilor permite ca acesta și alte incidente similare să fie luate în evidență drept infracțiuni motivate

de ură pe fondul dizabilității, chiar dacă nu există infracțiuni de bază motivate de ură pe fondul dizabilității stipulate în Codul Penal național. Această abordare este cu atât mai mult una pozitivă, deoarece a permis ca incidentul să fie vizibil în datele de performanță ale ministerului public și să fie evidențiat în Raportul anual referitor la infracțiune motivată de ură al ministerului public din Marea Britanie.

Potențiale implicații pentru victime

Anchetarea, înregistrarea și urmărirea penală corecte ale tuturor elementelor infracțiunilor motivate de ură pe fondul dizabilității ar trebui să contribuie la îmbunătățirea vizibilității la nivel național asupra experienței prin care a trecut victima. Nevoile de acces ale victimelor cu dizabilități intelectuale referitor la a da o declarație și, după caz, la a oferi probe ar trebui abordate la nivelul politicilor, recomandărilor, cursurilor de formare și practicii naționale.

5 Accesul la justiție și implicațiile sprijinului oferit victimelor

Acest capitol evidențiază mai multe principii, bazate pe recomandările ODHR, pe care autoritățile de la nivel național să le ia în considerare pentru a asigura protecție, sprijin și acces la justiție victimelor infracțiunilor motivate de ură.

În primul rând, ar trebui să se asigure faptul că spețele de infracțiune motivate de ură și victimele infracțiunilor motivate de ură sunt identificate cât de prompt posibil în proces și că victimele infracțiunilor motivate de ură sunt recunoscute ca atare. Acest lucru ajută la identificarea spețelor de infracțiuni motivate de ură și a victimelor infracțiunilor motivate de ură, în stadiu cât mai incipient posibil în proces.

În al doilea rând, ar trebui să se garanteze faptul că victimele infracțiunilor motivate de ură pot solicita protecție și sprijin, ca urmare a prejudiciului suferit.

În cele din urmă, ar trebui să se asigure faptul că victimele infracțiunilor motivate de ură pot fi audiate în timpul procesului penal și pot participa sau avea acces la procesul penal, pentru a prezenta impactul pe care l-a avut infracțiunea asupra lor și pentru a obține o decizie de despăgubire din partea inculpatului¹³¹. Procurorii joacă un rol central în aducerea la viață a acestor principii. Prin urmare, este esențială încadrarea infracțiunilor motivate de ură ca atare, cu precizie, pentru ca victimele să aibă acces la aceste beneficii și drepturi.

Pot exista implicații grave pentru drepturile victimelor dacă infracțiunile care ar trebui trimise în judecată drept infracțiuni motivate de ură sunt încadrate eronat, de exemplu, ca infracțiuni de bază fără mobil bazat pe prejudecată sau „discurs instigator”. Acestea pot avea impact asupra dreptului victimelor la o anchetă eficientă, la acces la sprijin și drepturile lor de participare. Încadrarea unei spețe ca infracțiune de bază, fără integrarea mobilului bazat pe prejudecată ca parte a urmării penale, neagă victimei dreptul la anchetă eficientă care demască mobilul bazat pe ură. Trimiterea în judecată a ceea ce ar trebui să fie o infracțiune de ură, de exemplu, ca infracțiune de instigare la ură sau violență, poate distanța victimele de drepturile lor, dacă, de exemplu, acestea nu pot să arate că au fost prejudiciate direct de conduita respectivă.

131 OSCE/ODIHR „Victimele infracțiunii motivate de ură în sistemul de justiție penală”, Capitolul 3.

În statele membre ale UE, Directiva europeană privind drepturile victimelor¹³² stipulează drepturi pentru toate victimele, ale oricărei forme de criminalitate. În special, victimele vor primi o „evaluare timpurie și individuală” pentru a se identifica nevoile de protecție specifice datorită vulnerabilității deosebite la victimizare secundară și repetată sau la intimidare și răzbunare¹³³. Se acordă atenție deosebită la evaluarea individuală, de exemplu, victimelor infracțiunilor motivate de ură. Directiva europeană privind drepturile victimelor mai stipulează și dreptul de a revizui decizia de neîncepere a urmăririi penale, conform cu rolul victimei în sistemul de justiție penală relevant¹³⁴.

În cele din urmă, este esențial ca procurorii să beneficieze de formare continuă, cu sprijinul organizațiilor de suport al victimelor, în vederea sensibilizării la nevoile specifice ale victimelor infracțiunilor motivate de ură, inclusiv evitarea revictimizării sau a victimizării secundare în timpul etapei de anchetă și al procedurilor următoare.

5.1 DREPTUL LA O ANCHETĂ EFICIENTĂ

Articolul 14 (interzicerea discriminării) din Convenția europeană a drepturilor omului¹³⁵, coroborat cu Articolul 2 (dreptul la viață), impune autorităților din domeniul justiției penale o sarcină procedurală de a ancheta adecvat și a demasca potențiale motive discriminatorii în săvârșirea unei infracțiuni¹³⁶. În termeni practici, acest lucru înseamnă că toate probele referitoare la mobil trebuie anchetate și prezentate instanței, inclusiv în situațiile în care ura este luată în considerare doar în contextul de circumstanță agravantă. Această sarcină a fost extinsă și la Articolul 14 coroborat cu Articolul 3 (interzicerea torturii și a tratamentelor inumane și degradante)¹³⁷ și cu Articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie)¹³⁸.

132 [Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului](#) (Directiva Europeană privind drepturile victimelor), J. O. L 315, 14 noiembrie 2012, p. 57-73.

133 Articolul 22 din [Directiva Europeană privind drepturile victimelor](#) stipulează că „victimele beneficiază de o evaluare promptă și individuală, în conformitate cu procedurile naționale, pentru a se identifica nevoile de protecție specifice și pentru a se determina dacă și în ce măsură ar putea beneficia de măsuri speciale în cursul procedurilor penale, astfel cum se stipulează la articolele 23 și 24, datorită vulnerabilității deosebite la victimizare secundară și repetată sau la intimidare și răzbunare” și „se acordă o atenție deosebită victimelor care au suferit un prejudiciu considerabil ca urmare a gravității infracțiunii, victimelor afectate de o infracțiune din cauza prejudcărilor sau din motive de discriminare care ar putea avea legătură în special cu caracteristicile lor personale;... în special, ... victimele infracțiunilor săvârșite din ură”.

134 Articolul 11 din [Directiva Europeană privind drepturile victimelor](#) – Drepturi în cazul unei hotărâri de neîncepere a urmăririi penale.

135 Convenția europeană a drepturilor omului.

136 [Nachova și alții împotriva Bulgariei](#), capete de cerere nr. 43577/98 și 43579/98, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), 6 iulie 2005; [Demascarea mobilului bazat pe prejudecată în infracțiuni: spețe selectate de pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului](#), FRA, 27 noiembrie 2018.

137 [Bekos și Koutropoulos împotriva Greciei](#), capăt de cerere nr. 15250/02, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), 13 decembrie 2005.

138 [Balázs împotriva Ungariei](#), capăt de cerere nr. 15529/12, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), 20 octombrie 2015.

5.2 ACCES LA SPRIJIN

Drepturile de protecție și sprijin pentru victimele infracțiunilor motivate de ură includ asistență medicală imediată, consiliere psihologică, asistență juridică și cazare în siguranță. Ghidurile ODIHR conțin numeroase recomandări pentru autoritățile de stat responsabile, care își propun să asigure accesul integral și timpuriu al victimelor la sprijin¹³⁹. În special, victimele infracțiunii motivate de ură ar trebui recunoscute drept o categorie distinctă și cu vulnerabilitate aparte de victime, în fața legii și/sau a politicii. Acest lucru implică stabilirea unei definiții a victimei infracțiunii motivate de ură și definirea criteriilor de acces timpuriu la protecție și sprijin de specialitate. Acest lucru înseamnă că victimele ar trebui să beneficieze de aceste drepturi indiferent dacă raportează infracțiunea și indiferent dacă speța avansează în procesul justiției penale. În ceea ce privește țările din UE, sub incidența Articolului 8 din Directiva europeană privind drepturile victimelor¹⁴⁰, accesul la servicii de sprijin nu este condiționat de înaintarea de către victime a unei plângeri oficiale la autoritatea competentă, referitoare la o faptă penală.

Procurorii trebuie să fie conștienți că, deși victimele pot beneficia de dreptul la sprijin chiar și fără a înainta plângere formală, există numeroși factori care pot limita accesul lor la acest drept. În primul rând, este posibil ca polițiștii și alte autorități care interacționează inițial cu victimele infracțiunilor motivate de ură să nu fie informați/informate despre sau să nu comunice despre disponibilitatea serviciilor de sprijin. Mai mult, se poate să fie procese insuficiente de trimitere la servicii de sprijin de specialitate, la pachet cu o disponibilitate foarte limitată a acestor servicii specializate pentru victimele infracțiunii motivate de ură¹⁴¹. Procurorii pot avea un rol important, verificând dacă victimele au fost îndrumate către servicii de sprijin și evaluând și îndeplinind nevoile relevante de acces și protecție¹⁴².

5.3 ACCES LA DREPTURILE DE PARTICIPARE

Ghidurile ODIHR conțin numeroase recomandări pentru autoritățile de stat responsabile, care își propun să asigure drepturile victimelor în calitate de părți în proces, în situațiile în care acest lucru este garantat de dreptul intern. Totodată, victimele infracțiunii motivate de ură ar trebui să aibă acces eficient și timpuriu la procedurile penale, pentru a le permite, la un nivel minim, să prezinte prejudiciul pe care l-au suferit și să obțină o decizie de despăgubire.

În sistemele de drept cutumiar, drepturile procedurale și de participare ale victimelor infracțiunilor motivate de ură sunt, în general, limitate. Ministerul public

139 OSCE/ODIHR, „Victimele infracțiunilor motivate de ură în sistemul de justiție penală”, Capitolul 3.

140 Directiva Europeană privind drepturile victimelor.

141 Starea Structurilor de sprijin și a serviciilor de specialitate pentru victimele infracțiunii motivate de ură, Raport de referință, OSCE/ODIHR, 22 octombrie 2020.

142 OSCE/ODIHR, „Victimele infracțiunilor motivate de ură în sistemul de justiție pPenală”, p. 112.

urmărește penal infracțiunile, iar victimele de obicei nu au calitatea de a participa direct la proces. Cu toate acestea, victimele pot depune mărturie și declarații referitoare la impact în timpul pronunțării condamnării. Un exemplu este Legea referitoare la victime din Canada¹⁴³, care le permite victimelor să depună mărturie și să solicite despăgubiri, fără să participe direct la urmărirea penală¹⁴⁴.

În schimb, în sistemele de drept continental sau civil, de cele mai multe ori victimele au drepturi de participare mai solide, care le permit să acționeze în calitate de parte vătămată, să participe la urmărirea penală și să solicite despăgubiri. De exemplu, în Germania, victimele infracțiunilor cu violență pot participa în calitate de procuror auxiliar privat, ceea ce le dă dreptul de a participa la proces și de a influența desfășurarea procedurii¹⁴⁵.

Dacă ne amintim de studiul de caz din Secțiunea 4.4.1, ceea ce părea să fie agresiune motivată de prejudecată împotriva unui cuplu gay a fost încadrat ca tulburare a ordinii publice (vandalism), sub incidența Secțiunii 339 din Codul Penal. Pentru acuzația de „tulburare a liniștii și ordinii publice”, elementul constitutiv al infracțiunii este afișarea unei conduite capabile să genereze scandal sau alarmare a altor persoane, prin urmare nu există victime directe. Cu acest capăt de acuzare, victimele au pierdut orice acces la justiție și la drepturile lor procedurale. Dacă infracțiunea ar fi fost încadrată corect, sub incidența Secțiunii 216 „Violență împotriva unui membru al comunității”, persoanele vizate în această speță ar fi avut acces să beneficieze de aceste drepturi.

143 [Legea referitoare la victime din Canada \(Canadian Bill of Rights\)](#).

144 OSCE/ODIHR, „Victimele infracțiunilor motivate de ură în sistemul de justiție penală”, p. 136.

145 *Ibid.* p. 137.

6 Date și dezvoltarea politicii

Așa cum s-a explicat în Capitolul 1, încadrarea corectă a infracțiunilor motivate de ură de către procurori va atrage o mai bună vizibilitate a infracțiunilor motivate de ură în statistici, politici, arhive ale poliției și datele de raportare la ODIHR, precum și răspunsuri strategice îmbunătățite ale autorităților naționale, în special ale ministerelor publice. Încadrarea eronată a infracțiunilor generează date ale anchetei și urmării penale care pot crea o imagine înșelătoare asupra naturii, amploarei și dimensiunii infracțiunilor motivate de ură, care atrage politici, răspunsuri juridice și practice bazate pe informații distorsionate. În practică, acest lucru poate duce la o scădere a prioritizării implicării comunității în serviciile de protecție a victimelor.

Organele de aplicare a legii, procurorii și instanțele ar trebui să colaboreze pentru a identifica dacă și sub ce formă sunt cazurile de infracțiuni motivate de ură înregistrate eronat și încadrate eronat drept cazuri de „discurs instigator la ură”, precum și alte erori. În situațiile în care dreptul intern utilizează circumstanțe atenuante generale pentru a recunoaște mobilul bazat pe prejudecată în cazul infracțiunilor motivate de ură, ar trebui implementate sisteme specifice de repere, în vederea asigurării că potențialele infracțiuni motivate de ură sunt luate în evidență cât de prompt posibil. Această activitate ar putea îmbrăca forma studiilor de caz inter-instituționale, care să ia în considerare și sprijinul și comunicarea cu victimele și care, la modul ideal, ar fi coordonate de practicieni cu experiență, extrapolând din practica promițătoare de la colegii din alte jurisdicții. Constatările ar putea informa sarcina strategică de a identifica nevoile de formare, împreună cu decalajele dintre legislație și politică. O astfel de sarcină ar putea fi orientată de protocoale specifice instituției și protocoale inter-instituționale care s-ar bucura de sprijinul conducerii de la vârful respectivelor instituții¹⁴⁶.

În funcție de contextul instituțional, în care legislația în materie de infracțiuni motivate de ură este luată în considerare de parlament, procurorii pot îndeplini un rol în distribuirea dovezilor decalajelor din lege și, implicit, din „setul lor de instrumente”. De exemplu, dovezile lor ar putea include cazurile care nu au putut fi trimise în judecată pentru că anumite grupuri specifice nu sunt încă protejate de

¹⁴⁶ Pentru detalii suplimentare cu privire la modul de stabilire a unui sistem de proceduri standardizate pentru înregistrarea infracțiunilor motivate de ură, vă rugăm să consultați OSCE/ODIHR „Colectarea de date și mecanismele de monitorizare referitoare la infracțiunea motivată de ură” și OSCE/ODIHR Setul de instrumente informative contra infracțiunilor motivate de ură (INFAHCT).

legi în materie de infracțiuni motivate de ură. Informațiile distribuite de procurori ar putea și să indice provocările de care se lovesc pentru a strânge dovezi și să atragă efectiv atenția instanței asupra oportunității aplicării circumstanțelor agravante generale.

Pe fondul naturii complexe, sensibile și de profil înalt al „discursului instigator” și a nevoii de a păstra dreptul fundamental de libertate de exprimare, în scopul clarificării juridice este deseori necesar ca aceste cauze să fie luate în considerare de instanțele superioare. Acest aspect ar putea necesita capacitate de conducere specifică din partea autorităților ministerelor publice în pledarea cauzelor în instanță, după caz, pentru a beneficia de această îndrumare. Părțile vătămate, cum ar fi victimele directe și comunitățile afectate vor trebui consultate pe deplin, în vederea gestionării așteptărilor.

7 Recomandări

După cum s-a repetat în acest ghid, infracțiunile motivate de ură și „discursul instigator la ură” incriminat sunt distincte, din punct de vedere conceptual, juridic și practic. Aceasta este o arie complexă de practică, ce necesită cadre legale, îndrumări și cursuri de formare clare, pentru toți cei implicați în identificarea și reacționarea la infracțiuni motivate de ură și „discurs instigator la ură” incriminat, și în special la intersecția dintre aceste două domenii. Procurorul îndeplinește un rol central în aceste eforturi. Acest capitol oferă o sinteză a aspectelor-cheie acoperite în ghid, în beneficiul practicienilor și factorilor de decizie care elaborează politici, și vine în completarea îndrumărilor existente referitoare la:

- Redactarea și punerea în aplicare a legilor referitoare la infracțiuni motivate de ură;¹⁴⁷
- Crearea de politici și de servicii ample de sprijin pentru victime¹⁴⁸;
- Cursuri de formare, politici și proceduri în vederea sprijinirii urmăririi penale eficiente a infracțiunilor motivate de ură¹⁴⁹; și
- Implementarea cadrelor de înregistrare și colectare a datelor referitoare la infracțiunea motivată de ură¹⁵⁰.

LEGIUITORI

- Să revizuiască legislația în vigoare referitoare la infracțiuni motivate de ură, cu scopul de 1) a asigura un cadrul legal amplu, clar și consecvent referitor la infracțiunea motivată de ură, care să permită procurorilor și instanțelor să recunoască mobilul bazat pe prejudecată la nivelul tuturor infracțiunilor motivate de ură și care să impună sancțiunile corespunzătoare; și 2) a delimita clar între prevederile referitoare la infracțiunea motivată de ură și cele referitoare la „discurs instigator la ură” incriminat.

147 OSCE/ODIHR [Legislația în materie de infracțiuni motivate de ură](#).

148 OSCE/ODIHR „[Victimele infracțiunii motivate de ură în sistemul de justiție penală](#)”.

149 OSCE/ODIHR „[Urmărirea penală a infracțiunilor motivate de ură](#)”.

150 Pentru detalii suplimentare cu privire la modul de stabilire a unui sistem de proceduri standardizate pentru înregistrarea infracțiunilor motivate de ură, vă rugăm să consultați OSCE/ODIHR „[Colectarea de date și mecanismele de monitorizare referitoare la infracțiunea motivată de ură](#)” și OSCE/ODIHR [Setul de instrumente informative contra infracțiunilor motivate de ură \(INFAHCT\)](#).

FACTORI DE DECIZIE CARE ELABOREAZĂ POLITICI

- Să asigure coordonarea între o serie de părți interesate, inclusiv cu autoritățile justiției penale și juriștii care lucrează cu spețe de infracțiuni motivate de ură, la momentul conceperii și punerii în aplicare a unor politici și strategii ample referitoare la infracțiunea motivată de ură, în vederea creșterii eficienței răspunsului la nivel național la infracțiuni motivate de ură.
- Să separe infracțiunea motivată de ură și „discursul instigator la ură” incriminat în strategiile, planurile de acțiune și politicile naționale relevante, cum ar fi planurile naționale de acțiune împotriva rasismului și a infracțiunii motivate de ură.
- Să se asigure că sunt în vigoare politici eficiente pentru ca organele de aplicare a legii, procurorii și instanțele să asigure înregistrarea ca infracțiuni distincte a infracțiunilor motivate de ură și a „discursului instigator la ură” incriminat.

AUTORITĂȚI DIN DOMENIUL APLICĂRII LEGII ȘI AL JUSTIȚIEI PENALE

- Să revizuiască procedurile standard de operare, existente, pe care polițiștii și procurorii le împart, astfel încât să țină seama de implicațiile practice identificate în acest ghid, inclusiv modul de a distinge corect între infracțiunea motivată de ură și infracțiunea care implică „discurs instigator la ură” incriminat.
- Să ia în considerare să aplice și să adapteze arborele decizional al procurorului, prezentat în acest ghid, la utilizarea la nivel național.
- Să sprijine coordonarea strânsă între organele de aplicare a legii și ministerul public.
- Să ia în considerare implementarea unui răspuns centralizat la infracțiune motivată de ură și la „discurs instigator la ură” incriminat, prin trimiteri corespunzătoare, răspuns care este sprijinit de o rețea de specialiști cu formare în domeniu.
- Să normalizeze nevoile și drepturile victimelor pe durata anchetei și a procedurii judiciare.
- Să utilizeze exemple de spețe și date pentru a evidenția decalajele din cadrele legale naționale referitoare la infracțiunea motivată de ură și să le distribuie în timpul proceselor de elaborare a politicilor și legilor relevante.

ORGANIZAȚII INTERGUVERNAMENTALE PARTENERE

- OIG-urile mandatate să lucreze la „discursul instigator la ură” ar trebui să ia în considerare să elaboreze pe marginea prezentului ghid, pentru a dezvolta îndrumări complementare cu privire la urmărirea penală a infracțiunilor care implică „discurs instigator la ură” incriminat.

SOCIETATEA CIVILĂ

- Să utilizeze prezentul ghid pentru susținere și promovare continuă, sprijinirea victimelor și activități de consolidare a capacității, în vederea obținerii unei legislații, politici și practici corespunzătoare și eficiente în acest domeniu.

Anexă: Standardele internaționale și resursele referitoare la „discursul instigator la ură” incriminat

STANDARDE INTERNAȚIONALE

Articolul 20 (2) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politic (PIDCP)¹⁵¹

2. „Orice îndemn la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență este interzis prin lege”.

Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD)¹⁵², Articolul 4

„Statele părți declară delict pedepsite prin lege (...) orice incitare la discriminare rasială ca și orice acte de violență, sau provocare la astfel de acte, îndreptate împotriva oricărei rase sau oricărui grup de persoane de o altă culoare sau de o altă origine etnică (...)”

Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului European privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, Articolul 1¹⁵³

- (1) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a se asigura că faptele menționate în continuare, săvârșite cu intenție, sunt pedepsibile:
 - (a) **instigarea publică la violență sau la ură împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup** definit pe criteriile de rasă, culoare, religie, descendență sau origine națională sau etnică;
 - (b) (...)
 - (c) apologia publică, negarea în mod public sau minimizarea vădită în mod public a gravității crimelor de genocid, a crimelor contra umanității și

151 ONU, PIDCP.

152 ONU, ICERD.

153 [Decizia-cadru 2008/913/JAI](#) a Consiliului European.

a crimelor de război, astfel cum sunt definite la articolele 6, 7 și 8 din Statutul Curții Penale Internaționale săvârșite împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup definit pe criterii de rasă, culoare, religie, descendență sau origine etnică sau națională, **atunci când comportamentul respectiv este de natură să incite la violență sau ură împotriva unui astfel de grup sau membru al unui astfel de grup;**

- (d) apologia publică, negarea în mod public sau minimizarea vădită în mod public a gravității crimelor definite la articolul 6 al Cartei Tribunalului Militar Internațional anexate la Acordul de la Londra din 8 august 1945, săvârșite împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup definit pe criterii de rasă, culoare, religie, descendență sau origine națională sau etnică, **atunci când comportamentul respectiv este de natură să incite la violență sau ură împotriva unui astfel de grup sau membru al unui astfel de grup.**

Recomandarea CM/Rec(2022)16 a Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei către statele membre privind combaterea discursului de ură¹⁵⁴

Drept penal

11. Statele membre trebuie să precizeze și să definească în mod clar în dreptul lor penal național care expresii ale discursului de ură fac obiectul răspunderii penale, cum ar fi:
- a. instigarea publică la comiterea de genocid, crime împotriva umanității sau crime de război;
 - b. incitarea publică la ură, violență sau discriminare;
 - c. amenințări rasiste, xenofobe, sexiste și LGBTI-fobe;
 - d. insulte publice rasiste, xenofobe, sexiste și LGBTI-fobe, în condiții precum cele prevăzute în mod specific pentru insultele online în Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă comise prin intermediul sistemelor informatice (ETS nr. 189);
 - e. negarea, banalizarea și tolerarea publică a genocidului, a crimelor împotriva umanității sau a crimelor de război; și

154 Consiliul Europei, [Recomandarea privind combaterea discursului instigator la ură](#).

- f. diseminarea intenționată de materiale care conțin astfel de expresii ale discursului de ură (enumerare la literele a-e de mai sus), inclusiv idei bazate pe superioritate sau ură rasială.

Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă comise prin intermediul sistemelor informatice, Consiliul Europei¹⁵⁵

Articolul 2 – Definiție

1. În sensul prezentului Protocol, „material rasist și xenofob” înseamnă orice material scris, orice imagine sau orice altă reprezentare de idei ori teorii, care susține, încurajează sau incită la ură, discriminare ori violență împotriva oricărei persoane sau a unui grup de persoane, pe considerente de rasă, culoare, descendență, naționalitate ori origine etnică, precum și religie, dacă este folosit ca pretext pentru oricare dintre acești factori.

(...)

Articolul 3 – Distribuirea materialelor rasiste și xenofobe prin intermediul sistemelor informatice

1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri considerate necesare pentru a incrimina ca infracțiuni, potrivit dreptului său intern, atunci când sunt comise cu intenție și fără drept, următoarele fapte:- distribuirea sau alte forme de punere la dispoziția publicului, prin intermediul unui sistem informatic, a materialelor rasiste și xenofobe.

(...)

Articolul 4 – Amenințarea bazată pe o motivație rasistă și xenofobă

1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri considerate necesare pentru a incrimina ca infracțiuni, potrivit dreptului său intern, atunci când sunt comise cu intenție și fără drept, următoarele fapte:- amenințarea, prin intermediul unui sistem informatic, cu săvârșirea unei infracțiuni grave, astfel cum este definită în dreptul intern, (i) a unor persoane pentru motivul apartenenței la un grup care se identifică prin rasă, culoare, descendență, naționalitate ori origine etnică, precum și religie, dacă este folosită ca pretext pentru oricare dintre aceste motive, sau (ii) a unui grup de persoane care se distinge prin una dintre aceste caracteristici.

155 Consiliul Europei, [Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică](#).

Articolul 5 – Insulta având la bază o motivație rasistă și xenofobă

1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri considerate necesare pentru a incrimina ca infracțiuni, potrivit dreptului său intern, atunci când sunt comise cu intenție și fără drept, următoarele fapte:- insultarea în public, prin intermediul unui sistem informatic, (i) a unor persoane, pe motivul apartenenței la un grup care se identifică prin rasă, culoare, descendență, naționalitate ori origine etnică, precum și religie, dacă este folosită ca pretext pentru oricare dintre aceste motive, sau (ii) a unui grup de persoane care se distinge prin una dintre aceste caracteristici.

(...)

Articolul 6 – Negarea, minimalizarea grosolană, aprobarea sau justificarea genocidului ori a crimelor împotriva umanității

1. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri considerate necesare pentru a incrimina ca infracțiuni, potrivit dreptului său intern, atunci când sunt comise cu intenție și fără drept, următoarele fapte:- distribuirea sau alte forme de punere la dispoziția publicului, prin intermediul unui sistem informatic, a materialelor ce neagă, minimalizează în mod grosolan, aprobă ori justifică actele constitutive ale genocidului sau ale crimelor împotriva umanității, astfel cum sunt definite în dreptul internațional și recunoscute ca atare printr-o hotărâre definitivă a Tribunalului Militar Internațional înființat prin Acordul de la Londra la data de 18 aprilie 1945 sau a oricărui alt tribunal internațional înființat prin instrumente internaționale relevante și a cărui competență a fost recunoscută de către acea parte.

ALTE RESURSE

Planul de acțiune de la Rabat¹⁵⁶ privind interzicerea promovării urii pe motive de natură națională, rasială sau religioasă care constituie instigare la discriminare, ostilitate sau violență și reunește concluzii și recomandări de la numeroase seminare ținute cu experți OHCHR (organizate la Geneva, Viena, Nairobi, Bangkok și Santiago de Chile). Discuția ancorată în dreptul internațional al drepturilor omului (DIDO) a avut trei obiective:

- Să se capete o mai bună înțelegere a tiparelor legislative, a practicilor judiciare și a politicilor referitoare la conceptul de instigare la ură pe motive de natură națională, rasială sau religioasă, asigurându-se în același timp respectarea deplină a libertății de exprimare, așa cum este stipulată în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politic (PIDCP);

156 ONU OHCHR [Planul de acțiune de la Rabat](#).

- Să se ajungă la o evaluare amplă a nivelului de implementare a interzicerii instigării, în conformitate cu DIDO și
- Să se identifice posibile măsuri de luat la toate nivelurile.

Planul de acțiune de la Rabat a fost adoptat de experți într-o întâlnire finală ce a avut loc la Rabat, în perioada 4-5 octombrie 2012.

Principiile referitoare la libertatea de exprimare și egalitate de la Camden¹⁵⁷ – „Principiile de la Camden” – au fost întocmite prin ARTICOLUL 19 în baza discuțiilor la care a participat un grup de reprezentanți la nivel înalt ai ONU și alți oficiali, precum și societatea civilă și experți din mediul academic specializați în DIDO, pe probleme de libertate de exprimare și egalitate. Principiile stabilesc relația dintre libertatea de exprimare și egalitate și „reprezintă o interpretare progresivă a dreptului și standardelor internaționale, a practicii acceptate la nivelul Statelor (după cum se reflectă, între altele în dreptul intern și în hotărârile instanțelor internaționale) și a principiilor generale de drept recunoscute de comunități sau națiuni”.

- Cursul online al Consiliului Europei referitor la [Combaterea „discursului instigator la ură”](#);
- [Setul de instrumente informative pentru discursul pe teme de drepturile omului \(*Toolkit for human rights speech*\)](#) al Consiliului Europei;
- [Setul de instrumente informative privind Crediința pentru Drepturi \(*Faith for Rights Toolkit*\)](#) al OHCHR;
- Recomandările Generale de Politică ale Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) 7 și 15¹⁵⁸.

157 Principiile referitoare la libertatea de exprimare și egalitate de la Camden, Articolul 19.

158 Recomandările generale de politică ale ECRI 7 și 15.

